

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sami BAŞKAYA

HALKA AÇIK ŞİRKETLERİN KÂR YÖNETİMİ EĞİLİMLER
VE
KURUMSAL YÖNETİMİN ETKİSİ

İşletme Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sami BAŞKAYA

HALKA AÇIK ŞİRKETLERİN KÂR YÖNETİMİ EĞİLİMLERİ
VE
KURUMSAL YÖNETİMİN ETKİSİ

Danışman
Prof. Dr. Aslıhan E. BOZCUK

İşletme Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Sami Başkaya'nın bu çalışması, jürimiz tarafından İşletme Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç.Dr. MUSTAFA KORAY ÇETİN (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Aslıhan E. BOZCUK (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TÜRKCAN (İmza)

Tez Başlığı: Halka Açık Şirketlerin Kâr Yönetimi Eğilimleri Ve Kurumsal Yönetimin Etkisi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : ....../....../2019

Mezuniyet Tarihi : 05/12/ 2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Halka Açık Şirketlerin Kâr Yönetimi Eğilimleri Ve Kurumsal Yönetimin Etkisi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Sami BAŞKAYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Sami BAŞKAYA
Öğrenci Numarası	20155212007
Enstitü Ana Bilim Dalı	İşletme
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Aslıhan E. BOZCUK
Tez Başlığı	Halka Açık Şirketlerin Kâr Yönetimi Eğilimleri ve Kurumsal Yönetimin Etkisi
Turnitin Ödev Numarası	1222789124 (alıntılar dâhil); 1222788517 (alıntılar hariç)

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 145 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 27/11/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 15

alıntılar dahil % 15 'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

27/11/2019

Prof. Dr. Aslıhan E. BOZCUK

İ Ç İ N D E K İ L E R

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLolar LİSTESİ	v
GRAFİKLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR.....	vii
ÖNSÖZ	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
ÖZET	x
SUMMARY	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM FİNANSAL RAPORLAMA

1.1. Finansal Raporlama Standartlarının Gelişim Süreci	4
1.2. Finansal Tablolama Süreci	5
1.3. Finansal Tablolar	5
1.3.1. Bilanço.....	6
1.3.2. Gelir Tablosu	7
1.3.3. Nakit Akım Tablosu	7
1.4. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri	8
1.4.1. İhtiyaca Uygunluk	8
1.4.2. Anlaşılabilirlik.....	8
1.4.3. Karşılaştırılabilirlik	8
1.4.4. Doğrulanabilirlik	8
1.4.5. Zamanında Sunum.....	9
1.5. Finansal Tablo Unsurları	9
1.5.1. Kâr	9
1.5.2. Brüt Satış Kârı	9
1.5.3. Dönem Kârı	10

İKİNCİ BÖLÜM KURUMSAL YÖNETİM

2.1. Kurumsal Yönetimin Tanımı.....	11
2.2. Kurumsal Yönetimin Önemi	12
2.3. Kurumsal Yönetimin Amacı	13
2.4. Kurumsal Yönetimin Yararları.....	14
2.4.1. Yatırımcılar Açısından	15
2.4.2. Menfaat Sahipleri Açısından	16
2.4.3. İşletmelerin Açısından.....	16
2.4.4. Ülke Açısından Yararları.....	17
2.5. Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Tarihsel Gelişmeleri	18
2.5.1. Şeffaflık	19
2.5.2. Adillik.....	20
2.5.3. Hesap verilebilirlik	20

2.5.4. Sorumluluk	20
2.6. Kurumsal Yönetim Teorileri	21
2.6.1. Vekâlet Teorisi	21
2.6.2. Hizmet Teorisi	23
2.6.3. Paydaş teorisi.....	24
2.7. Kurumsal Yönetimin Gelişim Süreci	25
2.7.1. Enron Skandalı	25
2.7.2. WorldCom Skandalı	26
2.8. Kurumsal Yönetime İlişkin Komite Raporları	27
2.8.1. Cadbury komitesi	27
2.8.2. Greenbury Raporu	30
2.8.3. Hampel Raporu.....	30
2.8.4. Sarbanes Oxley Kanunu	31
2.9. OECD İlkeleri ve Kurumsal Yönetim	32
2.10. Türkiye’de Kurumsal Yönetim Uygulamaları.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KÂR YÖNETİMİ

3.1. Manipülasyon Kavram	36
3.2. Muhasebe Manipülasyonunun Amaçları	37
3.3. Muhasebe Manipülasyonunun Nedenleri	38
3.4. Muhasebe Manipülasyonunun Sınıflandırılması.....	40
3.4.1. Hileli Finansal Tablolama	41
3.4.2. Yaratıcı Muhasebe (Creative Accounting Practices)	42
3.4.3. Kâr yönetimi (Earnings Management)	43
3.4.4. Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi (Income Smoothing)	44
3.4.5. Agresif Muhasebeleştirme (Aggressive Accounting).....	45
3.4.6. Büyük Temizlik Muhasebesi.....	46
3.5. Kâr Yönetimi Uygulamaları	48
3.6. Kâr Yönetimi Teknikleri	58
3.6.1. Kurabiye Kavanozu Tekniği	58
3.6.2. Büyük Temizlik Tekniği	58
3.6.3. Gelecek İçin Büyük Bahis Teknikleri	59
3.6.4. Problemlili Çocuğu Dışarı At Tekniği.....	59
3.6.5. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin Değiştirme Tekniği	60
3.6.6. Amortisman, İtfa Ve Tükenme Payı İle İlgili Yöntemler:	60
3.6.7. Gemiye Batırma Tekniği:.....	60
3.7. Kâr Yönetiminde Tahakkuk Yaklaşımı.....	62
3.8. Kâr Yönetiminde Kullanılan Başlıca Modeller.....	62
3.8.1. Healy Modeli	62
3.8.2. Jones Modeli.....	63
3.8.3. Modifiye Edilmiş Jones Modeli	64
3.8.4. Kothari Modeli	65
3.8.5. Larcker, Richardson Modeli.....	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HALKA AÇIK ŞİRKETLERİN KÂR YÖNETİMİ EĞİLİMLERİ VE KURUMSAL YÖNETİMİN ETKİSİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı	69
4.2. Araştırmanın Metodolojisi	69
4.3. Araştırmanın Örnekleme	70
4.4. Değişkenler ve Açıklamaları	71
4.4.1. Kâr Yönetimi modelleri ve Değişkenleri	71
4.4.2. Kurumsal Yönetim Değişkenleri	74
4.5. Analiz Sonuçları	84
4.5.1. Kâr Yönetimine ilişkin Analiz Sonuçları	86
4.5. Kurumsal Yönetişimin Kâr Yönetimi Üzerindeki Etkisi Analiz Çalışması	93
4.6. Kâr Yönetimi Kapsamında Literatür Değerlendirilmesi ve Tartışması	106
 SONUÇ	 110
KAYNAKÇA	114
EK 1- Bilanço Örneği	129
EK 2- Gelir Tablosu Örneği	131
ÖZGEÇMİŞ	132

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Şirkete Bağlı Olan Başlıca Paydaşlar	12
Şekil 2.2 Kurumsal Yönetimin Sağladığı Yararlar.....	15
Şekil 2.3 İşletme İçi Ve Dışı Paydaşlar	17
Şekil 2.4 Kurumsal Yönetimin Temel İlkeleri	19
Şekil 3.1 Muhasebe Manipülasyonunun Sınıflandırılması.....	41
Şekil 3.2 Muhasebe Manipülasyonunun Sınıflandırılması: Alternatif Yaklaşımlar.....	47

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Kurumsal Yönetime İlişkin Zafiyetler	27
Tablo 2.2 Türkiye’de Kurumsal Yönetimin Tarihçesi	34
Tablo 3.1 Muhasebe Manipülasyonunun Amaçları.....	38
Tablo 3.2 Kâr Yönetimi Uygulamaları Tanımlarının Sınıflandırılması	49
Tablo 3.3 Kâr Yönetimi Literatür Taraması.....	51
Tablo 3.4 Potansiyel Kâr Yönetimi Teknikleri ve Uygulamaları.....	61
Tablo 4.1 Örnekleme Dâhil Olan Şirketlerin Sektörel Dağılımı	71
Tablo 4.2 Net Kâr İle Faaliyet Nakit Akışı Tanımlayıcı İstatistik Tablosu	73
Tablo 4.3 Kurumsal Yönetim Mekanizmasının Değişkenleri	75
Tablo 4.4 Kâr Yönetimi Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu	87
Tablo 4.5 Kâr Yönetimi Modelleri Karşılaştırma Tablosu.....	88
Tablo 4.6 Kâr Yönetiminin Yönü: İhtiyari Tahakkuklar (DAC) (Rastgele Seçilen 10 Şirket)	89
Tablo 4.7 İhtiyari Tahakkuklar (DAC) (Mutlak Değeri Alınmış 10 Şirket)	90
Tablo 4.8 Kâr Yönetimi Değişkenleri	94
Tablo 4.9 Kâr Yönetişimi Değişkenleri Tanımlayıcı İstatistikleri	96
Tablo 4.10 Kâr Yönetimi Değişkenlerinin Frekans ve %(Yüzde) Oranları	97
Tablo 4.11 Kâr Yönetimi ve Kurumsal Yönetim Mekanizmalarının Ölçen Regresyon Analizi	99

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1 Genel Kâr Yönetiminin Yönü (yıllar bazında).....	91
Grafik 4.2 Genel Kâr Yönetimi (Tüm Yıllar).....	92
Grafik 4.3 Kriz Sonrası Kâr Yönetimi	92

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BDDK	Banka Düzenleme Denetleme Kurumu
BİST	Borsa İstanbul A.Ş.
DAC	İhtiyari Tahakkuklar (Discretionary Accruals)
KGK	Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KY	Kurumsal Yönetim
LIFO	Son Giren İlk Çıkar(Last in First Out)
MDV	Maddi Duran Varlıklar
NDA	İhtiyari Olmayan Tahakkuklar (Non Discretionary Accruals)
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
PD/DD	Piyasa Değeri/ Defter Değeri
PPE	Maddi Duran Varlıklar (Property Plant and Equipment)
REC	Ticari Alacaklar (Trade Receivables)
ROA	Aktif Kararlılığı (Return on Assets)
SEC	Sermaye Piyasası Komisyonu (Securities Exchange Comission)
SOX	Sarbanes Oxley
SPK	Sermaye Piyasası Kurumu
TA	Toplam Tahakkuklar (Total Accruals)
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TKYD	Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği
TTK	Türk Ticaret Kanunu
TÜSİAD	Türkiye Sanayi ve İş Adamları Derneği
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	Uluslararası Muhasebe Standartları

ÖNSÖZ

Özellikle son 10 yılda yaşanmış olunan finansal skandallar, işletme ile paydaşlar arasında bir güven sorununa neden olmuştur. Günümüzde bu güven ilişkisini düzeltmek için çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamaların başında, SPK'nın yayımladığı, kurumsal yönetim ilkeleri gelmektedir. Her ne kadar bu uygulamaların varlığı, taraflar arasında güven düzeyini sağlamaya çalışsa da, bazı işletme yöneticileri çeşitli nedenlerden dolayı kendi çıkarlarını düşünüp kâr bilinçli olarak değiştirmektedirler.

Bu çalışmada, yapılmış olan kâr yönetiminin, kurumsal yönetim mekanizmaları yardımı ile ne derece azaldığına veya arttığına bakılmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde finansal tabloların tanımı yapıp niteliksel özellikleri üzerinde durulmuş ve kâr kavramı açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, kurumsal yönetim kavramı tanımlanmış ve üst merciler tarafından yayımlanmış olunan kurumsal yönetim ilkeleri üzerinde açıklamalar yapılmıştır. Üçüncü bölümde, manipülasyon kavramının tanımı ve amaçları belirtilmiştir. Manipülasyon türleri açıklanıp bu tezin asıl konusu olan, manipülasyonun bir alt dalı olarak ele alınan kâr yönetiminin teknikleri belirtilip, ölçüm modelleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın son bölümünde ise BİST ve şirketlerin kendi kurumsal web sitelerinde yayımlamış olduğu finansal verileri kullanarak literatürde etkinliği kanıtlanmış modeller yardımı ile kâr yönetimi tespiti yapılmış, çıkan sonuçlar yorumlanmıştır. Kâr yönetimin tespitinden sonraki aşamada, çıkan sonuçların kurumsal yönetim mekanizmaları üzerinde etkisi regresyon analizi yardımı ile yorumlanmıştır.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimi süresince bana hep destek olan, bilgisi, ilgisi ve iyiliği ile her daim varlığını hissettiren takım arkadaşlarımla Voltran oluşturmayı ondan öğrendiğim tez danışmanım Prof. Dr. Aslıhan BOZCUK’a sonsuz teşekkürler ederim.

Ayrıca tez yazımı sırasında her zaman arkamda duran ve bu hayatı bana ikinci şans olarak sunan, kendi canından bir parça vererek benim hayatta bu seviyelere gelmemi sağlayan canım anneme, hep iyimser tavırları ile bana bir rol model olan babama ve her sıkıştığımda aniden ortaya çıkıp bir sihirli değnek gibi olayları çözen kardeşlerime, teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca hayatıma bir anda gelip bu çalışmamı bitirmeme büyük katkı sağlayan ve her daim arkamda duracağını bildiğim, beni çok mutlu eden canım eşime teşekkür ederim.

ÖZET

Küresel dünyada, finansal raporların önemi gün geçtikçe artmaktadır. Ancak küresel yapıya sahip tanınırlığı yüksek şirketlerin iflasları ve özellikle Enron vakasının tetiklediği düşünülen finansal kriz, finansal tablolara olan güveni azaltmıştır.

Yöneticiler kendi çıkarları doğrultusunda kâr üzerinde oynama yapabilmektedirler. Bu nedenle tüm dünyada finansal sahteciliğe karşı önlem almak için çeşitli yaptırımlar geliştirilmiştir.

Bu bağlamda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de bu yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu yaptırımların en önemlisi SPK'nın Kurumsal Yönetim İlkeleridir. Bu ilkelere uyan şirketlerin finansal raporlarına güvenin artacağı beklentisinden yola çıkarak, bu çalışmada kurumsal yönetimin kâr yönetimi üzerindeki etkisinin analizlerle tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmada, BİST'in çeşitli sektörlerinde faaliyet gösteren 150 şirketin 2008-2018 yılı verileri kullanılmıştır. Kâr yönetimi göstergesi olan İhtiyari tahakkukların belirlenmesi için Jones Modeli, Modifiye Edilmiş Jones Modeli, Kothari Modeli ve Larcker Richardson Modelleri ayrı ayrı test edilip en uygun model seçilmiştir. En uygun model (Larcker Richardson Modeli) belirlendikten sonra panel veri analizi yöntemi uygulanmıştır.

Larcker Richardson modeliyle ulaşılan sonuçların kurumsal yönetim mekanizmaları ile arasındaki ilişki çok değişkenli regresyon analizi ile test edilmiştir.

Kurumsal yönetim mekanizmaları; yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulu bağımsız olmayan üye sayısı, halka açıklık oranı, yönetim kurulunda icracı olmayan üye sayısı, denetim komitesinin varlığı, işletmenin dört büyük denetçi firmasından biri ile denetlenmesi ve riskin erken saptanması komitesi üye sayısı olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kâr Yönetimi, İhtiyari Tahakkuklar, İhtiyari Olmayan Tahakkuklar, Kurumsal Yönetim.

SUMMARY

PROFIT MANAGEMENT APPROACHES OF PUBLIC COMPANIES AND THE IMPACT OF CORPORATE GOVERNANCE

In the global world, financial reports are ever more important. The financial crisis that was fueled by the Enron Case, reduced confidence in financial statements. The managers of the firm can manipulate earnings to pursue their own interests. Therefore, various sanctions have been developed to prevent financial misrepresentation and manipulation all over the world.

In this context, such sanctions are adopted in Turkey and all over the world. The most important of these is the SPK (the Capital Market Board of Turkey) Corporate Governance Principles. Based on the expectation that companies adhering to these principles will increase their confidence in financial reports, an interesting research question is whether adoption of corporate governance principles affect earnings management.

To answer this question, in this study, data for the period 2008-2018 for 150 companies operating in various sectors of the Istanbul Stock Exchange have is collected and tested with panel data analysis using 4 different discretionary accrual models. After collecting a number of variables to proxy for the corporate governance environment of each of the companies included in sample, their bearing on corporate earnings management is tested using multivariate linear regression analysis.

Results show that, board size, number of independent board members, free float rate, number of executive board members, existence of an audit committee, being audited by the Big4 and the existence of an early risk detection committee have an effect on corporate earnings management practices.

Keywords: Earnings management, Discretionary Accruals, Non-Discretionary Accruals, Corporate Governance.

GİRİŞ

Günümüzde, teknolojik gelişim ile küreselleşen dünyada, iletişim fonksiyonu gün geçtikçe önem kazanmakta ve işlem hacmi artmaktadır. Dünya genelinde patlak veren muhasebe skandalları ile mali tablolara güvenin azaldığı görülmektedir. Bu nedenle işletmeler için hayati önem taşıyan finansal tabloların güvenilirliği, finansal tablo kullanıcılarının çok önem verdiği bir konudur.

İşletmenin finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaç duydukları finansal bilgilere, yasal çerçeve ile hazırlanmış muhasebe ilkeleri sayesinde tarafsız, tutarlı, güvenilir, ihtiyaca uygun ve karşılaştırılabilir şekilde ulaşmaları işletmeye duydukları güveni arttıracaktır. Ancak kanun koyucu üst mercilerin, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe politikalarını hazırlarken, bazı özel durumlar için tanıdıkları esneklik ile yöneticilerin kendi menfaatleri doğrultusunda finansal tablolarda değişiklik yapmalarını mümkün kılmıştır. Aslında bu esnekliğin amacı işletmelerin, değişken ekonomik koşullardan etkilenmeyerek finansal performanslarını en doğru şekilde sunmalarınıdır.

Bu esneklikten dolayı ortaya çıkan muhasebe manipülasyonu, işletmelerin mevcut finansal durumunu gizleyerek veya değiştirerek paydaşların yanlış finansal kararlar almasına neden olmaktadır. Bu durum kısa vadede, işletmeye ve özellikle yöneticilere getiri sağlamakta iken uzun vadede ise sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Özellikle 2000’li yıllarda uluslararası piyasanın büyük şirketleri olan Enron, WorldCom, Parmalat gibi şirketlerin finansal tablolarında manipülasyon olaylarının ortaya çıkması ile birlikte, tüm dünyadaki işletmeler ciddi güven sorunları ile karşılaşmıştır. Ortaya çıkan bu durumun çözülebilmesi ve piyasadaki güvenin yeniden kazanılması için piyasa regülatörleri bu olaylara çareler arayıp, çeşitli düzenlemeler yapmışlardır.

Kârın, şirketlerde kaynak dağılımının ve dönem faaliyetlerinin gözlenmesinde önemli bir yere sahip olmasından dolayı yöneticiler tarafından yönetilmesine güçlü teşvikler sunmaktadır. Şirketin finansal performansını yakından izleyen başta yatırımcılar olmak üzere tüm paydaşların menfaatleri zaman zaman birbiri ile çatışmaktadır. Bunun sonucunda ise yöneticiler muhasebe ilkeleri ve standartlarında var olan esneklikten yararlanarak dönem kârını profesyonel bir şekilde manipüle edip, kamuoyuna yanlış bilgi sunabilmektedirler. Kâr, özellikle yatırımcılar tarafından hisse senedi fiyatlarının tahmini için kullanılmaktadır. Ayrıca, kârın yönetici ücretlerini etkilemekteki rolü, yöneticilerin kârı yönetmesini de teşvik etmektedir.

Kâr yönetimi uygulamaları ile yöneticiler, kârı manipüle ederek karar verecek olan yatırımcılara yanlış sinyaller verir. Bu doğrultuda yatırımcılar şirketin yayımlamış olduğu finansal performansa ilişkin bilgilere dayanarak yanlış kararlar alırlar. Bu durum, ekonomik kaynakların etkin kullanılmasını engelleyerek ekonomik kalkınmayı da yavaşlatacaktır.

Kâr yönetiminin temelinde “doğru finansal tablolar ve buna bağlı olarak gerçek finansal performans nasıl raporlanır?” yerine “ istenilen finansal bilgiler nasıl raporlanır?” sorusu yer alır.

Bu çalışmada BİST’de işlem gören şirketlerin, uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) dâhilinde hazırlanan finansal tablolarına bakılarak kâr yönetimi yapılıp yapılmadığını ve ardından kurumsal yönetimin kâr yönetimine ne denli etki edip etmediği araştırılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, öncelikle muhasebe ilkeleri ve finansal tabloların taşınması gereken özellikleri, finansal tablolama süreci ve standartları açıklanmış olup, şirketlerin yayımlamış olduğu finansal tabloların şekil itibari ile tanımı yapılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, kurumsal yönetim, kavramının tanımı yapılıp ilkeleri hakkında detaylı bilgi verilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, kâr yönetimi kavramının tanımı yapılıp, nedenleri, amaçları ve teknikleri üzerinde durulacak olup kâr yönetimi analizinde kullanılan modeller hakkında ayrıntılı bilgi verilecektir.

Son bölüm olan uygulama bölümünde ise, kâr yönetimi modelleri arasından en yüksek açıklayıcı güce (R^2) sahip olan model test edilip, BİST’te yer alan halka açık anonim şirketlerin finansal tablolarından elde edilen verileri doğrultusunda kâr yönetimi yapılıp yapılmadığı sorusuna cevap aranacaktır. Sonraki aşamada ise, elde edilen kâr yönetimi verilerinin kurumsal yönetim mekanizmaları ile arasında bir ilişki olup olmadığı irdelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL RAPORLAMA

Küreselleşme ile birlikte, ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler gelişmiş, ticaretin deniz aşırı hatta okyanus aşırı boyutlara ulaşması sonucu piyasada işlem gören uluslararası şirketlerin sayısı artmıştır. Bu şirketler arasında iletişim hızlanmış ve bilgilerin güvenilir, anlaşılır bir şekilde sunulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç ile birlikte 2005 yılında AB ülkelerinde zorunlu hale getirilen Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS), şirketler tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

Muhasebe standartlarına bağlı ilk ana düzenleme, 1929 krizine bağlı olarak çıkarılan 1933 Menkul Kıymetler Yasası ve 1934 Menkul Kıymetler Borsası yasasında yer almaktadır. SEC (Securities Exchange Commission) 1933 yasası ile kurulmuş olup her iki yasada da öngörülen finansal raporlama düzenlemelerini yapma yetkisi verilmiştir. SEC kurulduğu günden itibaren “Accounting Series Releases” ve “Staff Accounting Bulletins” isminde iki adet döküman çıkarmıştır (Başpınar,2004: 42-57).

Ülkemizde ise muhasebe standartları sistemi, ilk önce Fransa sistemi sonra Almanya sistemi ve 1950 yılından sonra ise ABD’nin ekonomik alanda kendisini geliştirmesi ile beraber Amerika’nın etkisi altında kalmıştır. Türkiye 1987 yılı sonrası Avrupa Birliğine tam üyelik başvurusu yapması sonucunda önce AB sistemini ve sonra Uluslararası Muhasebe Standartları sistemini uygulamaya koymuştur(Başpınar,2004: 42-57).

Yeni Türk Ticaret Kanunun (TTK) 2011’de yasalaşarak 2012 yılı itibari ile yasanın uygulanması zorunlu kılınmıştır. Bu nedenle belli ölçüde tüm anonim ve limited şirketler, finansal tablolarını bu standartlara göre hazırlamaya başlamışlardır. Muhasebe ilkeleri ve standartlarının taşınması gereken özellikler aşağıdaki gibidir;

- 1- Standartlar anlamlı ve uygun bilgiler sağlamalıdır.
- 2- Finansal performansa ilişkin ihtiyatlı ve gerçekçi ölçümler yapmalıdır.
- 3- Bu standartlar yalnızca sağlam ve delinmez bir özelliğe sahip olmayıp, aynı zamanda pratikte de uygulanabilmelidir.
- 4- Standartlar aşırı derecede karmaşık olmamalıdır.
- 5- Standartlar benzer veya ilgili kalemler için yeterince kesin olmalıdır.
- 6- Standartlar tutarlı ve kesin olmalıdır.

7- Standartların yerine kullanılacak alternatif uygulamalara izin vermemelidir. Ancak alternatif uygulamalar mutlaka gerekmede ise dengeli ve açıklamalı yapılmasına izin vermemelidir.

8- Muhasebe standartları sadece ileri derecedeki piyasaları kapsamamalı aynı zamanda halen gelişmekte olan piyasalar içinde uygulanılabilir olmalıdır (Kocamaz, 2012: 105-120).

Finansal bilgiler, şirket ile ilgili olarak bir taraftan yatırımcılar diğer taraftan ise yöneticilerin kararlarını vermelerinde önemli bir yere sahiptir. Alınan finansal kararlar, ekonomik kaynakların tahsisi ile ilgili olup doğru finansal bilginin zamanında alınması ve ekonomik kaynak tahsisinin etkin bir şekilde yapılması ekonomik gelişmeyi sağlarken, yanlış veya eksik finansal bilgiye bakılarak alınan kararlar, ekonomide yanlış kaynak kullanımına diğer bir deyişle kaynak israfına neden olmaktadır (Küçüksözen, 2005: 10-50).

Bu bölümde muhasebe ilkeleri ve taşıması gereken özellikleri açıklanmıştır. Objektif bir mali raporlama için öncelikle finansal tabloların süreci ve standartları açıklanmış olup şirketlerin yayımlanmış olduğu finansal tabloların şekil itibarı ile tanımı yapılacaktır. Dönem kârının tanımı ve nasıl sunulması gerektiği üzerinde durulacaktır.

1.1. Finansal Raporlama Standartlarının Gelişim Süreci

Finansal bilgiler, ülkemizde muhasebe ve finansal raporlama standartları kapsamında hazırlanıp kamuya sunulmaktadır. Finansal raporlama standardı, ekonomik bilgilerin elde edilmesi aşamasından başlayarak raporlanması kapsamına kadar uyulması gereken kurallar bütünü olarak tanımlanır (Erdoğan, 2002: 23).

Standartlar, piyasa ihtiyacı dâhilinde mesleki düzenleyici üst merciler tarafından oluşturulmuş ve piyasa ihtiyacı çerçevesinde geliştirilmiştir (Yurdakul, 2014: 11). Standartlar, finansal bilgileri karşılaştırmak ve gerçeğe uygun yansıtmak amacı ile oluşturulmuştur (Tetik ve Demirel, 2002: 188).

Standartların oluşturulması ve finansal tabloların sürecinde, sosyal ekonomik ve hukuki bir takım sebepler dâhilinde paydaşların gereksinimleri dikkate alınmış ve sektör değişikliği gibi nedenlerden dolayı raporlama standartlarında farklı tanımlar ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklar nedeni ile finansal tabloların muhasebeleştirilmesinde farklı yöntemler kullanılıp, ilgili kalemler için farklı ölçüm esasları oluşturulmuştur.

Uluslararası standartlar (UMS-UFRS), dünyaca kabul edilmiş bir dilde yazılmış olup finansal tabloların gerçekliğe uygun anlaşılır olması, şeffaflığı yansıtır karşılaştırılabilir bir yapıda olması, sonuç olarak da 120’den fazla ülkede zorunlu veya gönüllü kullanılması ile küresel mimarın oluşturulmasına katkı sağlamıştır.

(<http://nrs.harvard.edu/urn-3:HUL.InstRepos:9887632/> (erişim tarihi 10.11.2016)).

Şu anda Türkiye’de de finansal tablolar, 6102 sayılı Türk ticaret kanunu, 660 sayılı Kamu gözetimi, muhasebe denetimi ve standartları kurumunun 6362 sayılı SPK, kanunları

uyarısınca, Türkiye muhasebe ve finansal raporlama standartlarına (TMS-TFRS) göre hazırlanmaktadırlar.

1.2. Finansal Tablolama Süreci

Finansal raporlama süreci, şirketlerin yürüttükleri faaliyetler kapsamında oluşan ekonomik olayların, muhasebe birimi aracılığı ile muhasebe ve finansal raporlama standartlarına uygun bir şekilde kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenerek bir rapor halinde sunulması ve sonrasında bağımsız denetimden geçirilip kamuya açıklanması işlemidir.

Finansal tablolar, işletmenin şu anda mevcut olan ve gelecekte elde edilmesi beklenen nakit ve nakit benzeri varlıkların ve bunların kesinlik düzeyleri ile yatırımcıları bilgilendiren, paydaşlara borçlarını, çalışan ücretlerini ve kâr paylarının ödenebilirliğini gösteren finansal bilgileri içerir. Finansal tabloların ürettiği bilgilerin, güvenilir ve kesin olma hususu, paydaşlar için çok önem arz etmektedir. (Yurdakul, 2014: 35-50).

1.3. Finansal Tablolar

Finansal tablolar, işletmenin bir faaliyet döneminde yaptığı işlemlerin finansal sonuçlarını genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun olarak kaydedildiği tablolardır. İşletmenin tüm paydaşları, bu finansal sonuçlar ile ilgilenmekte ve bu konuda sağlıklı, güvenilir bilgi sahibi olmak istemektedirler (Toroslu ve Durmuş, 2015: 35).

Finansal tablolar ile paydaşlara aktarılan bu bilgilerin faydalı olması için, ihtiyaca ve gerçeğe uygun bir şekilde sunulmalıdır. İhtiyaca uygun finansal bilgiler, tarafların verdiği kararlarda etkili olduğu bilgidirler. Yatırımcılar, ihtiyaca uygun bilgilerin sayesinde, geçmiş ve şimdiki zamanda gerçekleşen bilgiler ile analizler yaparak gelecek için öngörülerde bulunacaklardır.

Genel manada finansal tabloların amacı; bir işletmeye ait finansal verilerden yola çıkarak işletmenin finansal durumunu, dönem sonundaki finansal performansını ve finansal durumundaki değişimlerini genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine bağlı bir şekilde doğru ve dürüst bir biçimde yansıtmaktır. (Sultanoğlu, 2014: 10)

Maliye bakanlığınca, 1992 yılında yayımlanan muhasebe sistemi bildirisinde standartların amacı şu şekilde açıklanmıştır;

- Yatırımcıların, kredi verenlerin ve diğer paydaşların kararlarını kolaylaştıracak yararlı bilgiler sağlamak,
- Gelecekteki nakit akımlarını öngörüp değerlendirilmesini kolaylaştıracak yararlı bilgiler sağlamak,

- Varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamak şeklindedir.

Muhasebe sistemi genel tebliğinde belirtilen amaçlara ulaşmak için işletmenin hazırlaması gereken finansal tablolar aşağıdaki gibidir.

Temel Finansal Tablolar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Bilanço (Finansal durum tablosu)
- Gelir Tablosu

Ek finansal tablolar

- Satışların Maliyeti Tablosu
- Fon Akım Tablosu
- Nakit Akım Tablosu
- Kâr Dağıtım Tablosu
- Öz Kaynak Değişim Tablosu (Elmas, 2015: 62).

İşletmelerin kullanmak zorunda olduğu finansal tabloların hepsi yukarıda belirtilmiştir. Ancak bu çalışmada kullanılacak olan veriler “Bilanço, Gelir Tablosu, Nakit Akış Tablosu” yardımı ile elde edildiği için aşağıda sadece bu finansal tablolar hakkında tanımlamalar yapılmıştır.

1.3.1. Bilanço

Bilanço, belirli bir anda işletmenin sahip olduğu varlıkları ile bu varlıkların elde edildiği kaynakları belirli bir düzen içerisinde gösteren mali tablodur. Bilanço, durağan bir tablo olup işletmede belirli bir andaki mali durumunu gösterir. (Toroslu ve Durmuş, 2015: 40).

Bilanço, işletmenin o dönemki finansal durumu hakkında bilgiler veren başlıca tablodur. Bilanço işletmenin varlık, borç ve öz sermayesinin ölçülmesine ilişkin bilgileri içerir. İşletmenin sermaye yapısı, likiditesi, borç ödeme gücü gibi bilgilerin değerlendirilmesi için finansal tablo kullanıcılarına gereken temel bilgileri sağlar (<http://www.tmsk.org.tr/> (erişim tarihi 10.11.2016)).

Bilanço şekil itibari ile aktif (varlıklar) ve pasif (kaynaklar) olarak ikiye ayrılır.

Aktif (Varlıklar) bölümünde, dönen ve duran varlıklar yer almaktadır ve likidite esasına göre sıralanır. Dönen varlıklar, gelecek hesap dönemi içinde paya çevrilmesi veya tüketilmesi beklenen varlıklardan oluşur. Duran varlıklar ise gelecek hesap dönemi içerisinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi beklenmeyen varlıklardan oluşur. (Toroslu ve Durmuş, 2015: 33).

Bilançonun pasif kısmında ise kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynaklardan oluşur. Yabancı kaynaklar işletmenin her türlü borç ve

taahhütlerini gösterir. Yabancı kaynakların, vadesi bir yıldan kısa olan kısmı kısa vadeli yabancı kaynaklar, vadesi bir yıldan uzun olan kısmı ise uzun vadeli yabancı kaynaklar olarak adlandırılır. Öz kaynaklar ise bilanço tarihi itibarıyla işletmenin net aktifinin ne kadarının ortaklar tarafından karşılandığını gösterir (Toroslu ve Durmuş, 2015: 34).

Bilanço şekil itibari olarak ek 1’de verilmiştir.

1.3.2. Gelir Tablosu

Gelir tablosu, işletmenin belirli bir hesap dönemi içerisinde elde ettiği bütün gelirler ile bu gelirleri elde edebilmek için dönemde katlandığı bütün maliyetleri ve dönemin sonunda oluşan kârı veya zararı, belirli bir düzen içerisinde gösteren mali tablodur (Toroslu ve Durmuş, 2015: 54).

Gelir tablosu, kâr- zarar hesabı tablosu veya gelir gider tablosu olarak da adlandırılır. Gelir tablosu, belirli bir zaman aralığı için, işletmenin faaliyet sonuçlarını gösterir. İşletmenin müşterilere mal veya hizmet satışı sonucu oluşan ekonomik varlığı gelir hesaplarında gösterilir. Ayrıca müşterilere mal ve hizmet satışı nedeniyle işletme dışına akan varlıklar ise gider hesaplarında gösterilir. Bu faaliyet sonucu olarak ortaya çıkan net varlık yani gelir ile gider arasındaki net fark, net kâr veya net zarar yaratır. Sonuçların ölçüldüğü dönem sonunda eğer varlıklarda net bir artış olmuşsa, bu fark öz kaynaklara eklenir. Diğer durumda yani net varlıklarda bir azalma olmuşsa, fark öz kaynaklar hesabından düşülür. (Toroslu ve Durmuş, 2015: 58).

Gelir tablosu yardımı ile her faaliyet dönemine ait faaliyet sonuçları, kendi içinde değerlendirilmekle birlikte, işletmenin geçmiş dönemine ait sonuçlar ve rakip işletmelerin sonuçları ile karşılaştırılarak çeşitli analiz ve yorumlar yapılır (Elmas, 2015: 62).

Gelir tablosu şekil itibari olarak ek 2’de verilmiştir.

1.3.3. Nakit Akım Tablosu

İşletmeler, nakit kaynaklarının nereden sağlandığı ve nerelerde kullanıldığını bilerek gelecekteki nakit ihtiyacını saptamaktadır. Bu tablonun amacı, işletmenin elinde bulundurduğu nakitin nasıl sağlandığı ve nasıl kullanıldığını gösterir (Gücenme ve Arsoy. 2006: 30).

Nakit akım tablosu; belirli bir hesap döneminde, işletmenin kasasında hali hazırda bulunan nakit kaynaklarını ve bu kaynakların hangi faaliyetlerde kullanıldığını gösteren bir tablodur. İşletme yönetimine ve diğer paydaşlarına, firma geçmişinde uygulanan finansal politikanın değerlendirilmesinde yardımcı olarak gelecekteki nakit planları hakkında bilgileri sunar. Tablonun sonucu, bilançodaki hazır değerler grubu toplamına eşit olur

1.4. Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri

Finansal tablolar, kullanıcıların etkin bir şekilde karar verebilmeleri için ihtiyaca uygun ve gerçeği yansıtan bilgiler içermesi lazımdır. Finansal bilgiler işletmeden işletmeye değişiklik göstermekte olup tek ortak olan kıst maliyettir. Finansal tablolarda, eksiksiz bir sunum yapılması, tutar ve açıklamaların kullanıcıların anlayacağı bir şekilde hazırlanması ve tanımların ve açıklamaların tam bir şekilde yapılması gerekir. Kamu Gözetim Kurumunun açıkladığı finansal tabloların niteliksel özellikleri; ihtiyaca uygun, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, gerçeğe uygun ve zamanında sunulması olarak belirtilmiştir (KGK, 2014: 23).

1.4.1. İhtiyaca Uygunluk

Sunulan finansal bilgilerin, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir. Kullanıcılar, finansal bilgileri kullanarak verdikleri ekonomik kararlarda işletmenin bugünkü verilerini geçmiş olaylar üzerinde değerlendirmelerine, gelecekteki olayları ön görmelerine, teyit etmelerine ve düzeltmelerine yardımcı oluyorsa, bilgi ihtiyaca uygunluk kalitesini taşımaktadır denilir. (KGK, 2014: 28)

1.4.2. Anlaşılabilirlik

Finansal bilgilerin açık ve öz olarak sınıflandırılması, tanımlanması ve sunulması onu anlaşılır kılar. Bu nedenle finansal tablo kullanıcıları verecekleri ekonomik kararların etkili olması için sunulan finansal bilgilerin açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Ancak bazı ekonomik değerler doğası gereği karmaşık ve basitleştirilemez oluşu nedeni ile finansal tablo dışında bırakılarak daha kolay bir şekilde anlaşılması sağlanabilir. Ancak böyle bir raporda da bilgilerin eksik olması nedeni ile yanıltıcı olabileceklerdir.

1.4.3. Karşılaştırılabilirlik

Finansal tablo kullanıcılarının, belli bir zaman dilimi içerisinde, işletmenin ekonomik durumlarındaki değişiklikleri takip edilebilmeleri ve karşılaştırılabilmeleri ekonomik karar almak için önemli bir etkidir. Karşılaştırılabilirlik, kullanıcıların kalemler arasında benzerlik ve farklılıkları belirleyebilmesi, dolayısıyla anlayabilmesini sağlayan niteliksel bir özelliktir (KGK, 2014: 39).

1.4.4. Doğrulanabilirlik

Finansal tabloların, gerçeğe uygun bir şekilde sunulması finansal tablo kullanıcıları için önemli bir unsurdur. Finansal tablo kullanıcıları için mali bilgilerin doğrulanabilir olması

ekonomik kararların daha net alınmasını sağlar. Doğrulanabilirlik, farklı bilgi düzeyindeki bağımsız gözlemcilerin açıklamalarının gerçeğe uygun sunulduğu hususunda görüş birliğine varabilmeleri anlamına gelir (KGK, 2014: 29).

1.4.5. Zamanında Sunum

Finansal bilgilere kullanıcıların, ihtiyaç duyduğu anda ulaşması gerekir. Bazı bilgiler eskidikçe faydasını yitirmektedir. Ancak finansal tablo kullanıcıları, işletmenin geçmiş performanslarının değerlendirilmesi gibi nedenlerle, raporlama dönemi bitmiş olmasına rağmen bu bilgileri uzun bir süre kullanmaya devam etmektedirler (KGK, 2014: 32).

1.5. Finansal Tablo Unsurları

1.5.1. Kâr

Kâr, bir dönem içerisinde yapılan işlemler ve diğer olaylardan, işletmeye sahipliğiyle ilgili olmayan kaynaklardan öz sermayesinde meydana gelen artılar şeklinde tanımlanabilir. Söz konusu bu kavram, belirli bir dönem içinde işletme sahipleri tarafından ilave edilen ve işletmede çekilen değerler dışında kalan tüm değişiklikleri içerir (Toroslu ve Durmuş, 2015: 95).

Şirketin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kar, sermayenin devamlılığını sağlayarak üretim gücünün korunması ve artırılması için etken bir sonuçtur (KGK, 2014: 21).

Kâr işletme faaliyetlerinin bir değerlendirme ölçütü olarak kullanılır. Dönem içinde sürdürülen faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerden, bu dönemde katlanılan giderlerin düşülmesi sonucu kalan tutar kârı oluşturmaktadır (KGK, 2014: 21).

Gelir, bir dönem faaliyetlerinin olağan veya olağandışı faaliyetleri sonucu elde etmiş olduğu hasılat veya kazançlardır. Hasılat, işletmenin esas faaliyetleri sonucunda oluşan satış, kira, faiz gibi işlemlerden oluşurken kazanç ise, işletmenin her zaman yapmadığı diğer faaliyetler sonucu ortaya çıkan maddi bir olaydır (Yurdakul, 2014: 25).

Kâr kendi içinde bölümlere ayrılmıştır. Başta yatırımcılar olmak üzere tüm paydaşlar için kâr, değişik bölümlerden oluşarak kâr rakamları hakkında detaylı bilgi sunmaktadır. Bu nedenle kâr, finansal tablo kullanıcıları için brüt kâr, dönemde sürdürülen faaliyet kârı ve net kâr gibi kendi içinde gruplara ayrılarak daha net bir cevap sunmaktadır.

1.5.2. Brüt Satış Kârı

Brüt satış kârı, işletmenin olağan faaliyet kapsamında oluşan gelirinden, katlandığı maliyetleri düşürülerek elde edilen tutara denir. Bir başka tanım ise; hasılat ile satılan

malların maliyeti arasındaki olumlu farktır (<https://www.muhasebeturk.org/nedir/brut-kar-nedir-ne-demek-anlami-tanimi/> (erişim tarihi 15.11.2016)).

Brüt kâr için, gayrisafî kâr ve satış kârı terimleri de literatürde geçmektedir. Brüt kâr tutarı, şirket faaliyetlerinin katma değerinin olup olmadığı ya da nakit akışı yaratma kapasitesi hakkında bilgileri sunar. İşletmenin faaliyetine ilişkin giderler, finansman gideri ve diğer giderlerin düşülmeden önceki tutarıdır ve brüt kârdan bu giderlerin düşülmesi halinde vergi öncesi kâr elde edilir.

Brüt kârın artırılması için en ideal yöntem üretim için katlanılan maliyetleri düşürmekten geçmektedir. Katlanılan maliyetler kaliteyi bozmadan ne kadar aşağı çekilirse elde edilen brüt kâr da o kadar yükselecek ve bu olumlu yönde etki edecektir.

1.5.3. Dönem Kârı

Dönem kârı, işletmenin bir dönemde yapmış olduğu faaliyetler sonucunda ortaya çıkan ve bu faaliyetleri özetleyen kalemdir. Gelir tablosunun en önemli kalemlerinden birisidir. Literatüre bakıldığında dönem kârı, finansal raporlama standardı kapsamında hesaplanmakta ve işletmenin finansal performansı göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu tutar bir faaliyet dönemi sonucunda elde edilen tüm gelirlerden tüm giderlerin çıkarılarak ve bu çıkan sonuçtan vergilerin düşülmesi sonucu ortaya çıkan tutardır. Dönem kârı, işletme ortaklarına temettü ödemesi şeklinde dağıtıldığı gibi şirket kâr yedeği olarak da saklanabilmektedir.

İşletmenin finansal performans göstergesi olan dönem kârı, yatırımcıların doğru kararı vermesi ve ekonomik kaynakların uygun dağılımı açısından etkili olurken, bu tutarın gerçeği yansıtmadığı durumlarda başta yatırımcılar dâhil tüm paydaşların yanıltılmasına yol açar. Bu nedenle gerçek performansı yansıtan dönem kârı, yatırımcıların kararlarını doğru şekilde almaları ve ekonomik kaynakların uygun şekilde dağıtılması, bunun sonucunda da toplumun refah düzeyinin yükselmesini sağlar. Kâr için temel etken, gelecekte yaratılacak olan nakit akışının sürdürülebilir olmasıdır. Bu nedenden dolayı kârın olağan dışı durumları ve sürekli olmayan kısımları yatırımcılar tarafından pek fazla kayda alınmaz (Yurdakul, 2014: 28).

İKİNCİ BÖLÜM

KURUMSAL YÖNETİM

2.1. Kurumsal Yönetimin Tanımı

Geçmişten günümüze geleneksel işletmecilikten modern işletmeciliğe doğru geçiş sürecinde, işletmenin kilit noktası olan yönetim de değişim sürecine girmiştir. Daha önce esnaf, tüccar gibi küçük işletmeler bir girişimci tarafından kurulup yönetilmekteydi. Yine aynı şekilde kurulan aile şirketleri kurucu ortak (aile büyüğü) tarafından yönetilmekte ve yönetim kurulunda aile üyeleri yer almaktaydı. Ancak küresel dünyanın gelişimi ile birlikte ekonominin hızla büyümesi, rekabetin artması ve sermaye gereksinimine ihtiyacın doğması ile şahıs ve aile şirketleri fon ihtiyacını karşılamak için hisse senetleri çıkarıp ihraç etmeye başlamışlardır. Bunun sonucunda bu işletmeler çok ortaklı modern şirketlere dönüşmüşlerdir (Aktan, 2006: 4).

İşletmeye yatırım yapacak olan yatırımcıların, işletmeye kazandırdıkları varlıkların suistimale uğramadan nasıl yönetileceği sorusuna cevap olarak kurumsal yönetim karşımıza çıkmaktadır (Eroğlu, 2003: 3).

Kurumsal yönetim dar anlamında; modern dünyada insanların bir amaca ulaşabilmek için oluşturdukları kuruluşların yönetimi en uygun şekilde yapıp, düzenin sağlanmasıdır.

Geniş anlamda ise, işletmelerin finansal ve beşeri sermaye oluşturmaya, sistematik çalışmaya ve böylece o toplumun değerlerine saygı göstererek uzun dönemde ortakların ekonomik değerini maksimum yapmaya çalışan kurallar bütünü olarak tanımlanır (Demirbaş ve Uyar, 2006: 20).

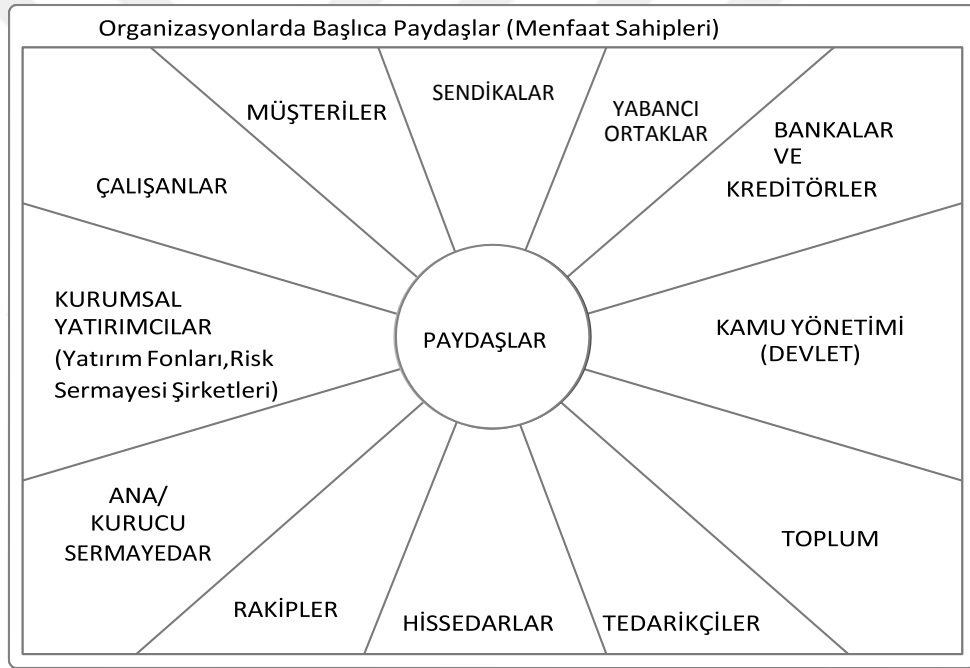
Dennis ve McConnell (1984: 98) kurumsal yönetimi, işletmelerin nasıl idare edileceğini ve işleyiş hakkında karar alıcı statüsündeki yöneticilerin pay sahiplerinin çıkarlarını düşünerek, işletme değerini maksimum seviyeye çıkarıp performansın artırılmasına ilişkin kararları aldirmek için teşvik ettiren işleyişler bütünü olarak tanımlamışlardır. Bu tanımda kurumsal yönetimi dar anlamda ele alan uzmanlar, sadece işletme tarafları ve çıkar grupları için tanımlamışlardır.

Başka bir tanım ise, Millstein tarafından yazılan ve kurumsal yönetim üzerine ilk kitaplardan birisi olarak bilinen çalışmada, kurumsal yönetim, işletmenin geleneksel yönetim işlevi olarak pay sahiplerinin, ekonomik değerlerini maksimum yapmak ve kâr elde ederek onlara dağıtmanın dışında hissedar, yönetici ve diğer paydaşların (çalışanlar, müşteriler, alacaklar vb.) haklarının korunduğu bir yönetim anlayışı olarak ifade edilmiştir (Millstein, 1998: 27).

Kurumsal yönetim, şirketin gerekli imajı kazanması, insan kaynağını ve sermayeyi çekmesi, performansını maksimize ederek faaliyetlerin etkin bir şekilde yerine getirilmesi ve daha önceden belirlenen hedeflere ulaşmak için hukuki zorunluluklara uyarak toplumun beklentisinin yerine getirilmesini kapsamaktadır (TKYD, 2010: 13).

Kurumsal yönetim anlayışında kilit kavramlardan birisi “paydaşlar” (stakeholders) dır. Paydaşlar, şirket faaliyetleri ile doğrudan ve/veya dolaylı bir ilişki içerisinde olan ve şirket faaliyetlerinden pozitif ve/veya negatif dışsallık elde eden kişi ve/veya kurumlardır.

Paydaşlar geniş anlamda: şirketin ana sahip ve yöneticileri, yönetim kurulu, hissedarlar, kurumsal yatırımcılar, yabancı ortaklar, çalışanlar, müşteriler, rakipler, tedarikçiler, toplum ve devleti kapsamaktadır. Paydaşlar, şirketin iyi yönetilmesinden fayda sağlayacak, kötü yönetiminden ise zarar görecekt tüm kişi ve gruplardır. Bkz: Şekil-2.1

Şekil 2.1 Şirkete Bağlı Olan Başlıca Paydaşlar.

Kaynak: (Aktan ve Börü, 2007: 16)

2.2. Kurumsal Yönetimin Önemi

Kurumsal yönetim kavramı, 1990'lı yıllarında yaşanan şirket skandalları ve finansal krizler sonucu gündeme gelmiştir. ABD'deki Enron ve WorldCom, İtalya'da Parmalat, Hollanda'da Ahold ve Çin'de yaşanan Yanguangxia skandalları kurumsal yönetime ve denetime ne kadar ihtiyaç duyulduğunun anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Yaşanan bu finansal krizler, piyasa ile ilişkili olarak ortaya çıkarak pek çok şirketi hatta tüm dünyayı etkileyen finansal olaylardır. Bu olaylar, denetim ihtiyacını artırırken kurumsal yönetim anlayışında uygulamayı zorunlu hale getirmiştir (Aktan, 2006: 8).

Diğer ülkelerdeki yatırımcıların güvenlerinin kazanılması, ülkeler arası imajında iyileşmesine neden olacaktır. Konuyu bir ülke çapında ele alırsak, kurumsal yönetim ülkenin imajını yükselterek yabancı yatırımcıları ülkeye çekecek ve bu sayede yapılan yatırımlar ile ülke ekonomisinin uluslararası pazarda rekabet gücünü artırması sağlanacaktır.

2.3. Kurumsal Yönetimin Amacı

Kurumsal yönetimin birçok amacı vardır. Ancak bütün bu amaçlar, birbiri ile ilişkili olup, ilk amacı kurumsal yönetimin asıl amacını oluşturmaktır. Diğer amaçlar şirketin varlık sebeplerini belirttiğinden, bu diğer amaçlar ikincil amaç olarak değerlendirilebilir.

Bahsedilen ilk amaç, işletme yönetiminin güç ve yetkilerini kötüye kullanarak kendilerine özel menfaat sağlamalarını önlemektir (Aktan, 2006: 5).

Kurumsal yönetim, yöneticilerin sorumluluğunda hazırlanan ve sunulan finansal tabloların, manipüle edilmemeleri ve yatırımcıların haklarının gözetilmesi gibi konularda öne çıkmaktadır. Kurumsal yönetim, yöneticiler üzerinde etkili bir kontrol gücü sağlamak ve yatırımcıların çıkarlarını gözetmek amacı güder. Ayrıca finansal sahteciliği önleyip finansal tabloların kalitesini artırıp yatırımcı, tedarikçi ve diğer çıkar gruplarının gözünde işletmenin yüksek bir imaja sahip olmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Frederick vd., 2006: 4).

Kurumsal yönetimin bir başka amacı ise yöneticiler, bireysel çıkarlarının yerine işletmenin amaçlarına ve hedeflerine yoğunlaşıp, onları etkin ve hızlı bir şekilde yerine getirilmesini sağlamakta, böylelikle finansal performansı artırmaktadır (Robert vd. 2003: 65-66). Bu sayede, işletmenin finansal performansındaki artışı ile doğrudan işletme piyasa değerindeki artışa neden olacaktır. Bu amaç, işletme üzerinde doğrudan görülebilir bir sonuç olmasa dahi bugüne kadar yapılmış birden fazla ampirik çalışmalarda istatistiki bulgular ile kanıtlanmıştır.

Drobetz, Schillhofer ve Zimmermann gibi araştırmacılar, işletme değerini maksimum kılmak gibi kurumsal yönetimin bir amacı olduğunu, çalışmalarında kanıtlamış olmakla birlikte onlara göre kurumsal yönetim, işletmenin değerinin yükselmesini sağlayan bir yönetim anlayışıdır (<http://www.cofar.uni-mainz.de/dgf2003/paper/paper146.pdf/> (erişim tarihi: 20.02.2017)).

Bir diğer amacı ise, işletmeye kattığı performansın sürdürülebilir olmasını sağlamaktır. Kurumsal yönetimin, işletmeye sadece performansın ve ekonomik değerinin artmasının yeterli olmaması ile beraber onun sürdürülebilir bir yapıda da olması gerekmektedir. Aslında bunun nedeni kurumsal yönetimin şeffaflık, hesap verebilme, adil ve sorumluluk gibi temel esaslarda var olan ilkelerinde açıklanmıştır. İşletme piyasa değerinin devamlılığının olması, özellikle

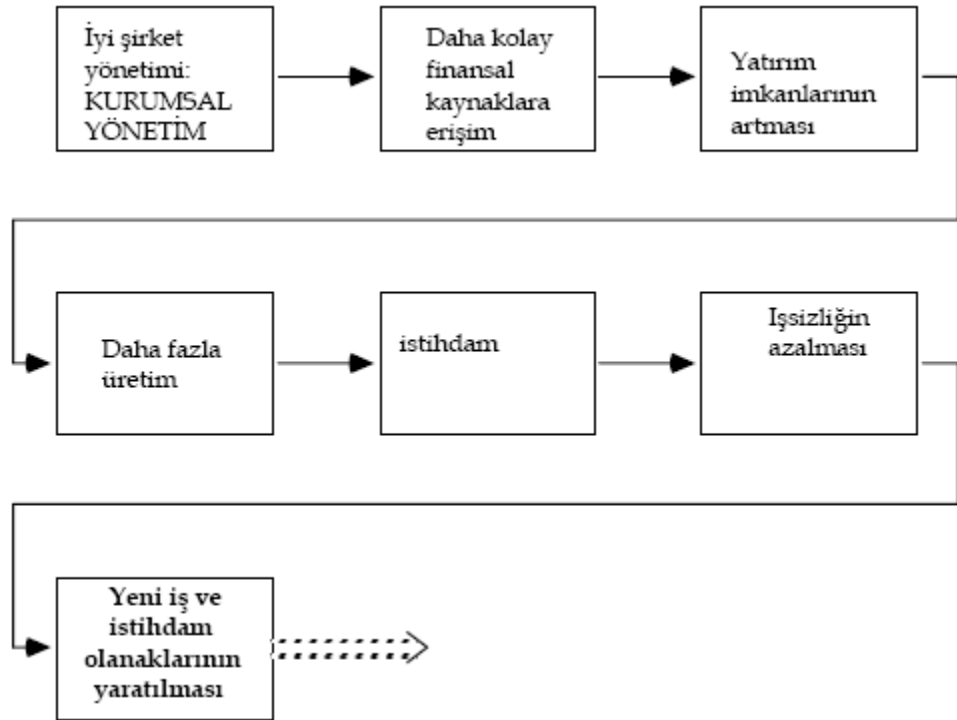
halka açık şirketler için önemli bir unsur olup artan finansal performansın daha etkili vurgulanmasını sağlamaktadır. İşletmelerin bu esaslara düzenli uyması sonucu faaliyetlerin sürdürülebilirliği artacak ve gerekli müdahale zamanında yapılabilecektir. Böylelikle işletmelerde finansal performansın ve sermaye değeri artışının sürekliliği sağlanacaktır (<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/G%C3%BCler%20Aras%20makale.pdf/> (erişim tarihi: 20.02.2017)).

Kurumsal yönetimin bir başka amacı, işletmenin içinde bulunduğu çevrede bütün menfaat sahiplerinin haklarını korumak ve bu hakları güvence altına almaya çalışmaktır. Bu menfaat sahipleri, işletmeye sözleşme ile bağlanmış olan çalışanlar, tedarikçiler, finansal destek sağlayıcıları ve tüm hissedarlar gibi değişiklik göstermektedir. Bu menfaat sahipleri işletme ile sözleşme üzerinden hak talebine sahiptirler ve bu hakların korunması, yerine getirilmesi işlevi yöneticilerin sorumluluğu altındadır. İşte bu noktada kurumsal yönetim, hakların yerine getirilmesi görevini üstlenen yöneticileri gözetleyerek, menfaat sahiplerinin haklarını güvence altına almaktadır (Jonathan, 2008: 17).

İşletme ile arasında herhangi bir sözleşmeye bağlı ilişkisi olmayan taraflar da vardır. Bu taraflara işletmeye yatırım yapmayı düşünen potansiyel yatırımcılar ve finansal destek sağlayıcı olan kişi veya kurumlar örnek verilebilir. İşletmeye bir bağlarının olmaması, onların şirket ile ilgili konularda haklarının olmaması anlamına gelmez. Örneğin, yatırımcılar şirkete yatırım yapmadan önce işletme hakkında güvenilir bilgilere ulaşmak isteyeceklerdir. Bu bilgilere gün geçtikçe daha çok ihtiyaç duyacaklardır. Bu da yatırımcının, yatırım öncesi işletmeden güvenilir bilgi isteme hakkına sahip olacağı anlamına gelir. Bu nedenle kurumsal yönetimin başka amacı ise, işletme ile doğrudan veya dolaylı ilişkisi olan menfaat sahiplerine, kısacası tüm topluma güvenilir finansal bilgiler hazırlayıp zamanında sunması ile yatırımcıların güvenilir bilgi edinme sorununa çözüm getirmektir (Ocak, 2013: 8).

2.4. Kurumsal Yönetimin Yararları

Kurumsal yönetim, işletmeler ile ilişkili olduğu iç ve dış paydaşlar arasındaki iletişimi iyileştirip, mikro açıdan olumlu bir atmosfer oluştururken aynı zamanda ülke bazında da etkili olmaktadır. Buna vurgu yapmak isteyen dünya bankası eski başkanı James Wolfensoh'na göre Dünyada ekonomik gelişmenin sağlanıp sürdürülebilir olması için, işletme düzeyindeki kurumsal yönetim, bir devleti yönetmekten daha önemlidir şeklinde vurgulamıştır. Dünya bankası eski başkanının da vurguladığı gibi kurumsal yönetim makro açıdan, ülke ve ekonomi için hayati bir öneme sahiptir (Karayel, 2011: 13).

Şekil 2.2 Kurumsal Yönetimin Sağladığı Yararlar
Kaynak: Aktan, 2006: 15

Kurumsal yönetimin, birçok tarafa yararı olduğu düşünülerek bu taraflar tek tek ele alınıp aşağıdaki gibi açıklanmaya çalışılmıştır.

2.4.1. Yatırımcılar Açısından

Günümüzde dünya devletlerinin bütünleşmiş bir sistem olması sonucu, yatırım yapmak isteyen yatırımcıların haklarını güvence altına almak isteyen ülkeler, çıkarmış oldukları düzenlemelere uyulmasını zorunlu hale getirmişlerdir. Ancak bu düzenlemelerin var olması yeterli olmamaktadır. Bu düzenlemelerin yanında, hali hazır mevcut düzenlemelerle belirlenen kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması için sıkı yaptırımlar oluşturulup, yatırımcılara güven altında olduklarını hissettireceklerdir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 157).

Kurumsal yönetim, işletmelerin sermaye yatırımı yapacak yatırımcıların yararını gözeterek şekilde yönetildiğini, sermaye sahiplerine ve diğer paydaşlara şirketin güvenilirliğini temin eden bir kurum olacağını vurgulamaktadır. Kurumsal yönetim esas olarak, şirkete yatırım yapmış veya yapmayı düşünen ya da şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan paydaşlara hesap verilebilirlik, şeffaflık, disiplin ve eşitlik ilkeleri yardımı ile yönetilen ve yöneticilerin performanslarını gözetleyip artıran bir sistem olarak çalışmaktadır. Bu şekilde kurumsal yönetim sistemi, yönetim kurulu, üst düzey yöneticiler ve hissedarların haklarını ve sorumluluklarını düzenleyip şirketin sistemli çalışmasını ve etik karar alması sürecini sağlar.

2.4.2. Menfaat Sahipleri Açısından

Ekonomik hayatta değişimlerin görüldüğü gibi toplumsal hayatta da birçok alanda değişimler olmuştur. Bilginin eskiye nazaran daha kolay elde edilmesi, toplumu bilinçlendirip örgütler hakkında daha dikkatli olmaları sağlamıştır. Bu nedenle menfaat sahipleri kendilerini daha fazla ön plana çıkararak taleplerini daha etkili bir şekilde iletmeye başlamışlardır. Toplumun bilinçlenmesi ile yöneticiler üzerinde bir baskı oluşmuş ve şirkette alınan kararlar sonucu etkilenecek kişi veya grupları düşünerek hareket etme ihtiyacı gün geçtikçe daha fazla önem kazanmıştır (Tuzcu, 2005: 2).

Bu nedenle şirket ile iç içe olan çalışanlar, kredi verenler, tedarikçi ve devlet gibi bahsedeceğimiz menfaat sahipleri, işletme tarafından uygulanan kurumsal yönetim ilkeleri ile kendi çıkarlarının da gözetildiğinin farkına varmaktadır.

İşletme çalışanları açısından ise personelin güvenliğini ve uygun çalışma ortamı sağlanmasını öngören kurumsal yönetim, çalışanlara ayrı bir önem verildiğinin altını çiziyor. Kurumsal yönetim çalışanların motivasyonunu artırmak amacı ile şirket yönetimine katılmalarını desteklemektedir. Şeffaf bir raporlama sayesinde ise haklarının güvence altında olduğunu hissettirip yönetime karşı güvenlerini artırmaya çalışmaktadır. Böylece daha etkin çalışmaları sağlanmaktadır.

Kredi sağlayan kurumlar, kurumsal yönetim ilkelerinin uygulandığı bir işletmeye, güvenlerinin artacağından dolayı fon kaynağının verilmesinde çekimser davranmayacaklardır. Mal veya hizmet veren kişi ve kurumlar ise verdikleri mal veya hizmetlerin alacağını daha iyi takip edeceklerdir.

Kurumsal yönetim ilkesi olan şeffaflık ilkesi sayesinde finansal raporların şeffaf ve güvenilir hale gelmesi, vergi denetimini kolaylaştıracaktır. Bu sayede denetim sürecinde hiçbir sorun olmaması, devlet ile işletme arasında bir güven düzeyi oluşturacaktır.

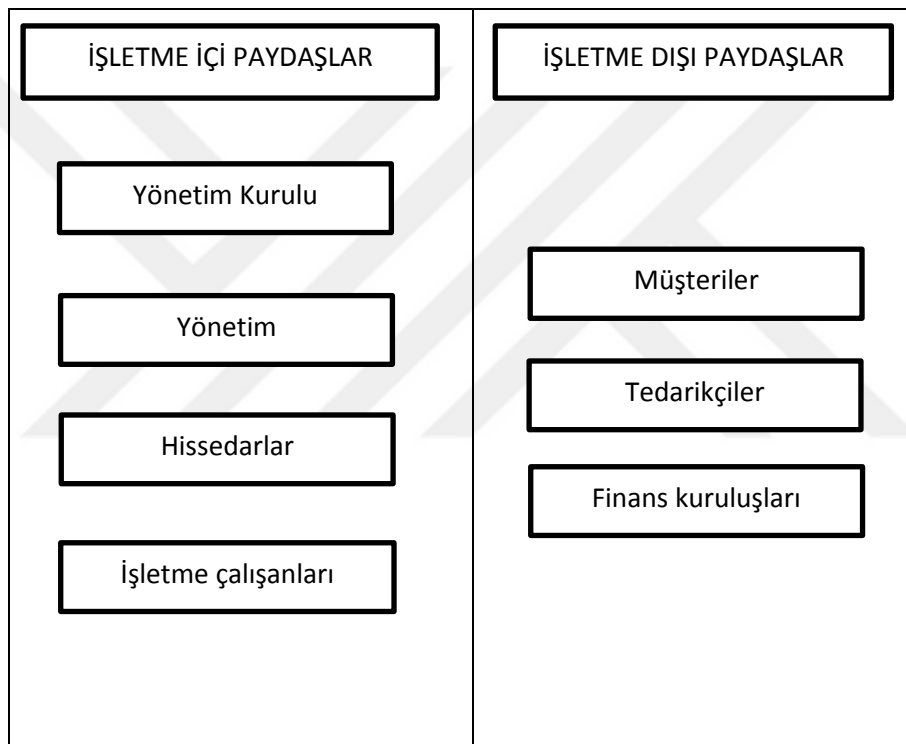
2.4.3. İşletmelerin Açısından

İşletmeler kurumsal yönetim sayesinde, ihtiyacı olan sermayeyi düşük maliyetle elde etmesi, finansman olanaklarının artırılması, kaynakların verimli kullanılması, daha nitelikli kişilerin şirkette çalışmalarının sağlanması, ekonomik olay olan krizleri daha çabuk bertaraf etmesi gibi avantajlara sahip olacaktır. Ayrıca kurumsal yönetim, paydaşlara işletmenin hedeflerinin belli olduğunu, bu hedeflere nasıl ulaşılabileceğini ve gelecekte ne derecede performanslı olacağını göstermektedir (OECD, 1999: 11-12).

Kurumsal yönetim, bir şirketin hedeflerini, etkinliğini ve performansını oluşturup, değerlendiren bir kontrol sistemi olarak çalışmaktadır. Hissedarlar, şirket ortakları, yönetim ve

yönetim kurulunun birlikte aldığı kararlar neticesinde şirket performansına etkin bir şekilde yön vermektedirler. Yukarıda bahsedilen paydaşlar şirketin iç paydaşları olarak değerlendirilmektedir. Bu gruplara istinaden çalışanlar, tedarikçiler, müşteriler, finans şirketleri gibi kişi veya kuruluşlar da şirketin bir parçası olup paydaşlar olarak değerlendirilir. Dış paydaşlar şirket ile bağlantılıdır, lakin yönetim kurulunda bulunmayan ancak onların kararından etkilenen kişilerdir. Bir şirkette, ister iç paydaşlar (hissedarlar, pay sahipleri, yöneticiler ve yönetim kurulu, çalışanlar) ister dış paydaşlar (müşteriler, tedarikçiler ve finans kuruluşları) olsun ekonomik yapı içinde kurumsal yönetimin çerçevesini oluştururlar (Bekçioğlu ve Ak, 2005: 284).

Şekil 2.3 İşletme İçi ve Dışı Paydaşlar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.4.4. Ülke Açısından Yararları

Dünyadaki tüm şirketlerin, rekabet ortamının küreselleşmesi sonucu yönetim yapıları, sistemleri ve hatta kültürleri bile giderek birbirleri ile benzemeye başlamıştır. Bu nedenle ülkenin makroekonomik politikası ne yazık ki tek başına istikrarı sağlayacak rekabet gücü oluşturmaya yetmemektedir. Ülkeler global piyasalarda kendine düşen payları artırabilmek için, enflasyon oranlarını istikrarlı bir şekilde düşürmek, kur yükselmelerine karşı önlem alıp istikrar sağlamak ve bütçe açıklarını kapatmaya çalışmakta ne yazık ki tek başına yeterli olamamışlardır. Bu ortamda oluşturulmaya çalışılan sistemin yanında mikroekonomi

politikalarının da dikkate alınması ve şirketlerin uluslararası piyasa rekabetinde yol alabilmeleri için yönetim yaklaşımlarının da güçlendirilmesi gerekmektedir (Özilhan, 2002: 6).

Kurumsal yönetimin, ülke için önemli olan kısmı, ülke imajını yükselterek, ulusal sermayenin yurt dışına gitmesini önlemektir. Bu faydaların yanında kurumsal yönetimin, ekonomiyi düzelterek piyasa rekabet gücünün artırılması, ekonomik kriz karşısında dik durarak daha az zararla atlatılması, kaynakların etkin bir şekilde dağıtılarak kaynak tasarrufunda bulunması, sürdürülebilirliği sağlayarak yüksek refahın oluşturulması gibi avantajları bulunmaktadır. Ayrıca kurumsal yönetim sayesinde ülkeler, ülke dışı fonları kendi ülkelerine çekebilmekte ve fon arz edenlere karşı güven oluşturmaktadırlar.

Kurumsal yönetimin önemli kilit noktası, güvenin oluşturulması, ekonomi için kurallar koyup ve bu kuralların uygulanmasından geçmektedir. Başarılı bir şekilde işleyen kurumsal yönetim sistemi, güvenin artmasına yardımcı olacaktır (Şehirli, 1999: 12)

Yabancı yatırımcılar, yaptıkları yatırımların risklerini azaltmak için yatırım yapacağı ülkenin kurumsal yönetim üzerindeki yaptırımlarının üst düzeyde olmasını istemektedirler. Ancak kurumsal yönetim uygulamalarının zayıf olduğu ülkelerin pazarlarına yabancı yatırımcıların rağbet göstermediği görülmektedir. Ülkelerin bu konuya daha çok önem verip ekonomisini geliştirmeleri için kurumsal yönetim sisteminin bütün firmalarda kullanılmasını sağlamalıdır. Birçok işletmenin istihdam, ticaret ve yatırım konusundaki kararları ülke ekonomisini şekillendiren kritik bir çerçevedir. Başka bir ifade ile kurumsal kaynakların dağıtılması ekonominin üstünde büyük bir etkiye sahiptir. Bu nedenle kurumsal yönetim anlayışının gelişmesi hem işletme hem de ülke geliri açısından olumlu bir etkiye sahiptir.

2.5. Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Tarihsel Gelişmeleri

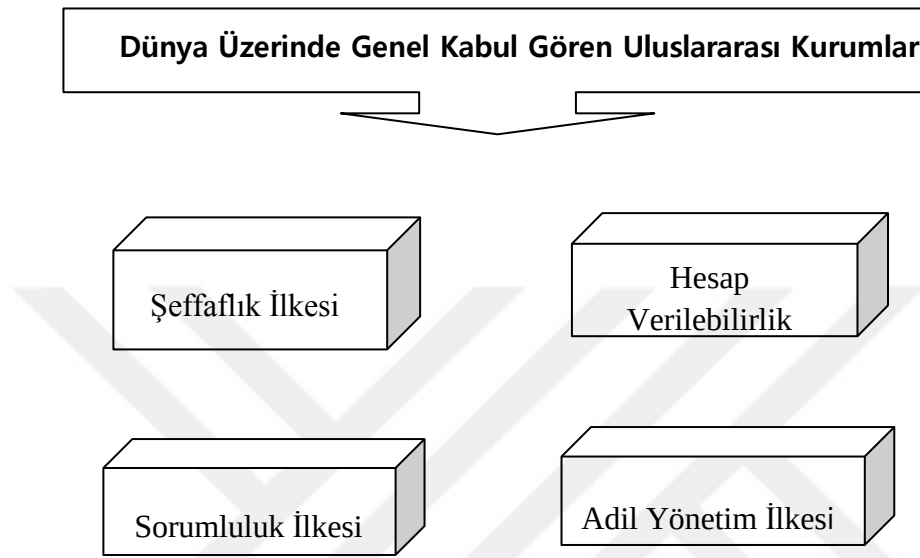
Kurumsal yönetim ilkeleri 1999 yılında OECD tarafından (Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü) yayımlanmıştır. Bu ilkeler, OECD ülkeleri ve diğer ülkelerin kurumsal yönetim uygulamalarına ışık tutmak maksadı ile yayımlanmış ve 2004 yılında dünyadaki gelişmelere bağlı olarak yeniden güncellenmiştir.

Ülkemizde de, dünya ülkeleri tarafından kullanılan ilkelere paralel olarak SPK (Sermaye Piyasası Kurulu) tarafından, dünyaca benimsenen ve tavsiye edilen kurumsal yönetim ilkelerini ülkemize özgü koşullara uyarlayarak 2003 yılında yayımlamıştır (Dağlar ve Pekin, 2011: 24).

OECD, kurumsal yönetim ilkelerinin, 2004 yılında yenilenmesi sonucu SPK tarafından bu ilkeler ile arasındaki farklılıkları gidermek amacı ile SPK uyum çalışmalarına başlamış ve

Şubat 2005 yılında sermaye piyasası kurumsal yönetim ilkeleri yapısal değişiklikleri içerecek şekilde yeniden güncellenmiştir (Doğan, 2007: 136).

Genel olarak kurumsal yönetim dört ilkedен oluşmaktadır. Bunlar; sorumluluk ilkesi, şeffaflık ilkesi, hesap verilebilirlik ilkesi ve adillik ilkesidir. Bu temel ilkeler aşağıdaki şekil 2.4’de gösterilmiştir.

Şekil 2.4 Kurumsal Yönetimin Temel İlkeleri
Kaynak: Abdioğlu, 2007: 25

2.5.1. Şeffaflık

Kurumsal yönetimin temel amaçlarında da anlatıldığı gibi şeffaflık ilkesi, ticari sır niteliğindeki bilgilerin dışındaki tüm mali bilgilerin, diğer bir deyişle finansal durumu ve performansı, hisse yapısı ve şirketin işleyişi ile ilgili bilgilerin finansal tablo kullanıcılarına açık bir şekilde doğru ve zamanında sunulması önemi üzerinde durmaktadır (Demirbaş, 2006: 23).

Şeffaflık ilkesi kapsamında, kamuoyuna sunulan belgelerin güvenilir, eksiksiz, anlaşılabilir yorumlanabilir olması ve bu bilgilere ulaşma maliyetinin düşük olması yatırımcılar için son derece önemlidir. Yöneticiler, faaliyetleri şeffaf bir şekilde uygulayıp yatırımcıların bilgisi dâhilinde gerçekleştirerek şirkete duyulan güveni artıracaklardır (Paslı, 2005: 73).

Günümüzde ticari hayatın zorlu gerçekleri karşısında, şeffaflık ilkesine uyulması gittikçe güç hale gelmekte ve yönetiminin işletme paydaşlarına işletme ile ilgili birçok bilginin tamamını doğru bir şekilde aktarmaktan çekindikleri açıkça görülebilmektedir. (Paslı, 2005: 75). Bu nedenle finansal tabloların şeffaflığı bakımından, uluslararası muhasebe standartları kurulu ve uluslararası denetim standartları kurulu gibi kuruluşlar, bu olaya çözüm yolu olarak çeşitli standartlar çıkarmışlardır. Bu standartlar, birçok ülkede yasal bir zemin oluşturarak

zorunlu hale gelmiş ve yapılan faaliyetlerin bu standartlara uygun olup olmadığı bağımsız kuruluşlar tarafından denetlenmektedir (Alparslan, 2002: 4-5).

2.5.2. Adillik

Bu ilke sadece işletmede pay sahiplerine değil daha geniş kapsamda çalışanlar, tedarikçiler, müşteriler ve işletme ile ilişkili olan tüm taraflara eşit davranılmasını ve olası çıkar çatışmalarını engellemek için uygulanan bir ilkedir (Ocak, 2013: 18).

Adillik ilkesine göre kural koyucu taraflar, azınlık payları dâhil işletmenin tüm taraflarının haklarının korunması amacı ile yöneticilerin yapma ihtimali olduğu hileli ve eşitliği ortadan kaldıran işlemlere ilişkin açık, tutarlı ve uygulanabilir önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu ilke sermaye piyasasında yasal bir zemine oturtulmuş olup yöneticilerin eşitliği kaldıran işlemlerinde, tarafların zararını telafi edilmesini sağlamaktadır (Ocak, 2013: 18).

2.5.3. Hesap verilebilirlik

İşletme hakkında karar verici mercilerin (yöneticiler) verdikleri kararları ve faaliyetlerden sorumlu olmaları, hesap verme zorunluluğun olması anlamına gelir. Hesap verilebilirlik ilkesi, işletme adına karar alan yöneticilerin beklenmedik bir kararı alması durumunu sınırlayacak ve böylelikle alınan kararlardan işletmeye taraf olan kişi veya kurumların güvenlerini zedelemeyecektir (Demirbaş, 2006: 23).

Hesap verilebilirlik ilkesinin amacı, işletme ve taraflar arasındaki ilişkiyi koruyacak bir sistemi oluşturmaktır. Bu sisteme bağlı olarak işletmede taraf olan yönetici ve pay sahiplerinin arasındaki hak ve sorumlulukları açık bir şekilde belirtilerek, işletme yönetiminin aldığı kararları pay sahipleri bilgisi dâhilinde olup olmaması kurulan birimler tarafından gözlemlenmektedir. Bu birimler, yönetim kurulu ve bağımsız denetim komitesidir. Yönetim kurulu ve denetim komitesi, pay sahiplerinin ve yöneticiler arasındaki çıkar çatışmasının azaltılarak güvenin sağlanmasını ve yöneticilerin hesap verilebilirliğinin oluşmasını sağlamaktadır (Millstein vb., 1998: 22-23).

2.5.4. Sorumluluk

Sorumluluk, yönetimin aldığı kararlar ve yaptığı faaliyetlerden tüm tarafların etkilenmesi sonucuna bağlı olarak kendini onlara karşı sorumlu hissetmesini, aldığı kararların yasal çerçeve içinde ve etik bir şekilde uygulanmasını sağlayacaktır (Pashı, 2005: 73).

Biraz önce bahsedilen hesap verilebilirlik ilkesine göre işletme yönetiminin aldığı kararlar ve yaptığı faaliyetlerin, pay sahiplerine karşın sorumluluk çerçevesi içinde yapılıp ve hesap vermesi gerektiği savunulurken, sorumluluk ilkesinde vurgulamak istenilen, yöneticilerin

sadece pay sahiplerine karşı sorumlu olmadığını, alınan kararlardan işletme pay sahibi dışındaki çıkar gruplarının da (çalışanlar, alacaklılar, müşteriler ve devlet) dikkate alınarak haklarını ve menfaatlerini gözetme sorumluluğunun olduğunu ifade etmektedir (Millstein vb., 1998: 22-23).

2.6. Kurumsal Yönetim Teorileri

Kurumsal yönetiminin dayandığı teoriler vekâlet teorisi, hizmet teorisi ve paydaş teorisi olarak sıralayabiliriz. Kurumsal yönetim teorileri aşağıda açıklanmıştır.

2.6.1. Vekâlet Teorisi

İkili taraf içinde gerçekleşen her ilişkide vekâlet, büyük sorun teşkil etmektedir. Şirketlerde ise vekâlet problemi, yönetici ve hissedarlar arasında, yönetici ve alt yöneticiler arasında hatta hissedar ve bir başka hissedar arasında görülmektedir. Ama en çok tartışılan ilişki hissedar ile yönetici arasındadır (Fama, 1980: 288).

Günümüzde geleneksel şirket yapısı gelişip yerini modern işletmeciliğe bıraktığı için sahiplik ile yöneticilik rolleri arasında çatışmalar görülmektedir. Profesyonel olarak işletme yönetimi görevini üstlenen kişiler, gün geçtikçe artan ekonomik sorunlarla birlikte yönetsel kabiliyetlerin ve yeteneklerin gelişmesi ile işletme sahiplerinin yeteneklerinin ötesine geçmiştir. Bu durumda, işletme sahipleri ile yöneticiler arasındaki yetki devir işlemleri ve hissedarlar ile vekiller arasındaki oluşan çıkar çatışmaları vekâlet teorisi kapsamına girmektedir (Önder, 2013: 60).

İşletmelerde hak dağılımı, yöneticiler, hissedarlar, tahvil sahipleri, kredi sağlayıcıları ve devlet gibi çıkar gruplarının ilgi alanına girmekte ve kendilerine öncelik verilmesini istemektedirler. Çünkü ister yönetici ister işletme sahipleri veya işletmenin diğer tarafları, rasyonel bir varlık olarak kendi menfaatlerini maksimum yapmak istemektedirler. Bu nedenle işletme sahiplerinin tek amacı menfaatlerinin maksimum olmasını istemekte iken, yöneticiler ise hissedarların çıkarını düşünmeyerek kendi çıkarlarını daha üst planda tutmaktadırlar. Bu durum da vekâlet teorisini ortaya çıkarmıştır (Turaboğlu, 2004: 111).

Günümüz işletmeleri, sahiplik ile yönetim görevini birbirinden ayırıp daha profesyonel çalışmak istemeleri nedeni ile ortaya çıkacak olan hissedar yönetici çıkar çatışmasını gidermek için yapılan tüm harcamalara vekâlet maliyeti olarak tanımlanmaktadırlar. Bu çatışmadan kaçınmak için hem hissedarların hem de yöneticilerin bu maliyete katlanmaları gerekmektedir (Ataay, 2006: 65).

Yönetici ve hissedar çatışmasını ortadan kaldırmak veya çatışmayı minimum seviyeye indirmek için vekâlet teorisinin ortaya attığı yöntem; işletme içinde yöneticilere, normal ücretlerinin yanında pirimler, hisse senedi opsiyonları ve teşvik ödülleri gibi ücret paketleri

sunulmasıdır. Bu yöntemlerin dışında yöneticileri gözlemlemek için oluşturulan yönetim kurulu ve alt komiteler işletme içinde olup işletme dışında ise kanun koyucuların ve sermaye piyasası izleyicilerinin yer almasıdır (Craig vd., akt. Ocak, 2013: 150).

İşletme sahipleri ile yöneticiler arasındaki çatışmasının önüne geçilebilmesi için etkin bir sistem kurulup, sahipler ile yönetici arasındaki sözleşmede yöneticiyi teşvik edici maddelerin bulunması gerekmektedir (Jensen, ve William, 1976: 3010).

Yönetici bu sayede elindeki hissenin değerini yükseltip hisseyi aldığı fiyattan daha yukarı bir fiyata satmak için çaba sarf edecek ve işletme performansı yükseltecektir.

Yönetimi teşvik eden bir başka yol ise yöneticiyi direkt işletme hissedarı yapmaktır. Bu yolla da hissedar olan yönetici kendi çıkarlarını gözetse dahi sonuçta diğer hissedarlarında çıkarları ile kesişeceğinden paralel olarak onların çıkarlarını maksimum yapma eğiliminde olacaklardır. Diğer yöntem yöneticinin performansının düşük olduğu düşünülüyorsa, vekâlet sözleşmesini feshetme ile tehdit etmektedir. Bu tür teşvik yöntemlerine işletmelerde çok sık rastlanmaktadır (Fama, 1980: 288).

Yönetim ile sahiplik arasındaki vekâlet sorununu ortadan kaldırmak için yöneticinin kararlarını kontrol altına almak etkili bir yol gibi düşünülmektedir. Ama hisse senedi çok olan ortaklıklarda her bir hissedarın ayrı ayrı yönetimi kontrol etmesi oldukça güç olmaktadır. Birçok hissedarın daha önce bahsedildiği gibi bilgi ve tecrübeleri bulunmamaktadır. Bu nedenle ortaklık payının belli hissedarlarda yoğunlaşması sonucunda bu kontrol eylemini o hissedarlar yapmalıdırlar (Fama ve Jensen, 1983: 301). Hisse oranları yüksek olan hissedarlar, şirketin kararlarını etkilediği gibi kontrol gücünün bu hissedarlarda olduğundan, vekâlet probleminin azalmasına olanak sağlayacaklardır (Shleifer ve Robert, 1997: 738).

Ancak bu yöntem, işletme sahipleri ile yönetim arasındaki problemleri azalttığı gibi bir başka sorun ortaya çıkarmakta, küçük hisse oranına sahip ortaklar ile büyük hisse oranına sahip ortaklar arasındaki çatışmaya dönüşmektedir. Birçok gelişmiş ülkedeki modern işletmelerde, hissedarların ortaklık payları farklılık göstermekte ve ana ortak ile küçük hisseli ortaklar arasında çatışmalar görülmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinde ki modern işletmelerin ortaklık paylarının çoğalması ve hisse yoğunluğunun bazı ortaklarda toplanması ciddi sorunlar yaratmaktadır. Ana ortaklar kendi çıkarlarını gözetip diğer azınlık ortaklarının çıkarlarını minimum seviyeye indirmek isteyebilirler. Bu durumda sahip oldukları mal varlıklarını maksimum seviyeye çıkarmaya çalışmaktadırlar. Nihayetinde şirket kontrol gücünü elinde bulunduran ana ortağın varlığı, diğer ortaklar için bir çeşit tehdit oluşturmaktadır (Shleifer ve Robert, 1997: 739).

Şirketlerin nakit akışları ana ortaklar tarafından yönetiliyorsa kendi harcamalarına öncelik tanınıyor olabilmektedir. Özellikle de hisselerinde tanınan oy hakkı, şirkette hiyerarşik bir yapıya sahip ise bu durum kaçınılmazdır (Grossman vd., 1986:700). Bu nedenle hisse yoğunluğu bulunan ortakların, nakit dağıtım politikasını pay sahiplerinin payları oranında değil kendi menfaatleri doğrultusunda kullanacaklardır. Bunu yapmak için de yetkisi bulunmaktadır.

Bir firma yapısında, ana ortak sahipleri ve yöneticiler içeridekiler olarak tabir edilirken, kredi verenler ve azınlık ortaklar dışarıdakiler olacaktır. İçeridekiler şirketi kontrol etme yetkisini ele geçirdiklerinde, her zaman dışarıdakiler zarar görecektir. Bu durumun gerçekleşmemesi için yatırımcılarını ve kredi sağlayıcılarını yasalar ile korunması gerekmektedir (La Porta vd., 1999:5).

2.6.2. Hizmet Teorisi

Literatürde bazı kaynaklarda ‘temsil’ terimiyle de isimlendirilen bu teori, vekâlet teorisine karşı ortaya çıkan bir teoridir. Hizmet teorisinin temelinde sosyolojik ve psikolojik temellerin olması ile birlikte bu teoride vekâlet teorisinin aksine yöneticiler, işletmenin çıkarları doğrultusunda hareket ederler (James vd., 1997: 24).

Hizmet teorisine göre yöneticiler, kendilerini işletme sahibi gibi görmekte şahsi hedeflerini ön planda tutarak bu sayede pay sahiplerinin de çıkarları doğrultusunda da hareket etmektedirler. Hizmet teorisine göre yöneticiler, bireysel davranışlar sergilemekten çok kolektivist davranışlarda bulunurlar. Bu nedenle de yöneticiler kendi çıkarlarından çok işletme sahiplerinin çıkarlarına odaklanmaktadırlar. Yöneticileri hizmetkâr sıfatı ile tanıtan bu teori onlara kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmelerini söylese dahi pay sahipleri, çıkarlarını yükseltmeye yönelik eylemlerde bulunurlar. Çünkü yöneticiler, işletme çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri sonucu kendi çıkarlarından daha fazla fayda sağlayacağını bilmektedirler (Davis vd., 1997: 25). Bu nedenden dolayı hissedarların kendi menfaatlerini maksimum kılmaları için işletme değerinin yükselmesini sağlamaktayken, işletme yöneticileri de işletme performansını artırmak için çaba gösterecektir. Çünkü işletmenin performansı, yöneticilerin kendi performanslarının göstergesi olarak gözükmekte ve yüksek performans yönetim için yüksek fayda anlamına gelmektedir (Haslinda ve Benedict, 2009: 90). Ayrıca hissedarların yöneticiye güven duyması, yöneticilik davranışlarında büyük bir önem teşkil etmektedir. İşletme yönetimi merkezinde güven önemli bir kavramdır. Yöneticilerin güven hissettiği yerde kendi menfaatleri yerine işletme menfaatleri üzerine yoğunlaşır. Bu sayede hem hisse sahiplerinin çıkarları hem de yöneticilerinin kendi çıkarları doğrultusunda çalışmış olurlar.

Ancak bu olgunun gerçekleşebilmesi için yönetici ve işletme sahipleri birbiri ile dürüstlük ortamı içinde çalışmaları gerekmektedir.

Ayrıca bu teoride vurgulanmak istenilen, yönetim kurulunda yöneticilere de yer verilmesi ile işletme performansında olumlu bir etki yaratacağı düşünülmektedir. Çünkü yöneticiler yönetim kurulunun bir üyesi olması halinde, kendi amaçlarının yerine işletme amaçlarına yoğunlaşacaklarından, hissedarların menfaatleri doğrultusunda eylemlerde bulunacağı belirtilmiştir. Ancak yönetim kurulunda yöneticilere yer verilmemesi, üst yönetim ile çatışma içinde olunacağını, karar alma sürecinin etkinliğini düşürüp gecikmelerin meydana geleceğini ve bu işletmenin performansını düşüreceğini vurgulamaktadır (Aygün ve İç, 2010: 195).

2.6.3. Paydaş teorisi

İşletmelerde, bir veya birden fazla paya sahip olan kişi veya kuruluşlara paydaş denmektedir. Paydaşlar, işletmelerin faaliyetleri sonucundaki ortaya çıkan kâr veya zarardan etkilenmektedirler (Özalp vd., 2008: 70). İşletmenin hem fiziki hem de sosyal çevre ile etkileşim halinde olduğu için sayıca fazla paydaşlarla iç içe olduğu görülmektedir. Bu paydaşlar; devlet, yatırımcılar, çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler gibi uzayıp giden kişi veya gruplardan oluşur (Freeman, ve Management, 2010: 52).

Paydaş teorisi temelde, işletme ile iç içe olan paydaşların, beklentilerinin ve ihtiyaçlarının tahmin edilip en iyi şekilde karşılanması ve onların lehine kararlar alıp faydalarının en üst seviyeye çıkarılmasını öngörmektedir. İşletmenin nihai bilinen en temel amacı paydaşların çıkarlarını en üst seviyeye çıkarmaktır. Paydaş teorisinin prensibinde ise yönetim, işletme paydaşlarına karşı sorumluluklarının neler olduğu belirtmelidir. Paydaşlara karşı sorumluluklarını yerine getiren yöneticiler işletme performansının yükselmesine neden olacaktır (Becan, 2011: 24).

Paydaş teorisine göre işletmeler, paydaşların isteklerini tatmin edilmesi gerektiğinin üzerinde durmaktadır. Çünkü sadece hissedarların çıkarlarını gözetmek işletmeyi başarıya ulaştırmayacak, işletmenin etkileşim içinde bulunduğu bütün paydaşların çıkarlarını gözeterek, performansı buna bağlı olarak da kârlılığı yükseltecektir. Bu nedenle bu teoride işletme yönetimi, bütün paydaşların talepleri doğrultusunda hareket ederek kârlılığa ulaşacağını savunmaktadır (Ayuso ve Argandona, 2007: 2).

2.7. Kurumsal Yönetimin Gelişim Süreci

Dünyayı ekonomik anlamda sarsan Avrupa krizi (1992 - 1993), Meksika Krizi (1994 – 1995), Güneydoğu Asya krizi (1997 – 1998), Rusya krizi (1998) ve 1999 yılında yaşanan Brezilya krizi ile kurumsal yönetime ilgi artmıştır. Bu krizler, önce şirket içinde yaşanan parasal sıkıntıların işletmenin bulunduğu sektörü etkilemesi ve hemen sonrasında ülkenin ekonomisinin sarsılması ve buna bağlı diğer ülkelerin de içinde bulunduğu coğrafya kadar ilerlemesi büyük bir sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu ekonomik sorunu önlemek veya ortadan kaldırmak için ulusal kural koyucular ile uluslararası kanun belirleyici kuruluşlar, ekonomik sorunları halen işletme düzeyinde iken önlemler alıp ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar (Çonkar vd., 2011: 82).

Bu ekonomik problemlere bir ışık olan kurumsal yönetimin, tüm dünya piyasasında uygulanması, gerekli alt yapının yasalarla birlikte oluşturulması, etkin bir yönetim modeli olması nedeni ile zihinlere yerleştirilmiştir.

Gelişen ekonomiye ayak uyduran Türkiye’de ise dünya ekonomisinde oluşan bu olaylara kayıtsız kalmamak için kurumsal yönetim üzerinde düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.

Büyük finansal skandallara neden olan işletmeler aşağıda verilmiştir.

2.7.1. Enron Skandalı

1985 yılında kurulan ve enerji piyasasında faaliyet gösteren Enron şirketi ABD’nin en büyük şirketi olarak, 1999 yılında 20 dolar olarak çıkardığı hisse senetlerini, 90 dolar civarına kadar yükseltmiş bir şirkettir. Bu yükseliş nedeni ile yatırımcıların dikkatini üzerine çekerek çok büyük bir kitleye hisse senedi ihraç etmiştir. Ancak 2001 yılında Enron şirketi çok ciddi bir zarar içinde olduğunu ve bu zararı gizlemek için çeşitli muhasebe hilelerine başvurarak hisse senetlerini gerçek değerinden fazla gösterdikleri ortaya çıkmıştır.

Şirket yönetimi, kendi çıkarlarını düşünerek aldıkları maaş üzerine prim ve hisse senedi opsiyonları almak için yasa dışı eylemler yapmış ve servetlerini artırmışlardır. Şirketi denetleyen bağımsız denetim firması (Arthur Andersen), görevi olan denetleme işlevini etkin bir şekilde yapmamış ve hatta sistemi oluşturup gözetleyen devlet otoritesi de bu hileyi fark etmemiştir. Şirketin muhasebe kayıtlarındaki manipülasyon olayları 2001 yılında patlak vermesi ile şirket hisse senetlerinin fiyatları 0.26 dolara kadar düşmüş ve bu düşüşten yatırımcılar çok büyük zarar etmiştir.

Yatırımcıların çok büyük kayıplara uğradığı bu skandal ile şirketin kamuoyuna şeffaf ve dürüst bilgi vermediği, denetimin yetersiz düzeyde kaldığı ve bazı yasal düzenlemelerin getirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

2.7.2. WorldCom Skandalı

Enron skandalının akabinde yine ABD’de yaşanan büyük skandalların diğeri WorldCom skandalıdır. WorldCom telekomünikasyon sektöründe faaliyet göstermekte olan bir firmaydı. 1999 ve 2002 yılları arasında muhasebenin sahte gelir gösterip karlılığını 3. 8 milyon dolar fazla göstermesi ile hisse fiyatlarını olduğundan fazla gösterdiği anlaşılmıştır. Şirket gider kalemlerini düşük gösterip sahte gelir kalemleri ile kârını artırmayı amaçlamıştır. Buradaki en can alıcı nokta ise denetim firmasının Enron şirketini denetleyen firma ile (Arthur Andersen) aynı olmasıydı.

Yaşanan bu krizler, dış denetimin bağımsız olması, tam ve şeffaf bir bilgi vermesi, muhasebe uygulamaları hakkında usulsüzlüğün önüne geçebilmek için gerekli önlemlerin alınmasını açık bir şekilde vurgulamıştır. Yaşanan krizlerin sonucunda ise kurumsal yönetim bilinci dünya genelinde yayılmış, OECD kurumsal yönetim üzerine ilkeler yayımlamış ve Amerika Birleşik Devletleri Sarbanes-Oxley adında ciddi yaptırımlar yapmak için yasalar çıkarmıştır.

Ayrıca başta Avrupa olmak üzere birçok ülkede kurumsal yönetim üzerinde kanunlar çıkarılarak yaptırımlar sağlanmıştır. Devletlerin bu yaptırımları sonucunda, denetim işlevini bağımsız bir şekilde yapılarak şirket yönetiminin, faaliyet ile ilgili bilgilerin, firmanın mali durumunu ve dönem sonu sonuçlarını kamuoyuna açık ve eksiksiz bir şekilde paylaşmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 2.1’de Greve ve Basilico tarafından 2011 yılında yapılan araştırmada bu iki şirkette (Enron ve WorldCom) yaşanan ekonomik sorunlara neden olan kurumsal yönetim üzerindeki zafiyetler ayrı ayrı belirlenmiş ve karşılaştırılmıştır.

Tablo 2.1 Kurumsal Yönetime İlişkin Zafiyetler

Kurumsal Yönetim Üzerine Zafiyetler	Enron	WorldCom
Yönetim kurulunda yöneticilere de görevler verilmesi ve CEO'nun gücünün sınırlandırılmaması	X	X
Zayıf iç kontrol sistemi	X	X
Kısa vadede performans ve karlılık	X	X
Şirket içi etiği oluşturulmaması veya varsa da zayıf olması	X	X
Yapılan iş stratejilerinin anlaşılabilir bir şekilde yapılması.	X	X
CEO'ların eleştiriden hoşlanmaması	X	X
Şirket içerisinde gizli hisse satışları	X	X
Üst yönetiminin değişme oranının yüksek olması	X	
Bağımsızlık sorunu çeken dış denetim	X	X
Şirket ile ilişkili bankaların, çıkarları doğrultusunda bağımsız olmayışı	X	X
Zafiyet Sayısı	10	9

Kaynak: Greve ve Basilico, 2011: 200.

Uluslararası piyasada, yönetim alanında en büyük gelişmeyi sağlamaya yönelik yasal düzenleme, OECD'nin yayımladığı kurumsal yönetim ilkelerinin yayımlanması ile gerçekleşmiştir. Yapılan bu gelişmeler, bazı ülkelerde yapılmış olunan kurumsal yönetim üzerindeki çalışmaların, uluslararası piyasada örnek alınması sonucunda ortaya çıkmıştır.

Kurumsal yönetim anlayışı için birçok ülke kendi düzenlemelerini yaparak raporlar yayımlamışlardır. Ancak Cadbury komite raporu, Greenbury Raporu ve Hampel raporu en önemli komite raporlarıdır. Bu raporlar 1999 OECD'nin yayımladığı ilkelerin oluşturulmasında etkin bir rol oynamıştır.

2.8. Kurumsal Yönetime İlişkin Komite Raporları

2.8.1. Cadbury komitesi

Cadbury komitesi 1992 yılında İngiltere'de yönetim anlayışına bir ışık tutmak amacı ile Londra Kıymetler Borsası tarafından kurulmuş ve başkanları Adrian Cadbury önderliğinde kurumsal yönetim alanına yeni bir bakış açısı getirmek adına bir takım kararlar almak için bir araya gelmiş bir komitedir.

Komite İngiltere'de bulunan işletmeler için toplanmış ve en iyi uygulama kodlarını belirlemiştir. Bu komite raporu, 1992 yılının aralık ayında "kurumsal yönetim üzerine finansal görüşü komite raporu" adıyla yayımlamışlardır (Arslantaş vd. 2010: 260).

Cadbury başkanlığındaki bu komitenin yayımladığı rapor ile borsada işlem gören şirketlerin yönetim konusunda uyması gereken kodları belirtilmiştir. Tavsiye niteliği taşıyan bu uygulamalar, diğer ülkelerin de kendi kodlarını oluşturmalarına yardım edebilecek bir örnek uygulama olmuştur (Özsoy, 2011: 178).

Bu raporda halka hisse senedi arz eden işletmelere, yönetim kurulunda en az iki bağımsız üye bulundurulması, yöneticilerin görevlerinde sınırlandırmalar getirilmesi ve icra kurulunun kontrolüne ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. Getirilen bu düzenlemeler ile kurumsal yönetime dikkatin çekilmesi amaçlanmıştır. Rapordaki düzenlemeler, öncelikle borsada işlem gören şirketlere yönetim anlayışının geliştirilmesi amacı ile oluşturulmuş olup diğer işletmeler için ise öneriler sunmaktadır. Komite 1993'ten sonraki dönemlerde, raporda yayımlanan ilkelere ne denli uyulduğunu, uyulmuyor ise nedenlerinin belirtmesini istemiştir. Yapılan araştırmalarda ise işletmelerin, rapor sonrası dönemlerde, kurumsal yönetim üzerine yayımlanan ilkeleri uyguladıklarını görmüşlerdir (Demirbaş ve Uyar 2006: 15).

Cadbury raporunda kurumsal yönetim, işletmeyi hem yöneten hem de kontrol eden bir sistem olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bu raporda belirtilen bir başka konu ise, “yönetim kurulu üyelerinin aynı zamanda işletme yönetiminden de sorumlu oldukları ve paydaşların yönetici ve denetici atama hakları bulunmaktadır” ifadesine de yer verilmiştir (Çarıkçı vd. 2009: 55).

Cadbury raporundaki değinilen temel konular; yönetim kurulu, sermaye sahipleri ve yöneticiler arasında ayırım yapılması, performans yönetimi ve güçlü bir finansal raporlama sistemidir.

Raporda iç kontrol sisteminin, işletmenin etkili bir şekilde yönetilmesi için hayati bir öneme sahip olduğu belirtilmiş ve sağlıklı bir şirket yönetimi için iç kontrol ve denetim mekanizmalarının oluşturulması gerektiği üzerinde durulmuştur. Kurumsal yönetimin üzerine yeni bakış açısı getiren bu rapora ek olarak, “en iyi uygulama kodları (code of best practice)” adında prensipler oluşturulmuştur. Bu kodlara göre, işletmenin kurallara uyulması gerektiğini, uyulmadığı durumunda “niçin uyulmadığını” beyan etmesini istenmiştir (Şahin 2011: 85).

Cadbury raporuna ek olarak yayımlanan “En İyi Uygulama Kodlarında” 4 gruptan bahsedilmiştir. Bunlar; yönetim kurulu, yönetim kurulunda yer alan bağımsız üyeler, üst düzey yöneticiler, raporlama ve kontrollerdir. Bu ana bölümlere aşağıda değinilmiştir (Karayel, 2011:39).

➤ **Yönetim kurulu;**

- ✓ Düzenli olarak yönetim kurulu toplantıları yapılmalı ve üst düzey yöneticiler denetlenmelidir. Bu sayede işletme üzerinde etkili bir kontrol gücü sağlanmış olmaktadır.

- ✓ İşletme yönetiminin sorumlulukları açık bir şekilde belirtilip, güç ve otoriteyi eşit bir şekilde dağıtarak kimseye ayrıcalık tanınmadığı bir yapı oluşturulmalıdır.
- ✓ Yönetim kurulundaki bağımsız yöneticiler yeteri kadar kaliteli olmalı ve kurulda bir ağırlıkları olmalıdır.
- ✓ İşletmenin genel kontrolünü yönetim kurulunda olduğunu resmi bir program ile belirtilmelidir.
- ✓ Gerektiğinde yönetim kurulundaki yöneticilerin, profesyonel bir destek alması sağlanmalıdır.

➤ **Yönetim Kurulunda Yer Alan Bağımsız Üyeler**

- ✓ Yönetim kurulunda yer alan bağımsız üyeler, şirkette farklı pozisyonlara atanıp, yönetim standartları ve stratejilerin belirlenmesinde, kaynak bulma ve kullanılması konularında bağımsız olarak fikirler öne sürmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Bağımsız kurul üyeleri, belirli zaman dilimlerinde göreve çağrılmalıdırlar.
- ✓ Bağımsız yönetim kurulu üyelerinin seçimi, resmi bir süreç içinde olmalıdır. Bu süreçte onların görevlendirilmeleri, bütünüyle yönetim kurulunu ilgilendirmelidir.

➤ **Üst Düzey Yöneticiler**

- ✓ Yönetim kurulu başkanın ve yöneticilerin toplam geliri net bir şekilde açıklanmalı ve yüksek maaş alan yöneticilerin emeklilik ikramiyesi ile hisse senedi hakları dâhil bütün geliri belirtilmesi gerekmektedir. Maaş ve performansla ilgili bilgiler ayrı bir şekilde hangi ücret politikasına göre belirleneceği gösterilmelidir.
- ✓ Üst düzey yöneticilerin maaşları tamamen ya da çoğunlukla bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oluşturduğu ödüllendirme komitesi tarafından belirlenmelidir.

➤ **Raporlama ve Kontroller**

- ✓ İşletmenin durumunu anlaşılır bir şekilde dengeli olarak ortaya koymak yönetim kurulunun görevidir.
- ✓ Firma ile denetçi arasındaki ilişkinin, yönetim kurulu tarafından objektif ve profesyonelce sürdürülmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Yöneticiler de aynı denetim kurulu raporuna benzer bir şekilde kendi görev ve sorumluluk alanlarıyla ilgili raporlar hazırlamalıdırlar.
- ✓ Yöneticiler, şirket iç kontrolü hakkında rapor hazırlayıp sunmalıdırlar.
- ✓ Yöneticiler işletmenin devamlılığının sürdürülmesi için gerekli nitelikleri belirterek rapor etmelidirler.

2.8.2. Greenbury Raporu

Cadbury raporu yayımlanmasından sonra kamuoyunun dikkati yönetici ücretleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Yöneticilerin aldıkları ücretler ile işletme performansları arasındaki fark eşit olmamaktadır. Bu durum daha sık özelleşme süreci içine girmiş şirketlerde görülüp tartışma konusu haline gelmiştir. Bu olumsuz olaylar karşısında İngiltere'nin talebi üzerine İngiliz sanayi konfederasyonu tarafından 1995 Ocak ayında başkanları Richard Greenbury eşliğinde bir komite oluşturulmuştur (Keasey vd., 2005: 30). Bu komitenin amacı, daha önce değinilmeyen performansa dayalı ücret politikası diğer bir deyişle yöneticilerin ücretlerinin belirlenmesi olmuştur (Chapman, 2011: 23).

1995 yılında yayımlanan Greenbury komitesinde değinilen 4 temel konu şu şekilde özetlenmektedir.

- ✓ İşletmenin genel müdür ile alt yöneticilerin ücretlerini belirleyen gelir komitesinin rolleri tekrar düzenlendi.
- ✓ Yönetici gelirleri üzerinde hissedarların onayını alınıp alınmayacağına yönelik açıklamalara yer verilmiştir.
- ✓ Olumsuz performans sergileyen yöneticinin işine son verilmesi sonrası tazminat ile ilişkili düzenlemeler bulunmaktadır.

Greenbury raporunda Cadbury raporunda olduğu gibi, yönetici maaşlarının belirlenmesinde etkin rol oynayan gelir komitesindeki üyelerin bağımsız yöneticilerden oluşturulması istenmiştir. Ancak yukarda belirtilen Cadbury raporundaki 3 yılın aksine bu raporda idareci görevlendirilmesi 12 ay olması gerektiği vurgulanmıştır.

2.8.3. Hampel Raporu

İç kontrolün gözlemleri sonucunda, rapor hazırlanıp denetçilere sunması konusu Cadbury raporunda belirtilmiştir. Ancak bu rapor denetçiler tarafından denetlendikten sonra ne yapılacağı, kamuoyu bilgisine sunulup sunulmayacağı üzerine herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. 1995 yılında Finansal Raporlama konseyi tarafından Ronnie Hampel'in başkanlığında, Cadbury ve Greenbury raporlarındaki tavsiyelere bir değerlendirmede bulunulmuştur (Şahin, 2011: 80).

Raporda İngiliz şirketleri yönetimlerinin incelenmesi gündeme gelmiştir (Kahraman, 2008: 28). Hampel raporunda, Cadbury ile Greenbury raporlarında belirtilen ilkelere eş olarak gönüllülük uygulamaları sürdürülmesi ve hissedarlar ile menfaat sahipleri arasındaki ilişkiyi dengede tutmaya yönelik ihtiyaçlar vurgulanmıştır (Yalçın, 2011: 85).

İlk Hampel raporu 1997 Ağustos ayında ve son Hampel raporu 1998 Ocak ayında yayımlanmıştır. Ocak 1998 de yayımlanan raporda, Cadbury raporundaki ilkelerin uygulanma aşamaları incelenmiş olup bazı resmi kodların maddeleri birleştirilmiştir. Bu sayede daha az bürokratik yol sunan ve daha önceki raporlara istinaden daha yeni bir kod sistemi olan, Combined Code oluşturulup, şirketlerin adaptasyon sürecini kısaltıp, çeşitli yaptırımlar yapma kararı almışlardır (Karayel, 2011: 85).

1998 Hampel raporunda daha çok denetim üzerinde durulmuştur. Bu raporda denetim süreci ile ilgili hususlar aşağıda yer almaktadır (Dinç vd. 2011: 35).

- ✓ Yönetim kurulu kararı ile denetim komitesi oluşturup oluşturulan bu komite yönetim kuruluna karşı sorumlu olmalıdır.
- ✓ Yönetim kurulu, çalışanların menfaatlerini korumak amacı ile bir iç denetim sistemi kurmalıdır.
- ✓ Hissedarlar bağımsız denetici raporunun kendilerine ulaşması için gerekli baskıları yapmalıdırlar.

Bu üç rapordaki tavsiyeler sonraki yıllarda birleştirilerek, birleşik yasa (The Combined Code) isimli belge oluşturulmuştur. Bu belge kanun hükmünde sayılarak ilerleyen yıllarda Londra borsasında yasa halinde kullanılmaya başlanmıştır (Şahin, 2011: 25).

2.8.4. Sarbanes Oxley Kanunu

Amerika Birleşik Devletlerinde yaşanan iflaslara tepki olarak yasal düzenleyici merciler, şirket yönetimi hakkında yeni kurallar belirlemiş ve şirket içi çalışma özeni, etiği ve denetim yapısı alanlarında büyük reform niteliğinde kararlar almışlardır. Özellikle Sarbanes Oxley kanununda, şirketin iç denetim sistemini vurgulanmış ve her şirkette olması gerektiğinin altını çizilmiştir.

Sarbanes Oxley kanununda, kamuya hisse ihraç etmiş şirketlerin finansal raporlarının kalitesini artırıp şeffaflığın sağlanmasını amaçlayan çok fazla hüküm içermektedir. Sarbanes Oxley kanunu ile yeni bir kurumsal sorumluluk anlayışı geliştirilmiştir (Zabrosky, 2003:14).

Bu kanunun amacı, sermaye piyasasında işlem gören şirketlerin sunduğu kurumsal bilgilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlayarak yatırımcıların haklarını korumaktır. Bu rapor esas olarak, muhasebe altyapısında olmasının ötesinde, yolsuzluk nedenleri ile yönetime daha çok sorumluluk yükleyen, bir takım suçların tanımlandığı ve cezaların görüldüğü, şirkette karar verme sisteminde etkili olan kişilerle ilgili bir takım yeni yükümlülüklerin bulunduğu ve bu yükümlülükleri yerine getirilmediği durumlarda uygulanacak yaptırımların düzenlendiği bir kurumsal yönetim yasasıdır (Süer, 2004:78).

Sarbanes Oxley kanunun temelinde, işletme yönetiminin ve çalışanların firmaya sadakat ve bağlılık ilkelerine aksi davranışlar sergilememelerini sağlamak ve ilkelere uygun davranmayan kişilerin cezalandırılacağı yatmaktadır. Yönetim ve çalışanlar açısından ağır para ve hapis cezası öngörülmüştür (Eroğlu, 2003: 1).

Sarbanes Oxley kanunu yayımlanmasındaki amaç, yaşanan skandalların sonucunda muhasebeye duyulan güvenin sarsılması ile güvenin tekrar kazanılması amaçlanmaktadır. Sarbanes Oxley kanunun diğer amaçları ise aşağıda verilmiştir (Özeke vd., 2004: 23).

- ✓ Yatırımcıya doğru ve anlaşılır finansal bilgiyi zamanında sunulmasının sağlanması,
- ✓ Kurumsal yönetim uygulamalarını daha iyi bir şekilde uygulanmasının sağlanması,
- ✓ Muhasebe gözetim kurulu (Public Company Accounting Oversight Board) kurulup yaptırımların daha sıkı olmasının sağlanması,
- ✓ Şirket içi kontrollerin daha detaylı ve etkin yapılması,
- ✓ İç denetimden sorumlu olan denetim komitesinin bağımsızlığının sağlanması,
- ✓ Denetim firmalarının verebileceği hizmetlere belirli bir sınırlandırma getirilmesi amaçlamaktadır.

2.9. OECD İlkeleri ve Kurumsal Yönetim

Kurumsal yönetim ile ilgili olarak 1998 yılında şirketlere yol göstermek amacı ile yayımlanan OECD ilkeleri, bir dizi standartlar içermektedir. OECD genel sekterleri Donald J. Johnstonun üstünde çok durduğu ve raporun ilk sayfasında da belirttiği “tek tip bir elbisenin bütün bedenlere uymayacağı” prensibi ile her ülke kendi yapısına bağlı olarak hazırlayacakları düzenlemelerin teşvikini sağlamayı amaçlamaktadır. Raporu hazırlarken üstünde durulan bir başka konu ise, ülkelerin zaman içinde uygulamalarda ki değişimi dikkate alarak, ilkelerinde bu değişime ayak uydurmasını sağlamayı amaçlayıp, hazırlanan ilkelerin esnek bir yapıya sahip olmasıdır. Bu ilkeler, borsada işlem gören şirketlere odaklı olmasının yanında, borsada işlem görmeyen özel şirketler ile kamu sermayeli işletmelere de fayda sağlayacağına değinilmiştir. Rapor 1999 yılında yayımlanarak işletmeler, yatırımcılar ve diğer paydaşlar için dünya genelinde ilgi haline gelmiştir (Deloitte, 2006: 1).

Bu ilkelerin yayımlanmasının nedenleri 1997 – 1998 Asya krizi ve Enron, WorldCom şirketlerinde baş gösteren sorunlar gibi birçok etken bulunmaktadır. OECD üyesi olan ülkeler ile olmayan ülkelerin ortak yayımladığı ilkeler, kurumsal yönetim alanında bağlayıcılığı olmamakla birlikte tavsiye niteliği de bulunmaktadır. 1999 yılında yayımlanan bu ilkeler konjonktürel gelişmelerin sonucunda, 2004 yılında tekrar düzenlenmiştir. Bu ilkelerin doğası

gereği gelişime açık olması, koşulların değişmesi ile tekrar düzenleme getirilmesi sağlanabilir (TKYD, 2005: 12).

2002 yılında OECD ülkeleri, sektördeki değişimlerin oluşmasından ötürü 1999 yılında yayımlanan ilkelerin yeniden gözden geçirilip düzenlenmesi için komite üyeleri tekrar çağırılmıştır. 20 OECD ülkesi kurumsal yönetimin daha etkin uygulanmasına ilişkin düzenlemeleri yaparak 22 Nisan 2004 OECD ilkelerini yeniden yayımlamışlardır (Kahraman, 2008: 33). Kurumsal Yönetim İlkeleri, OECD'ye üye olan ve olmayan hükümetlere, ülkelerinde kurumsal yönetim ile ilgili yasal çerçeveyi değerlendirmede ve geliştirmede yardımcı olmayı hedeflemektedir (TKYD, 2005: 15).

1999 yılında hazırlanan ve 2004 yılında yeniden düzenlenen OECD raporu, içerik olarak 5 unsur aşağıda verilmektedir.

- Hisse sahiplerinin hakları,
- Pay sahipleri başta olmak üzere tüm paydaşlara adil muamele etmek,
- Kurumsal yönetimde paydaşların etkin rolü,
- Şeffaflık ve aydınlatma,
- Yönetim kurulunun sorumlulukları

(Fernando'dan akt. Zengin, 2014: 14).

2.10. Türkiye'de Kurumsal Yönetim Uygulamaları

Türkiye'de 2000'li yılların başında kurumsal yönetim üzerine ciddi çalışmalara başlanmıştır. Küresel krizlerin olması, ABD'de şirket skandalları ve bu skandallara karşı çıkarılan yasal düzenlemeler ve OECD'nin tüm dünyada kabul gören ilkeleri sayesinde ülkemizde de kurumsal yönetim üzerinde çalışmaların başlanmasına neden olmuştur. Ayrıca ülkemizde de yaşanan büyük kriz (Şubat 2011 krizi) kurumsal yönetimin önemini ortaya koyan büyük etken olmuştur.

2001 krizi, Türkiye'yi sarsan en büyük ekonomik krizlerden birisi olup krizin yarattığı olumsuz durumları atlatmak ve küresel piyasalarda uyum sağlanması için tüm sektörde büyük bir yapılanmaya ihtiyaç doğmuştur (Erdönmez, 2003: 52).

Türkiye, dünyadaki bu gelişmelere bakarak gerekli düzenlemeler yapmıştır. İlk olarak Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) tarafından 2002 yılında yapılan çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Kurumsal yönetim üzerinde en iyi uygulama kodu: Yönetim Kurulu Yapısı ve İşleyişi adlı çalışma yayımlanmıştır. Daha sonra 2003 yılında Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından halka açık şirketlere düzenleme getirilmiştir. 2005 yılında ve daha sonra 2011 yılında kurumsal yönetim, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası uygulama

alanına girmiş, işletmelerin ilkelere uyması gerektiğini ve uymuyorsa neden uymadığının açıklaması zorunluluğu getirilmiştir.

Bunların dışında 2006 yılında Bankalar Düzeleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından, bankalar ve finans kuruluşları için hazırlamış olduğu düzenleme ile bankalardaki yönetim kuruluna yeni standartlar getirilmiştir. Sermaye Piyasası Kanunda ilk kez 2011 yılında kurumsal yönetim ilkeleri yer almıştır. Türk Ticaret Kanununu 2012 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte kurumsal yönetim üzerinde önemli düzenlemeler yapılmıştır (Zengin, 2014: 25).

Tablo 2.2 Türkiye’de Kurumsal Yönetimin Tarihçesi

Yıl	Kurumsal Yönetime İlişkin Atılan Adımlar
2002	TÜSİAD: Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi
2002	SPK: Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ
2003	SPK Kurumsal Yönetim Temel İlkeleri
2004	SPK Tarafından Getirilen Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyum Raporu
2005	SPK Kurumsal Yönetim Temel İlkeler (Revize)
2007	BİST Kurumsal Yönetim Endeksinin (XKURY) Hesaplanmaya Başlanması
2007	Türk Ticaret Kanunu’nun Revize Edilmesi
2008	SPK Düzenlemeleri Seri: IV No:41 Sayılı Tebliğ Düzenlemesi
2011	Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapan 654 sayılı KHK
2012	6362 sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu
2012	6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu
2014	II-17.1 sayılı “Kurumsal Yönetim Tebliği”

Kaynak: Zengin, 2014: 25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÂR YÖNETİMİ

İşletmeler, belirli bir dönemde gerçekleşen ekonomik faaliyetleri gösteren finansal tabloları, karar alıcılarına eksiksiz sunmak zorundadır. Bu açıklama doğrultusunda finansal tablolar, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine ve muhasebe standartlarına uygun hazırlanmalıdır

Kâr yönetimi, kamuoyuna açıklanan şirkete ait bu finansal bilgilerin muhasebe standartlarında ki esneklikten yararlanılarak, etkinliğini ve kalitesi sınırlanıp, şirketin performansına ilişkin bilgileri saptırarak toplumu yanıltan önemli bir finans olayıdır.

Örnek verilecek olunursa, Enron şirketi 2001 yılının başında elde ettiği kâr ile ABD'nin en büyük şirketlerinden birisiydi. Şirketin hisse senetlerinin değeri 2001 yılında birden düşmesi ile ekonomiyi çok büyük bir şekilde sarsmıştır. Enron şirketi Aralık ayında iflasını açıklayarak tüm dünya ekonomisine bir darbe yapmıştır. İzleyen günlerde de aynı şekilde WorldCom, Global Crossing gibi şirketlerinde iflas kararı, ekonomiyi içinden çıkılmaz bir çukura sürüklemiştir. Bu şirketler ile ilgili ortaya çıkan skandallarla beraber ABD'nin en büyük şirketlerinin muhasebe oyunları ile finansal tablolarla oynadığını, finansal durum ve faaliyetlerin olduğundan daha iyi göstererek kamuoyuna sunduğu anlaşılmıştır. Bu sonuçların olabileceğini SEC (Securities and Exchange Commission) eski başkanı Artur Levitt 1998'deki konuşmasında belirtmiştir.

Bugün çok yaygın olarak kullanılan ancak pek fazla üstünde durulmamış kâr yönetimi olgusu hakkında sizlerle konuşmak istemekteyim. Bu konu piyasada oynanan bir oyun olarak yıllardır varlığını sürdürmektedir. Kâr yönetim konusunun üstüne düşülmezse Amerika Finansal Raporlama Sistemine olumsuz sonuçlara neden olacaktır (Levitt, 1998:15).

Levitt'in (1998: 15) belirttiği gibi piyasada oynanan oyunların ne kadar vahim sonuçlara neden olduğu zaman içinde ortaya çıkmış ve bu sonuçlardan herkes etkilenmiştir. Aslında manipülasyon sistemi, muhasebe sisteminin bir parçasıdır. Muhasebe sistemindeki bu manipüle edilmiş hesapların neler olduğunu ve olumsuzluk yaratan etkilerin sonucunu ve nasıl tespit edileceği konusunda, çıkar sahiplerine bilgi verilmesi gerekmektedir. Bu yolla işletme ile ilişkili olan çıkar grupları olumsuz durumlardan etkilenmeyecektir. Bu bölümde manipülasyon kavramı açıklanıp manipülasyon türlerinden biri olan ve bu çalışmanın asıl konusu teşkil eden kâr yönetiminin tanımı yapıp modelleri hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Manipölasyon Kavram

Fransızca kökenli olan manipölasyon kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından; “bilgileri değıştirme, seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bireyleri istem dışı etkileme, yönlendirme olayları ” olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr (erişim tarihi 25.03.2017)).

Kâr yönetimi manipölasyon türlerinden birisi olup, başta yatırımcılar olmak üzere işletmenin tüm çıkar gruplarına, kâr yönetiminin ne olduğunun, nasıl uygulandığının, olumsuz etkilerini ve hangi işlemler ile anlaşılabilceğini bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Bu bölümde ilk olarak manipölasyonun tanımı ve nedenlerine değinilecek olup sonrasında ise kâr yönetimi detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Genel olarak manipölasyon uygulamaları, muhasebe politikalarındaki esneklik veya eksiklik sayesinde, bazı çıkar gruplarının finansal olayların sonuçlarını etkilemesini mümkün kılmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak manipölasyon, şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkesine aykırı olarak, gerçeğı yansıtmayan bilgiler ile menkul kıymet alımı ve satımı yapılarak yapay bir piyasa oluşturup, yatırımcıları aldatmak amacı ile uygulanan bir işlemdir.

Beneish çalışmasında manipölasyonu, işletmelerin finansal durum ve performanslarını iyi gösterip bu olayı faydaya dönüştürmek için Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartları kurallarını ihlal etmesi olarak tanımlamıştır (Beneish, 1999: 27).

Özbay’a göre ise manipölasyon, sağlam bir yapıya sahip olmayan piyasalarda, yatırımcıların büyük bir kısmının piyasa ve hisse senetleri hakkında yetirince bilgiye sahip olmadıkları, buna bağılı olarak karşılıklı kuralların konulmadığı ve denetleme işleminin yetirince yerine getirilmediğı zamanlarda ortaya çıkan ve suç teşkil eden bir olaydır (Özbay, 1990: 25).

Başka bir tanıma göre manipölasyon, sermaye piyasasında olup alımı satımı gerçekleştirilen varlıkların fiyatını oluşturulurken, herhangi bir nedene dayanmaksızın diğere yatırımcıların belli bir amaç doğrultusunda yanlış yönlendirilmesi ve bu işlem sonucunda bazı çıkar gruplarının menfaat sağlamasını içeren davranışların bütünü olarak nitelendirilmektedir (Chambers, 2004: 63).

Manipölasyon, finansal durumu olduğundan farklı göstererek mali bilgi kullanıcılarını aldatmayı hedeflemektedir. Finansal tablolara bakarak yatırım kararı alan yatırımcılar da bu oyundan en çok etkilenen taraftır. Manipölasyon, hisse senetlerini satın almak isteyen yatırımcıları kâr beklentisi içine sokarak zihinlerinde iyimserlik olgusu oluşturmaktır (Demir ve Bahadır, 2007: 103).

Uluslararası piyasa için manipölasyon konusu önemli bir konudur. Hisse senetlerini almak isteyen yatırımcılara, hisse değerleri hakkında yanıltıcı bilgiler verilerek

yanıltılabilmektedirler. Bu olaylar hisse değerleri için çok fazla bilgi sahibi olan manipülatörlerin işini kolaylaştırıp piyasayı daha içinden çıkılmaz bir hale sokabilmektedirler. Böylelikle manipülatörler, piyasa koşullarını daha kötü bir duruma sürüklerler (Aggarwal ve Wu, 2006: 1916).

Copeland 1998 yılındaki çalışmasında manipülasyonun temelini, finansal tablolar yoluyla belirtilen kârın çeşitli yöntemler ile artış veya azalış işlemlerini yaparak kâra etki edilmekte olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle “manipülasyonun kendi içinde çok karakteristik özellikleri bulunmaktadır.” şeklinde belirtmiştir (Demir ve Bahadır, 2007: 105).

İşletme yönetiminin finansal tablolar üzerinde yaptıkları manipülasyon uygulamaları, firmanın amaçları doğrultusunda stratejileri olmakla beraber, bazı zamanlarda ise işletme veya yöneticilerin refah transferi riskini azaltan işlemler olarak bilinmektedir (Stolowy ve Breton 2004: 5). Bu tanımlara bakılarak her iki olayda da temel amaç, kaynakları daha düşük maliyet ile alınarak kârı doğal yönde artırma yönüne gidilmesi yerine kâra çeşitli yöntemler ile etki etmektir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında, finansal bilgileri işleyip rapor haline dönüştüren muhasebe sistemini, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri’ndeki boşluk ve esnekliklerden yararlanarak veya yasal düzenlemelere aykırı şekilde davranışlar sergileyerek pek çok alternatif yöntemler dâhilinde işletme yönetimi tarafından manipüle edildiği görülmektedir.

Manipülasyon uygulamalarını, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) ya da SEC gibi kural koyucu kurumlar ile akademisyenler farklı açılardan yorumlamaktadırlar. Kural koyucu kurullar, manipülasyona aldatıcı bir uygulama olarak bakıp faaliyet sonuçlarının gerçek durumu yansıtmadığını, muhasebe manipülasyonu olarak değerlendirmekte ve bunu uygulayanlara idari ve cezai yaptırımlar uygulanacağını belirtmektedirler. Akademisyenler ise olaya, yöneticilerin sürdürmekte oldukları ekonomik faaliyetler ile muhasebe kayıtları arasındaki uyum ilişkisine bakmaktadırlar (Giroux, 2004: 20).

3.2. Muhasebe Manipülasyonunun Amaçları

İşletmeler tarafından yapılan muhasebe manipülasyonları, genel olarak 2 türlü amaca bağlı kalınarak yapılmaktadır. Bunlar;

- 1- Bilanço maskeleme
- 2- Bilanço makyajlama

Bilanço maskeleme, işletmenin finansal durumunu olduğundan daha kötü gösterme anlamındadır. İşletme ortaklarına daha az kâr dağıtmak veya devlete daha az vergi ödeme isteği gibi nedenlerle yapılmaktadır.

Bilanço makyajlama ise, işletmenin mevcut durumunu olduğundan daha iyi göstererek, daha fazla kredi almak istemesi veya işletmenin piyasa değerini yükseltmek istemesidir. Özellikle halka hisse arz eden şirketlerde bilanço makyajlama çok fazla kullanılmaktadır.

Healy ve Wahlen (1999: 375) yılında yapmış olduğu çalışmasında yöneticiler muhasebe manipülasyonuna;

- ✓ Muhasebe faaliyetleri sonucu verilerin oluşturulması ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe Standartlarının yorumlanması aşamasında,
- ✓ Şirketin taraf olduğu sözleşmelerde, ekonomik faaliyetlerini istediği amaca varabilmek için şekillendirilmesinde,
- ✓ İşlemlerin ve faaliyetlerin zamanının daha önceden belirlenmesi aşamasında başvurumaktadırlar.

Tablo 3.1 Muhasebe Manipülasyonunun Amaçları

Manipülasyonun Amaçları	Kazanımları
Hisse Senedi Üzerindeki	- Şirket Hisse tutarlarını artırmak - Şirketin piyasa değerinin artırılması - Hisselerdeki fiyat dalgalanmalarını minimum seviyeye indirmek
Borçlanma maliyetleri	-Bankalarda itibarın iyileştirilmesi ve buna bağlı olarak düşük maliyetli kredi - Sermaye karşılama maliyetini azaltıp düşük maliyetli borç bulunma
Yönetici Açısından	-Kâr bazlı ödüller ve primler
Politik maliyetler	-Yüksek olan karı düşük gösterip düşük vergiler ödemek

Kaynak: Mulford,ve Comiskey 2002: 5.

3.3. Muhasebe Manipülasyonun Nedenleri

İşletmenin iç içe bulunduğu çıkar gruplarının beklentileri karşısında yöneticilerin muhasebe faaliyetlerinde manipülasyona başvurdıkları görülmektedir. Yöneticiler ve işletme paydaşları arasında çıkar çatışması yaşanma ihtimali olmasaydı, finansal raporlarının gerçeği yansıtacak şekilde sunulması daha muhtemel olabilirdi. Ancak yöneticiler, kendi menfaatleri doğrultusunda hareket ederek dönemlik finansal sonuçlarını manipüle edip öyle sunabilmektedirler. Zira şirketin piyasa değeri ile açıkladığı kâr arasında çok yakın bir ilişki söz konusudur. Bir başka güdüleyici sebep ise, gerek şirket sahipleri gerekse yöneticiler açısından manipüle edilen kâr doğrultusunda servetlerinin artması mümkün olabilecektir (Jackson, ve Marshall, 2001: 39).

Yöneticiler kendi çıkarları ve kişisel güvenliklerini düşünerek manipülasyona başvurabilirler (McKee, 2005: 23). Buna göre yöneticiler;

Kâr miktarına bağlı ikramiyeleri ve teşvik primlerini maksimum yapmak, iş güvenliğini sürekli hale getirmek ve terfi almak için kâr rakamına kısa süreli etki edip kendi çıkarlarını düşünebilmektedirler.

Ayrıca yöneticiler, hisse senetlerinin değerini yükselterek piyasa koşullarındaki firma değerini maksimum kılmak, işletmenin iflas riskini minimize etmek, kredi sağlayıcı kurum ve kuruluşlar ile yapılan sözleşmelerdeki kriterlere uymak, vergi avantajı sağlamak ve düzenleyici kurumların incelemelerini en aza indirmek amaçlarıyla da manipülasyona yönelebilmektedirler.

Küçüksözen'e göre (2005: 60) firmanın muhasebe hesaplarını manipüle etme nedenleri aşağıdaki gibidir:

- Firmanın iyi oluşturulmamış yönetim yapısı,
- Yöneticilerin kendi menfaatleri ve işletmenin ortaklık yapısı,
- Zayıf iç kontrol sistemi ve etkili çalışmayan bağımsız denetim kurulu, periyodik bilgilendirme sistemi, finansal analistlerin tahminleri ve piyasanın, firmanın üstündeki baskısı ve muhasebe standartlarının getirdiği esneklikler.

Yukarıda bahsedilen yaklaşımların dışında, yönetim ile işletme sahipleri arasında da çıkarlarının çatışmasına esasen gerek yoktur. Bir yönetici kendi menfaatlerini düşünürken aynı zamanda şirketin çıkarları doğrultusunda da çalışabilir. Ancak firmanın finansal performansı iyi durumda ise doğal olarak yönetici kendi çıkarları doğrultusunda çalışıyor olabilmektedir. Aynı zamanda şirket yöneticisi şirketin büyük pay sahiplerinden birisi ise kendi çıkarları ile firma çıkarları çatışması da mümkün olmaktadır. Literatür araştırması yapıldığında, yönetici ile işletmenin manipülasyon amaçlarının ortak bir noktada kesiştiğinde yapılan kâr manipülasyonu sonucunda aşağıdaki durumlar söz konusu olmaktadır (Küçükkocaoğlu, ve Küçüksözen, 2005: 165)

- Şirketin hisse fiyatlarını yükseltmek ve risk durumunu azaltmak,
- Borç sözleşmesinde belirtilen finansal olanakları sağlamak,
- Çalışanlar ile iyi etkileşim içinde olmak,
- Borç sağlayıcılar ve yatırımcılar ile iyi ilişki içinde olmak,
- Yönetici ücretlerini manipüle edip yükseltmek,
- Hakla açılma ve sermaye artırımı suretiyle sağlanacak fon tutarını artırmak,
- Politik ve hukuki düzenlemelerin risklerini azaltmak,
- İşletme ile ilgili olarak yatırımcıların kafasındaki tereddütleri azaltmak,
- Şirketin bugünkü ve gelecekteki performansı hakkında iyi bir izlenim oluşturmak,

- Vergi avantajı sağlayıp, kendine güvenen bir şirket olgusu yaratmak.

Bağımsız denetçiler ile yapılan ankette, yöneticilerin manipülasyon uygulamalarını en çok kullandıkları konular aşağıda verilmiştir (Nelson vd., 2002: 180).

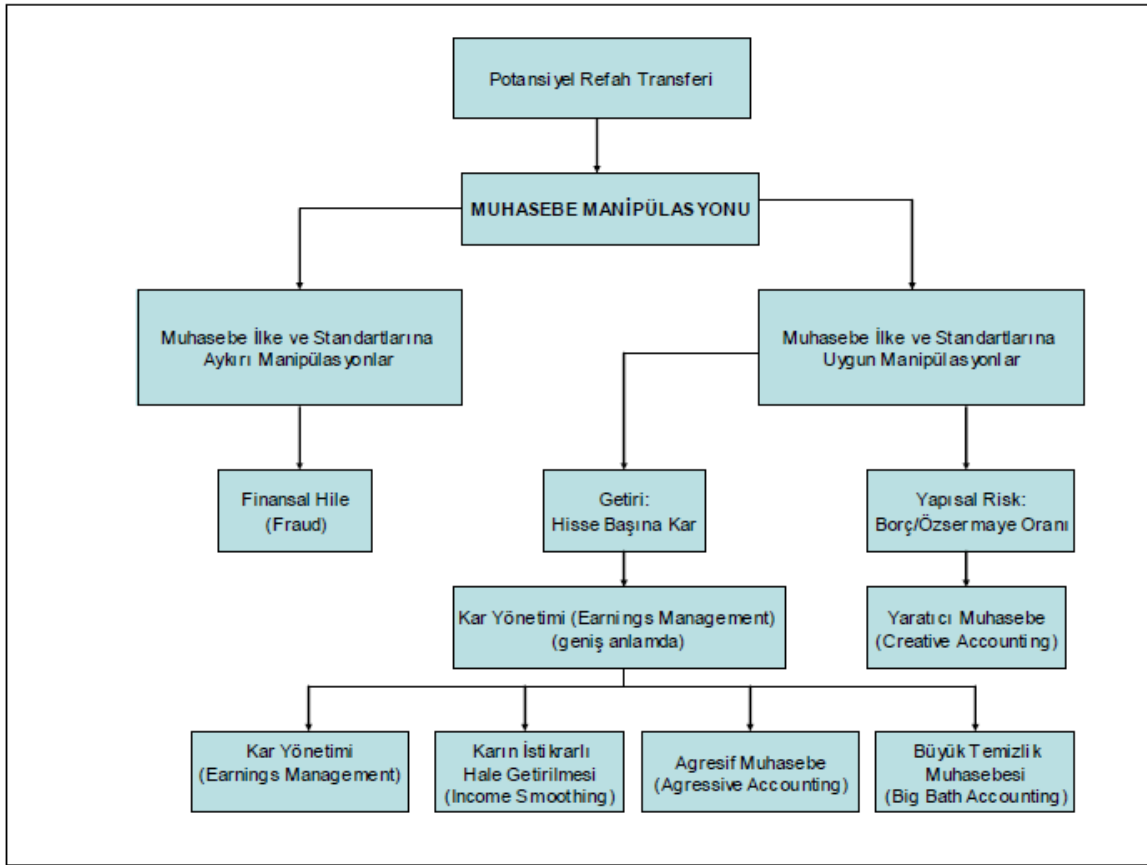
- Gelirlerin muhasebeleştirilmesi,
- İki veya daha fazla şirketin birleşmesi,
- Maddi duran varlıklar,
- Maddi olmayan duran varlıklar,
- Şirket yatırımları ve leasing işlemleri,
- Karşılıklar.

Örnek olarak, maddi olmayan duran varlıklara ilişkin bazı gider kalemlerinin aktifleştirilip amortismanına tabi tutulması ile raporlanan dönem kârlarını doğrudan etkilemek mümkün olabilmektedir. Bu giderlerin geliştirilmekte olan yazılım projesinin, teknik fizibilitesinin olumlu sonuçlanması halinde, aktif hesaplara kayıt edilmesine ve amortismanına tabi tutulmasına muhasebe ilkeleri izin vermektedir. Bu ilkelerin altında, Amerika'nın en büyük yazılım şirketlerinden IBM ve Computer Associates, yazılım geliştirme giderlerini rutin olarak aktifleştirmektedir. Diğer bir yazılım şirketi olan Microsoft ise bu giderleri dönem içinde gerçekleşen gider olarak kabul etmektedir. Microsoft'un fizibilite testinden başarıyla geçmiş ürünlerini aktifleştirerek, Amerikan muhasebe ilke ve standartlarının fizibilite testinin olumlu çıkması durumunda neleri kapsayacağı konusundaki esneklikten yararlanarak dönem kârını manipüle ettiği tespit edilmiştir. Microsoft yöneticileri bu şekilde davranarak düşük kârlı bir görünüm yaratmış ve işletmenin antitröst yasalarının hedefi haline gelmesini engellemiştir. Microsoft dönem kârını raporlarda düşük gösterdiği gerekçesiyle Haziran 2002'de SEC tarafından cezalandırılmıştır (Lev, 2003, 34).

3.4. Muhasebe Manipülasyonunun Sınıflandırılması

Bir şirketin finansal performansı gösteren tablolarda, yatırımcıları etkilemek maksadı ile manipülasyona başvuran yöneticiler, daha önce planladıkları bir sonuca ulaşmayı hedefler (Mulford ve Eugene, 2002: 35). Literatürde geçen muhasebe manipülasyonu çeşitleri şekil 3.1'de gösterilmektedir.

Şekil 3.1 Muhasebe Manipülasyonunun Sınıflandırılması

Kaynak:<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/Akademik%20Makaleler/Manip%C3%BClasyon-VD-OB.pdf> (erişim tarihi 22.05.2019)

3.4.1. Hileli Finansal Tablolama

İşletmenin, finansal olayları raporlarken satış gelirlerini yüksek göstermek için hayali fatura kesmek hile olarak bilinmekte olup, konsinye satışları sıradan satmış gibi yorumlaması ise hata olarak literatürde geçmektedir. Bu nedenle hata ile hile arasındaki ince çizgiyi ayırt etmek zordur. Hileli finansal olayları incelemek ve ortaya çıkarmak için Amerika’da kurulan komisyon, hileyi finansal raporlarda önemli ölçüde yanlışlıklar içeren herhangi bir eylem olarak tanımlamaktadır (Bezirci ve Karahan, 2015: 220).

Daha önce kaydedilen işlemleri silme veya revizyon etme, belge veya dokümanları değiştirme, önemli bilgileri ortadan kaldırma veya yok etme, hayali işlemleri gerçekmiş gibi kaydetme gibi işlemlerde hile olarak tanımlanmaktadır (Demir ve Bahadır, 2007: 117).

Esas olarak hilede kasıt söz konusu iken hatada kasıt yoktur. Hatanın temelinde bilgisizlik, dikkatsizlik ve unutkanlık söz konusu olabilir. Finansal tablolarda olmayan işlemlerin olmuş gibi gösterilmesi ise hile olarak değerlendirilip suç teşkil etmektedir. Bu çalışmanın amacı manipülasyonun bir alt dalı olan hisse başına kısa süreli kâr etkileyen kâr yönetiminin yapıldığı

yapılmadığı, eğer yapıldı ise sonuçlara kurumsal yönetim mekanizmaları dâhil edildiğinde değişip değişmediği irdelenmesidir.

3.4.2. Yaratıcı Muhasebe (Creative Accounting Practices)

İşletmenin mevcut performansının finansal tablolarda daha iyi gösterilmesi anlamını taşıyan yaratıcı muhasebe, üç başlık altında incelenmektedir.

İlk olarak; yaratıcı muhasebenin hile olarak ele alınmasıdır. Literatürde yaratmak kelimesinin anlamı, olmayan bir şeyi var etmek anlamı taşımasından dolayı, aslında var olmayan veya henüz gerçekleşmemiş ekonomik olayın yaratılarak yatırımcılara sunulması şeklinde ele alınmaktadır.

Mulford ve Comiskey (2004) ile Çıtak (2009) Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine uyulmayarak işletmede henüz gerçekleşmemiş işlemlerin yaratılması, hayali ve gerçek olmayan gelirler ile hazırlanan finansal tabloların kamuoyuna sunulması gibi hileye giren uygulamaları yaratıcı muhasebe teknikleri olarak vurgulamışlardır (Mulford ve Comiskey, 2002: 45; Çıtak, 2009: 85). Yaratma kelime anlamını dikkate alınarak olmayan bir şeyi yoktan var etmek bakışına göre yaratıcı muhasebe hileyi de içinde barındıran bir kavram olarak görülmektedir.

İkinci tanım; muhasebe tablolarında eksikliklerin kapatılması veya boşlukların doldurulması uygulamalarıdır. Yaratıcılık sadece olmayan bir şeyi yaratabilme yeteneğine sahip olmak anlamında olmayıp, önde gelen araştırmacılardan E. Paul Torrance'e göre yaratıcılık, sorunlarına karşı çeşitli yöntemler bulma, kayıp ögelere ve bilgi eksikliğine çözümler geliştirme, güçlüğü tanımlama, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, tahminlerde bulunma, eksikliklere veya kayıplara ilişkin denemeler geliştirme, bu denemeleri değerlendirme ve yeniden sınama daha sonra da sonucu başkaları ile paylaşmak şeklinde tanımlamıştır (Torrance, vd., akt. Sungur. 1997; 35).

Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri ve Muhasebe Standartları, parçaları eksik olan ve belki de hiçbir zaman sınırları belirlenemeyecek ve bu yüzden tamamlanamayacak bir yapbozdur. Bu eksiklikleri ve kayıp ögeleri gören yaratıcı muhasebeciler, yapbozun bütünü bozmayacak şekilde tüm parçaların yerlerine yerleştirilmesi sonucu daha renkli (daha iyi) bir fotoğraf ortaya çıkması için eksik parçaları kendileri şekillendirerek yerlerine koymaktadırlar. Bu durumda yaratıcı muhasebe kavramının içinde bahsi geçen gerçekte olmayan ekonomik olayları yaratarak finansal tablolarda sunulmasından farklı olarak, işletmede gerçekleşmiş bir ekonomik olayı daha iyi raporlamasıdır. Fakat genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin, standartların ve yasal düzenlemelerin gerçekleşen bu ekonomik olayın nasıl

muhasebeleştirilmesi ve ne şekilde finansal tablolarda sunulması gerektiği hakkında bir açıklaması mevcut değildir (Ocak ve Güçlü, 2014: 3).

Yaratıcı muhasebe, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri ve Standartlarının hazırlanma sürecinde oluşan esnekliklerden yararlanılmasıdır. Jameson'a göre yaratıcı muhasebe, kanun ve standartların dışında kalan bir uygulama olmayıp, kanun ve standartlar dâhilinde fakat finansal durumu olduğundan farklı bir şekilde göstermek amacı ile düzenlemelerdeki esnekliklerinden yararlanılmasıdır (Jameson, 1998: 20). Yaratıcı muhasebe, mevcut kurallar ışığında, finansal tablolardaki sayısal verileri derleyen kişiler tarafından istenilen biçime getirilmesi şeklinde de tanımlanmıştır (Naser, 1993: 2).

Esnekliklerden yararlanılması yöntemi ile yaratıcı muhasebe kavramı ele alınacak olunursa birinci ve ikinci bakış açısının aksine, işletmede gerçekleşmiş bir ekonomik olayın, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve standartları dâhilinde finansal tablolarda nasıl raporlanması gerektiği belirlenmiş olmasına rağmen, işletmenin finansal performansını, finansal durumunu, risk düzeyini ve nakit akışını çeşitli nedenlerden dolayı olduğundan daha iyi sunmak amacıyla muhasebeleştirme ve raporlama kuralının esnekliğinden yararlanması ve farklı yorumlanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Ocak ve Güçlü, 2014: 55).

Bu üç bakış açısında da yaratıcı muhasebe tekniklerini işletmenin performansı sonucunda elde edilen kâra olumlu etkiler katmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yaratıcı muhasebenin, raporda belirtilen gideri düşürerek kârın maksimizasyonunu sağlamak, piyasa koşullarında oluşan finansal riski gizlemek, kreditorler ile daha iyi anlaşarak daha kolay finansal destek almak, yönetimin performansını yüksek göstererek hissedar kontrolünden kaçmak gibi nedenleri vardır (McBarnet ve Whelan, 1999: 85).

Yaratıcı muhasebe uygulamalarını oyun teorisine benzeten araştırmacı, bir şirketin finansal performansını ve risk düzeyini değiştirerek şirketin finansal durumunu değiştirmeye yönelik uygulamalar olarak tanımlamaktadır (Doreen ve Chris'tan akt. Bayırlı, 2006: 65).

3.4.3. Kâr yönetimi (Earnings Management)

Kar yönetimi, finansal tablolarda raporlanan kısa vadeli kârı olumlu yönde etkilemek için yapılan uygulamalar olarak tanımlanabilir. Bir başka tanıma göre, şirkete yatırım yapmak isteyen yatırımcıların veya finansal tablo kullanıcılarının kararlarını etkilemek için yöneticilerin bilinçli olarak kârı etkilemesi, değiştirmesi yanlış sunulmasını ya da hiç açıklanmamasıdır (Demir ve Bahadır, 2007: 115).

Ayrıca yöneticiler, raporlanan kârın finansal destek sağlayan kurumları etkilediklerini bilerek kârı bilinçli olarak değiştirmek için uğraşmaktadırlar. 1990 yılında yöneticiler, mevcut

kâr ile hedeflenen kâr farklı olduğu için ve finansal analistlerin tahminleri mevcut kârdan daha yüksek olduğundan kâr yönetimi yapmaları için yoğun bir baskı altında kalmışlardır. Bu baskıların karşısında yöneticiler, agresif muhasebeleştirme ve hileli raporlama yöntemleri ile kârı, analistlerin tahminlerine uydurmaya çalışmışlardır. Ayrıca yöneticilerin bu çabaları dışında, kârın yönetici ücretleri ile doğrudan ilgisi olması ve yöneticilerin ekstra prim ve bonus kazanması, hisse değerlerini yükselterek borçlanma maliyetinin düşürülmesi gibi ek amaçları da bulunmaktadır (Sevin ve Schroeder, 2005: 48).

Literatürde muhasebe kâr yönetimi tanımı ve sınıflandırılmasında Dechow, Sloan ve Sweeney'in (1995: 194) çalışmasında kâr yönetimi olgusunu 3 grup altında sınıflandırmışlardır.

Gider Yönünde Kâr Yönetimi: Dönemde katlanılan giderin daha geç kaydetmesi yoluyla yapılmaktadır. Kârın manipüle edildiği dönemde, gider ve harcamaların bir bölümü toplam tahakkuklara eklenir. İzleyen diğer dönemde ise geçen dönem tahakkuklara eklenen tutar ilgili kalemden çıkarma sureti ile kârın artırılması ile gerçekleştirilen bir uygulamadır.

Gelir Yönünde Kâr Yönetimi: Henüz gerçekleşmemiş ama diğer dönemde gerçekleşecek gelirin finansal tablolara kayıt edilmesidir. Kârın manipüle edileceği dönemde, elde edilen tutarın bir kısmı toplam tahakkuklara eklenirken diğer kısmı ise gelirlere veya ticari alacaklara kaydedilir. Bir sonraki dönem ise diğer hesaplara eklenen tutar ilgili kalemlere dağıtılır.

Brüt Kâr Marjı Yönünde Kâr Yönetimi: Henüz hali hazırda gerçekleşmemiş gelirin kaydedilmesi yoluyla oluşan manipülasyon türüdür. Brüt kâr marjı manipülasyonu gelir manipülasyonundan ayıran fark, gelir manipülasyonunda maliyetler sabit olarak alınırken, brüt kâr marjı manipülasyonunda değişken maliyetler söz konusu olmasıdır. Kâr hesaplanırken döneme her ilave edilen gelirle birlikte gider unsuruna da dikkat edilmesi gerekmektedir.

3.4.4. Karın İstikrarlı Hale Getirilmesi (Income Smoothing)

Kâr yönetiminin alt dalı olan kârın istikrarlı hale getirilmesi diğer bir anlamı ile kârın düzleştirilmesidir. İşletmenin faaliyetleri sonucunda, ülke şartlarındaki ekonomik sorunlar, enflasyon ve devalüasyon, değişken kur düzeyleri, vergi oranlarındaki değişim, işçilik ve hammadde fiyatlarında değişimlerin yaşanması nedeni ile yıllar itibari ile elde edilen kârda oynaklık meydana gelmektedir (Ocak ve Güçlü 2014: 130).

Finansal tablo kullanıcılarına raporlamış olduğu kârın değişken olması, bir dönemde elde edilen kârın diğer dönemlere göre düşük olması, bir sonraki dönemde yüksek bir kâr gösterilirken başka dönemde ise geçmiş dönemlere göre çok düşük bir kâr rakamı raporlaması ve yıllar itibari ile bu döngü hiç değişmeden devam etmesi piyasada olumlu bir etki

bırakmamaktadır. Bunun sonucunda şirket risk priminin yükselmesi ile işletme değerinde düşme meydana gelmektedir. Kârın yüksek olduğu dönemde düşürme düşük olduğu dönemde yükseltme politikası ile kârı dengelemeye çalışılması ve raporlanan kârdaki düzensizliği ortadan kaldırarak, piyasa gözünde olumsuz görünümü değiştirmektedir (Mulford ve Comiskey 2002: 84).

Bu yöntemle kârın istikrarlı hale getirilmesi, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri sınırları çerçevesindeki esneklikten faydalanıp kâr düzensizliklerini ortadan kaldırılarak işletme değerinin korunması amaçlanmaktadır (Siegel ve Shim, 2000: 221).

Etkin bir istikrar sağlamak için raporlanan kâr üç şekilde istenilen seviyede tutulabilir: (Ronen ve Sadan, 1975, 133-134)

- Tahakkuk yoluyla istikrarlı hale getirme: Raporlanan dönem kârındaki değişkenliği azaltmak için yöneticiler bazı tahakkuk zamanlarını, kendi çıkarlarına bağlı olayların zamanına göre ayarlayabilirler.
- Zamana dağıtım yoluyla istikrarlı hale getirme: Yöneticiler, dönem kârını istikrarlı hale getirmek için bazı gelir veya giderleri diğer dönemlere yayabilmektedirler. Örneğin, kur farklarını finansal tablolarda aktifleştirilebilmekte ya da pasifleştirmekte ve raporlanan kârı istikrarlı bir şekilde göstermek amacıyla zaman içinde kâr veya zarar hesaplarına dağıtılabilmektedir.
- Sınıflandırma yoluyla istikrarlı hale getirme: Yöneticiler kârı istikrarlı bir şekilde göstermek amacıyla kendi yargılarını kullanarak bazı gelir tablosu hesaplarını, örneğin olağan gelir/giderler ve olağan dışı gelir/gider hesapları gibi, yeniden sınıflandırabilmektedirler.

3.4.5. Agresif Muhasebeleştirme (Aggressive Accounting)

Kârın düşük olduğu dönemlerde yükseltmek amacı ile genellikle muhasebe ilkelerini zorlamak suretiyle varlığın faydalı ömrü veya hurda değerinin yeniden belirlenmesi şeklinde yapay kâr yüksekliği elde edebilmesidir. Muhasebe ilkelerinin agresif bir şekilde kullanılmasındaki amaç finansal sonuçların ve haliyle finansal yapının olduğundan daha farklı gösterilerek işletme performansının iyi olduğu izlemine vermektir.

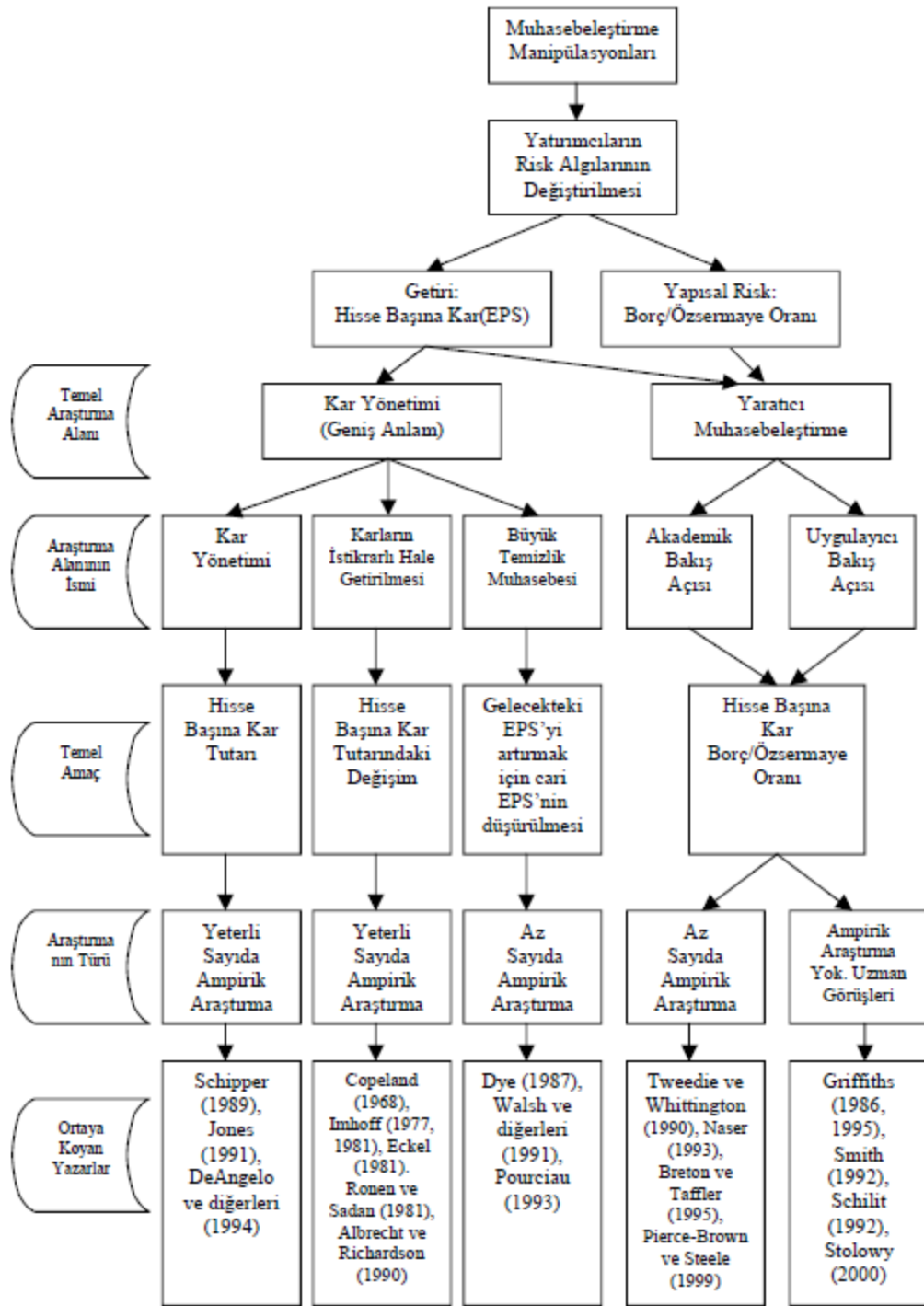
Agresif muhasebe uygulamaları, maddi duran varlıkların amortismanı ile ilgilidir. Maddi duran varlıkların maliyetleri, normal şartlarda faydalı ömürleri süresinde amortismanına tabi tutularak önceden belirlenen hurda değerlerine getirilmektedir. Hurda değeri, varlığın ömrünü tamamladığı andaki gerçeğe uygun tahmini değeri olarak tanımlanmaktadır. Faydalı ömür ise varlığın faaliyetlerde etkin olarak kullanılacağı tahmini süreyi göstermektedir. Faydalı

ömrün ve hurda değerinin tahmininde yönetici önemli rol oynamaktadır. Yöneticiler muhasebe ilke ve standartlarındaki esneklikten yararlanarak, varlığın faydalı ömrünü çok uzun ya da hurda değerini olduğundan daha yüksek belirleyebilir. Böylece agresif biçimde içinde bulunan dönemin amortisman giderleri azaltılabilir, varlıkların defter değerleri yükseltilebilir ve dönem kârı yapay olarak yüksek tutarlara çekilebilmektedir (Mulford ve Comiskey, 2002, 28).

3.4.6. Büyük Temizlik Muhasebesi

Büyük temizlik muhasebesi, firma yönetiminin değiştiği dönemlerde, göreve yeni gelen yönetici bilançoda yer alan bazı verimsiz kalemleri gider yazmak sureti ile bilançodan çıkarıp ve bunun sonucu olarak kendisinden önceki yöneticinin firmaya zararı olduğunu göstermek, diğer taraftan ise işletme gelecek dönemlerde daha çok kâr elde edeceğinin izlenimini yaratmak için uygulanan bir takım muhasebe uygulamalarıdır (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2004: 6).

Göreve yeni gelen yönetici bu muhasebe politikası ile iki menfaate sahip olmaktadır. Birincisi düşük kâr raporlamak sureti ile kendisinden önceki yöneticiyi suçlamak, diğer taraftan gelecekte elde edilecek kârın karşılığını cari dönemdeki kâr tutarından düşürmektir. İkinci menfaati, gelir azaltıcı uygulamalar ile içinde bulunan dönem kârından düşülerek gelecekte elde edilecek kârın yükselişini sağlayıp, bir kâr trendi açıklamayı sağlamaktadır (Bayır, 2006: 51).

Şekil 3.2 Muhasebe Manipülasyonunun Sınıflandırılması: Alternatif Yaklaşımlar

Kaynak: Stolowy ve Breton, 2000: 4.

3.5. Kâr Yönetimi Uygulamaları

Kâr yönetimi üzerine bilimsel çalışmalar, geçmiş yıllardan beri ilgi alanı olmuştur. Bu konu ile ilgili ilk çalışmada, muhasebeleştirme yöntemleri seçiminin piyasa üstündeki etkileri incelenmiştir. Finansal tabloların temel rolü, yatırımcıların, şirkete kredi sağlayanların ve diğer kullanıcıların karar verme aşamasında kullanacağı finansal bilgileri güvenilir ve zamanında iletme (Fasb, 1984: 48). Yöneticilere bu rol verildiğinde, finansal tablolar üzerinde kendi yargılarını da kullanma fırsatı tanınmıştır. Bu sayede işletme ile ilgili finansal bilgileri potansiyel yatırımcılara ve kredi sağlayıcılara sunulması sonucu finansal tablo etkinliğini artırmak istemişlerdir.

İşletmelerin ekonomik bir birim olması nedeni ile en temel amacı kârdır. Yine elbette ki işletmelerin büyüme, verimliliğini artırma, çalışanlara ücretlerini verme ve çevreye duyarlı olma gibi amaçları da bulunmaktadır. Ancak kâr oluşmadan diğer amaçlar oluşması mümkün değildir (Ağca, 2010: 6).

İşletmelerde performans göstergelerinden biri olan kâr, ekonominin en önemli unsuru olması ve işletme faaliyetleri sonucunda oluşması nedeni ile muhasebe yönünden oldukça önemlidir. İşletmenin kârlılığı hakkındaki finansal bilgiler, işletmenin elindeki ekonomik kaynakları ne denli kullandıkları ve bu kaynaklar üzerindeki değişiklikleri ne şekilde yaptıklarını tahmin etmek için kullanılır. Dolayısı ile işletmenin performansına bağlı olarak değişiklik gösteren finansal bilgiler, elinde bulunan kaynakları kullanarak nakit yaratma gücünün tahmininde bulunulduğu gibi işletmeye her bir ilave kaynağın nedenli kullanıldığı hakkında fikir verir (www.tmsk.org.tr/ (erişim tarihi 28.05.2017)).

Kâr yönetiminin, beyaz, gri, siyah olarak tanımına sınıflandırma getiren Ronen ve Yaari(2008); beyaz (faydalı) kâr yönetiminin, finansal raporlarda şeffaflığı en üst düzeye çıkaracağını belirtirken, siyah (zararlı) kâr yönetimi uygulamalarının, hileyi ve yanlış sunulma içeriğini artıracığını belirtmektedir. Gri kâr yönetimi ise, standartlar dâhilinde fırsatçı tavırlar sergileyerek raporlara müdahale edilmesi olarak tanımlamaktadır.

Tablo 3.2 Kâr Yönetimi Uygulamaları Tanımlarının Sınıflandırılması

BEYAZ	GRI	SİYAH
Kâr yönetimi, yöneticilerin gelecekteki nakit akımları hakkında sahip olduğu özel bilgilere göre muhasebe yöntemlerinin seçilmesinde esneklik avantajını kullanmalarıdır.	Kâr yönetimi, ya fırsatçı (sadece yönetimin faydasını maksimize eden), ya da etkin bir muhasebe yöntemi seçmektir.	Kâr yönetimi, finansal raporlamadaki şeffaflığın azaltılması ya da yanlış sunulmasına yönelik hilelerin yapılmasıdır.
Ronen ve Sadan (1975), Demski, Patell, ve Wolfson (1984), Demski(1998), Sankâr ve Subramanyam(2001)	Fields, Lys, ve Vincent (2001), Scott (2003), Beneish (2001)	Schipper (1989), Levitt (1998), Healy ve Wahlen(1999), Tzur ve Yaari (1999),

Kaynak: Ronen ve Yaari, 2008: 25.

Beyaz kâr yönetiminin anlayışına bir başka tanım, Sankâr ve Subramanyam (2001) göre, Muhasebenin Genel Standartları koşulunda sahip olunan özel avantajlar ile muhasebe politikalarının belirlenmesine olanak sağlayıp, kârın daha fazla gösterilmesi sağlanacaktır. Tanıma göre beyaz kâr yönetimi, yöneticilerin elinde olan bilginin avantajına göre muhasebe politikasının seçilmesinde esnek bir yapıya sahip olmaktadır. Örnek olarak yöneticilerin gelecekteki nakit akışı hakkında özel bilgileri sayesinde muhasebe ilkeleri ve politikalarının esneklik oluşturduğu tekniklerden yararlanılmasıdır (Sankâr ve Subramanyam, 2001: 366).

Gri yaklaşım ise, fırsatçı yaklaşım olarak bilinmektedir. Gri yaklaşıma bir tanım getiren Fields vd (2001: 225) ‘Yönetim, kendi çıkarları doğrultusunda yöntemler ve uygulamalar yapmaktadır’ şeklinde tanımlamıştır. Bu yöntemler ile şirket çıkarları doğrultusunda işletme değerlerini maksimum yapmakta ya da piyasa fırsatlarını maksimum seviyeye çıkarmaktadır. Bir başka tanım Scott (2009) yılında getirilmiştir. Scott’a (2009: 220) göre, şirketlerin raporlanmış kâra ulaşmak amacı ile kârı manipüle edecek eylemler için muhasebe politikalarındaki değişiklikler olarak tanımlamaktadır.

Son olarak kâr yönetimi uygulamalarının içinde siyah (zararlı) olarak bilinen yöntemi Healy ve Wahlen (1999: 378) çalışmasında aşağıdaki gibi tanımlamışlardır.

Kâr yönetimi, yöneticilerin hem işletmenin temel ekonomik performansı hakkında bazı paydaşları yanıltmak hem de muhasebe verilerine bağlı sözleşme sonuçlarını etkilemek için finansal raporları değiştirerek, finansal raporlarda ve muhasebe işlemlerinin yapısında kendi yargılarını kullandıkları zaman meydana gelir.

Görüldüğü gibi kâr yönetimi literatürde farklı kişiler ve bakış açıları ile tanımlanmaktadır. Bazı tanımlarda kâr yönetimi hile olarak ileri sürülürken bazı araştırmacılar ise muhasebe politika seçimindeki esneklik olarak ileri sürmüşlerdir.

Bu çalışmada ülkemize ait yasal düzenlemelere bağlı olarak muhasebe politikası seçimi ile kâr üzerinde herhangi bir artış veya azalış olup olmadığını ortaya çıkarmaya yönelik işlemler kullanılmaktadır.

Tablo 3.3 Kâr Yönetimi Literatür Taraması

Yazarlar	Araştırmanın amacı	Kullanılan veriler	Bulgular
Dopuch and Drake (1966)	Net kâr konusunu içeren ve İştiraklerin içine girmeyen yatırımlar için alternatif bir muhasebe sistemi belirlemek.	1955 ile 1964 arasındaki 12 işletme verisi kullanılarak yapılan çalışmada, İştirak dışı gelirler, satış geliri ve giderleri baz alınmıştır.	Bu çalışmadaki şirketlerde bir manipülasyon görülmemiştir. Diğer bir deyişle hipotez doğrulanmamıştır.
Gordon vd.(1966)	Net kâr üzerinde değişiklik yapan işletmelerde, farklı muhasebe uygulamalarındaki değişikliğin neden ve nasıl yapıldığını araştırmıştır. Net karın dışında başka verileri de baz aldığı araştırmada, Hisse başına düşen kâr ve hissedarların borç oranı incelenmiştir.	Kimya endüstrisindeki 21 şirket üzerinden 1962 ile 1963 verileri kullanılmıştır.	Yüzdeliği düşük sonuçlar elde edilmiştir.
Copeland ve Licastro (1968)	Çalışma, konsolidasyon öncesi raporlanan verilerin değişime maruz kaldığını ve bu nedenle yapılan işlemleri ortaya çıkartmak için yapılmıştır.	20 işletmenin 1954 ve 1965 verilerinden yola çıkarak çalışmayı yapmışlardır. Temettti gelirlerini kullanmışlardır.	Yıllara yönelik veriler toplanmıştır ancak manipülasyona rastlanmamıştır.
Cushing (1969)	Muhasebe politikasındaki değişikliklerin finansal tablolar üzerindeki etkilerini araştırmıştır.	249 şirketin 1965 ve 1966 yılları arasındaki verileri kullanılmıştır. Hisse başına düşen kara bakılmıştır.	Muhasebe politikalarındaki değişiklik, finansal tabloları etkilemekte yani kâr yönetiminin varlığını kanıtlamaktadır.
Kamin and Ronen (1978)	İşletme bütçesindeki açıklık veya yönetime bağlı nedenlerden ötürü kâr artırıcı uygulamalar yapıp yapılmadığını araştırmışlardır.	1957 ile 1971 yılları arasında 310 işletmeden toplanan verilerden, faaliyet gideri ve olağan giderlere bakılmışlardır. Ayrıca faaliyet karı dikkate alınmıştır.	Bulunan sonuca göre pazara giriş faaliyetleri ve pazarda kalma çabalarının dışında, yönetimin istekleri de kâr üzerinde manipülasyona neden olmuştur
Amihud vd. (1983)	Yönetici ve iç kontrol arasındaki muhasebe manipülasyonları farkını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.	Manipülasyona faaliyet karını konu alan araştırma 56 şirket verilerinin baz alınmıştır.	Sonuç olarak işletme yönetimi kontrolünde manipülasyon yapmıştır.

Healy (1985)	Karın yöneticiler üzerindeki etkisini araştırmış, yöneticilere sağlanan primler için finansal raporlara müdahale edilip edilmediğine bakmıştır.	94 firmadan oluşan şirketlerin verileri kullanılmıştır. Çalışmada net kâr temel alınmıştır.	Yöneticiler firmanın kâr düzeylerine bakarak, karın çok düşük olduğu zamanlarda büyük temizlik (big bath) uygulamasına başvurdıkları, tam tersi durumda geliri artırıcı veya azaltıcı yöntemlerle kârı manipüle ettikleri sonucuna varılmıştır.
DeAngelo (1986)	İşletmeler kâr üzerindeki yapılan Manipülasyon uygulamalarını belirlemek ve hisse senedi geri satın alma yoluna başvurdıkları zaman hisse senedi fiyatlarını düşürdüklerini araştırmıştır.	Amerikan SE'ye kayıtlı 64 firmanın 1973 ile 1982 yılları arasındaki verileri kullanılmıştır. Toplam tahakkuklar diğer bir deyişle isteğe bağlı olan tahakkuklar kullanılmıştır.	Elde edilen veriler hipotezleri desteklememiştir.
Friedlan (1994)	Şirketlerin hisselerinin halka ilk arz etmesinde kâr yönetimi yapılıp yapılmadığına bakmıştır.	Hisselerini halka ilk defa arz eden 277 firmanın 1981 ile 1984 yılları arası verileri kullanılmıştır.	Şirketler, hisselerini halka arz etmezden önce gelir artırıcı işlemler uygulamışlardır.
Dechow- Sloan ve Sweeney (1995)	Kâr yönetimini uygulamalarının gerçekliğinin test etmişlerdir.	Literatürde var olan 4 modelin(healy modeli, DeAngelo modeli, jones modeli ve Düzeltilmiş jones modeli) testi yapılmıştır.	Yapılan çalışmada etkili bir sonuca ulaşılmamasına rağmen en iyi model, Düzeltilmiş jones modeli olarak belirtilmiştir.
White (1970)	Farklı muhasebe uygulamalarının kâr üzerindeki etkilerini araştırmıştır.	Araştırma ilaç endüstrisindeki 42 ilaç firmalarının 1957-66 verileri kullanılarak yapılmıştır. Hisse başına düşen kâr verileri bağ alınmıştır.	Ulaşılan sonuçta, yöneticilerin uyguladıkları farkı muhasebe uygulamalarının, kârı artırıcı bir unsur olarak belirlemiştir.
White (1972)	1970 yılında yapmış olduğu çalışmanın devamı niteliğinde bir çalışmadır. Ancak farklı işletmelerde yapılmıştır.	Yine hisse başına düşen kâr üzerinden yola çıkarak kimya endüstrisinde 42 işletme, 39 karayolu işletmeleri ve 41 enerji işletmesi üzerinden 1957-1966 ve 1959-1968 yılları verileri kullanılmıştır.	Karma şirketlerden elde edilen verilere göre işletmeler finansal performanslarında gelir artırıcı unsurlar bulunmuştur.

Givoly ve Ronen (1981)	Yönetimin finansal manipülasyonu desteklediğini araştırmışlardır.	92 işletme üzerinden alınan veriler ile yapılmıştır. Satışlar üzerinde durulmuştur.	Yöneticiler genelde dönem sonunda, yani son 3 ayda gelir artırıcı işlemlerin yapıldığı görülmektedir.
Schemier (1981)	Banka sektörü üzerinde gelir artırıcı kar yönetimi yöntemleri uygulamalarının belirlenmesi üzerine yapılan bir araştırmadır.	107 banka verileri alınarak faizler üzerinde durulmuştur.	Yapılan ampirik çalışmada hipotez kanıtlanamamıştır.
Bhat (1996)	Bankalarda muhasebe manipülasyonu uygulandığına bakmak.	148 banka üzerinden alına verilerden vergi sonrası kâr dikkate alınmıştır.	Bu çalışmada hipotezler doğrulanmamıştır.
Dye (2002)	Kâr yönetimini sınıflandırmak amacı ile yapılan bir araştırmadır.	Maliyetler baz alınarak finansal verilerden yararlanılmıştır.	Kâr yönetimi teoremlerini sınıflandırılmıştır.
Aren (2003)	1997 krizi döneminde finansal manipülasyon yapan işletmelerin belirlemeye yönelik yapılan bir çalışmadır.	90 şirket baz alınarak 1992 ile 1998 yılları arasında veriler baz alınmıştır. Yöntem olarak Düzeltilmiş Jones modeli kullanılmıştır.	Sonuç olarak 1997 kriz yılında bir önceki yıla kıyasla, karlarında önemli derecede artış olan 12 şirketin düşük kâr raporladıkları ortaya çıkarılmıştır.
Küçüksozen (2004)	Uygulanan kâr yönetiminin yöntemlerinin, nedenlerini ve tekniklerini incelemiştir.	Çalışma, Beneish modeli kullanılarak 126 şirketin 1992 ve 2002 yılları arasındaki verilerini kullanılarak yapılmıştır. INKB' de işlem gören şirketlerin kâr yönetimi yapıp yapmadığına bakılmıştır.	Bu çalışmada sonuç olarak 126 şirketin %60'ı karlarının artırıkları rastlanmıştır.

Yükseltürk (2006)	Hisselerini hakla ilk kez arz eden işletmelerin arz dönemlerinde karlarını olduğundan fazla göstererek yatırımcıların dikkatini çekmek amaçlı kâr yönetimi uygulamaları uyguladıkları incelenmiştir.	95 işletmenin 1994 ve 2001 yılı verileri dikkate alınmıştır.	Çalışmanın sonucu olarak işletmeler, hisse senetlerini hakla arz işlemi yaptıkları dönemde, karlarını yükseltmeye çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Ancak işletme karının halka arz işleminden sonra, halka arz öncesinin kâr düzeyine indiği görülmüştür.
Ayarhoğlu (2007)	Çalışmada BİST'te kayıtlı şirketlerin kâr yönetimi yapıp yapılmadığının analizi yapılmış ayrıca bu uygulamanın ekonomik büyüklüğü ne kadar olduğuna bakılmıştır.	101 şirketin 1998 ve 2002 yıllarını kapayan verileri kullanılmıştır. 4 farklı model ile test edilmeye çalışılmıştır. (Healy, DeAngelo, Jones ve Düzeltilmiş Jones modeli)	Sonuç olarak Healy ve DeAngelo modelinde sistematik kâr kâr yönetim bulunmadığına ancak Jones ve Düzeltilmiş Jones modelinde sistematik bir şekilde yapılmış kâr yönetimi uygulamalarına rastlandığı görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlarda şirketlerin varlıklarının % 14 civarında kâr yönetimi yapılmakta olduğu tespit edilmiştir.
Özcan (2007)	Araştırma, kâr yönetimi biçimlerinin araştırmaya yönelik yapılan bir anket çalışmasıdır.	Farklı üniversitelerdeki 111 akademisyen 247 bağimsız muhasebeci ve 210 şirkete çalışan bağımlı muhasebeci 47 denetçi olmak üzere kâr yönetimi üzerinde farklı düşünceleri araştırmıştır.	Yapılan araştırmada deneklerin etik davranışları manipülasyon türüne amacına ve kapsadığı etkiye göre değiştiği ortaya çıkmıştır.
Doğan (2009)	İMKB'deki şirketlerin kâr yönetimi yapıp yapmadıklarını incelemiştir.	Çalışmada 132 şirkete ait 2005-2008 yılları ait veriler kullanılarak Beneish modeli ile test edilmiştir.	132 şirketin, 2006 yılında 43'ü 2007 yılında 35'i ve 2008 yılında 46 şirketin karını artırmaya yönelik uygulamalar yaptıkları ortaya çıkmıştır.
Durak (2010)	Klasik finansal raporlama sürecinden UFRS'ye geçiş nedeni ile tahakkukların güvenilirliğini ve karları devamlılığı açısından meydana gelen değişimi incelemiştir.	Çalışma 2 bölüme ayrılmış ilk bölüm klasik raporlama sistemi temsil eden bölüm 1998 – 2003 ve ikinci bölüm UFRS'yi temsil eden 2003 - 2008 yılları arasında veriler alınmıştır. 1380 ve 985 gözlem yapılmıştır Jones modeli, Dechow-dichev modeli ve McNichols modeli kullanılmıştır.	Dechow-dichev modeli diğer iki modele göre sonuç vermemiştir. Ancak diğer iki modele göre klasik raporlama sürecinin UFRS'ye geçiş tahakkuk kalitesini artırmıştır.

Uçma (2010)	Araştırmayı, hileli finansal raporlama sürecinde denetçinin sorumluluğunun belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.	Çalışmada 112 şirket iç ve dış denetçisi anket yöntemi ile görüşülmüş hileli finansal raporlama hakkında bilgileri doğrultusunda araştırma yapılmıştır.	Çalışmanın sonucunda 89 işletmede denetim komitesinin olduğunu ortaya çıkmıştır. İşletmenin denetim komitesinin varlığı hem dış hem de iç denetime katkı sağladığı ve böylelikle finansal raporlarda hilenin önlenmesiyle ortaya çıkmıştır.
Dağlar ve Pekin (2011)	Çalışmanın amacı İşletmelerin kurumsal yönetim ilkelerine uyması sonucunda, finansal tablolarda manipülasyon riskinin ne yönde etkilemiş olduğuna bakılmıştır	Çalışmada 11 şirketin 2005-2010 yılları arası verileri baz alınarak yapılan çalışmada şirketin 2006 ile 2010 yılları arası 5 yıllık dönemdeki kapsayan tahakkuklar kullanılmıştır. Modelde Düzeltilmiş Jones Modeli kullanılmıştır.	Yapılan araştırmanın sonucunda ise kurumsal yönetiminin geliştirilmesi ve güçlenmesi sonucunda manipülasyon riskini en aza indirdiğine ulaşılmıştır
Acar (2012)	Türk bankacılık sektöründe özel karşılıklar kalemi aracılığı ile karın istikrarlı gösterilip gösterilmediğine bakılmıştır ve ayrıca özel karşılıklar kalemleri, banka yöneticilerini gelecek dönem karları hakkında beklentilerini yansıtan sinyal verme hipotezi de test edilmiştir.	Panel veri analizi kullanılarak yapılan araştırmada yatırım ve kalkınma bankaları hariç 2005 ve 2011 yılları çeyrek dönem verilerinden oluşan 775 banka yıl verisi kullanılmıştır.	Araştırmanın sonucunda özel karşılıklar ve kar arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bankaların bu şekilde karın istikrarlı gösterdikleri ortaya çıkmıştır.
Önder (2012)	Tezin amacı kâr yönetimini kısıtlayan kurumsal yönetim ilkelerinin etkili olup olmadığını ve kâr yönetimini kısıtlayan faktörleri belirlemektir.	İMKB' da kayıtlı 125 şirketin 2006 ile 2010 yılları arasını verileri baz alınarak Jones, Düzeltilmiş Jones modeli ve Kothari ve Larcker Richardson modelleri en sık kullanılan modeller olması nedeni ile en küçük kareler tekniği ile panel analiz yapılmıştır. Bu modellerin içinden kâr yönetimini en iyi hangisinin ölçtüğü belirlenmeye çalışılmıştır.	Kâr yönetiminin en iyi ölçen model Larcker Richardson Modeli olduğu sonucuna varılıp, kâr yönetimini artıran blok sahipliği ve yönetsel sahipliği ve denetim komitesinin ve yönetim kurulu büyüklüğü olarak belirlenmiştir.
Arıkboğa (2013)	Çalışmanın amacı kurumsal yönetimin, hem tahakkuk hem de işlem esaslı kâr yönetimi üzerindeki kısıtlayıcı etkisini araştırmaktır.	Çalışma İMKB'da 149 şirketin 1989 ve 2010 yılları verileri baz alınmış ve işletmelerin karlılıklarının ve karlılıklarındaki değişimin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır.	Çalışmada sonuç olarak kurumsal yönetim bileşenleri, tahakkuk esaslı kâr yönetimi uygulamalarını engellemeye işlem esaslı kâr yönetim uygulamaları engellemeye oranlar daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Ağca ve Önder (2015)	Araştırma, Türkiye’de kurumsal yönetimin kâr yönetimini kısıtlayan faktörleri tespit etmek ve kurumsal yönetimi faktörlerini belirlemek amacı ile yapılmıştır.	Borsa İstanbul’da kayıtlı 125 şirketin 2006 ve 2010 yılları arası verileri incelenmiştir. Çalışmada ihtiyari tahakkuklar ve larder ve Richardson Modeli kullanılmıştır. Kurumsal yönetim; yönetim kurulu, denetim kurulu ve sahiplik yapısı olarak incelenmiştir. En küçük kareler tekniği kullanılmıştır.	Kâr yönetimi artıran faktörler blok sahiplik ve yönetsel sahiplik ve denetim komitesi yokluğu olarak tespit edilmiştir.
Atieh ve Hussain (2012)	Çalışmada İngiltere’de bulunan temettü ödeyen firmaların kâr yönetimini incelemişlerdir.	1994 ve 2004 dönemlerinin verileri göz önünde bulundurularak firmalar temettü ödememek için karlarını beklenen temettü ödemelerinin altına çekerek kâr yönetimi yapmaları bu çalışmanın konusu olmuştur. Jones modeli kullanılmıştır ve 3778 firma yıl verileri baz alınmıştır.	Temettü ödemesi yapan firmaların kâr yönetimi uygulandığı ortaya konmuştur.
Bergstresser ve Philippon (2006)	Çalışmada Firma CEO’su elde edeceği finansal teşvikler ile kâr yönetimi arasında bir ilişki olup olduğuna bakılmıştır.	Modifiye edilmiş Jones modeli kullanılarak elde edilmiştir.	CEO’nun teşvikleri hisse değeri ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.
Bozzolan,Fabrizi,Malin,Michelon (2015)	Kurumsal sosyal sorumluluğun kâr yönetimi üzerinde etkisini araştırılmıştır.	2003 – 2009 yılları arasında ki firma verileri kullanılarak 24 farklı ülkeyi kapsayan birbiri ile benzemeyen gözlemler bulunmuştur.	----
Busirin, Azmi, Zakaria (2015)	Çalışmada Yönetim kurulunun bağımsızlığında kâr manipülasyonun ne kadar etkili olduğuna bakılmışlardır.	Bu çalışma Malezyada bulunan 372 şirketin 2010- 2013 yılı verileri ile Beneish kâr modeli kullanılmıştır yapılmıştır.	Çalışmanın sonucunda, kurulun bağımsız oluşu kâr yönetimine eğiliminin artmasını ortaya koymuştur.

Cornett, Marcuss, Tehranian (2008)	Bu çalışmada yönetim yapısının ve yöneticilerin teşvik temelli maaşlarının firma performansı üzerindeki belirgin etkisinin olup olummadığına bakılmıştır.	1994 ve 2003 yılları arasındaki verileri kullanarak piyasada büyük sermayeye sahip olan 100 şirket incelenmiştir. Modifiye edilmiş jones modeli kullanılmıştır.	Çalışmanın sonucunda yöneticileri kendilerine verilen teşvik temelli maaşları yukarı yönlü etki etmek için kâr yönetimi uyguladıkları ortaya çıkmıştır.
Müller, Jiraporn, Yoon, Kim (2008)	Bu çalışmada Kâr yönetimi fırsatçı veya faydalı mı olduğuna bakılmıştır.	1621 firma yılı baz alınarak 1993 ve 1998 yılları arasında gözlemlenen veriler Modifiye edilmiş jones modeli ile analiz edilmiştir.	----

3.6. Kâr Yönetimi Teknikleri

3.6.1. Kurabiye Kavanozu Tekniği

Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri çerçevesi ile oluşan tahakkuk muhasebesinin en önemli özelliği, yöneticilerin cari dönem içi gerçekleşen olayların sonucunda gelecek dönemde meydana gelebilecek borçları hakkında öngörülerde bulunmak ve bildirmek zorunda oluşudur. Gelecekte meydana gelebilecek olayların kesin oluşu tam bilinmediği için tahmin süreci zorlaşarak içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. Diğer bir deyişle, kesin bir cevap yoktur sadece olasılık üzerinden cevaplar verilmektedir. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri bu cevaplar içinden bir tanesinin seçilmesini istemektedir. Ancak bu seçim kâr yönetimi üzerinden fırsat yaratmaktadır.

Yönetim akla uygun harcamaların en az olduğu durumu seçerse, içinde bulunulan cari yıl için kaydedilen giderden daha az gider kaydetmiş olacaktır. Bir cari yıl içinde olduğundan daha az gider kaydetmek, gelecek cari yıl içinde daha az gider yapılmasını sağlayacaktır. Bu yolla finansal gevşeme (financial slack) olarak bilinen ileriki zamanda daha fazla kâr artışı için kullanılabileceği bir kurabiye kavanozu rezervi oluşturmuş olacaktır.

Tahminler gelecek cari yılda yüksek çıkarsa kurabiye kavanozu boş kalacaktır. Bu duruma bağlı olarak da bir kâr artışı görülmeyecektir. Ama tahmini harcamalar, sıralamanın alt ve üst sınırları arasında bir yerde olursa bir önceki cari dönemden meydana gelen tahakkuk fazlası diğer dönemde kâr artışına neden olan unsur olacaktır.

Kurabiye kavanozu tekniğinin oluşturulduğu alanlar şunlardır;

- Satış indirimleri ve iadelerinin tahmin edilmesi,
- Tahsili imkânsız duruma düşmüş alacakların tahmini,
- Stok değer düşüklüğü tahmini,
- Satılan ürünlerin garanti kapsamında yapılacak ödemelerin tahmini,
- Çalışanların hak ettiği ve ödenmesi gereken kıdem tazminatının tahminidir.

3.6.2. Büyük Temizlik Tekniği

Şirketler bazı durumlarda yan kuruluşlarını kapatıp veya bazı faaliyetlerini durdurabilir. Bazı durumlarda ise önemli ölçüde yeniden yapılandırmaya gidebilir. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri bu gibi faaliyetlerin masraflarını tahmini olarak bir defaya mahsus gider kalemi olarak gösterilmesine izin verir.

Büyük temizlik tekniğinin uygulandığı alanlar şunlardır;

- Faaliyetlerin yeniden yapılandırılmaya gidilmesi,
- Sorunlu borçların yeniden yapılandırılması,

- Kayıtlı varlıkların kullanılmaz hale gelmesi ve dolayısıyla kayıttan çıkarılması,
- Bazı faaliyetlere son verilmesidir.

3.6.3. Gelecek İçin Büyük Bahis Teknikleri

Şirketlerin gelecekteki kârı etki etmek için yan bahis şirketleri olduğu kabul edilir. Hatta bu bahis şirketleri devir yoluyla alınmış ise alınan şirketler, kârı artıracığına kesin bir gösterge olabilmektedir. Büyük bahis teknikleri aşağıdaki yöntemler ile yapılmaktadır;

• Devir Alınan Şirketin ARGE Harcamaları Gider Kalemi Olarak Gösterilmesi

Şirket devri alındığı sırasında ödenen bedelin önemli bir kısmı, devir alındığı cari yıl içinde mevcut gelirlerin karşılığı olarak gider yazılmasına olanak tanır.

• Devir Alınan Şirketin Kârı Konsolide Karına Geçirilmesi

Devir alınan bir şirketin kârı, şirket kârı ile birleştirilebilir. Bir şirket başka bir şirketi devir alarak cari yıl veya gelecekteki kârına doğrudan kâr artışı sağlamasına olanak tanımaktadır.

3.6.4. Problemlili Çocuğu Dışarı At Tekniği

Şirkete bağlı yan ortaklığın, normal düzeyde beklenenden daha kötü bir performans gösterip ve bu performansın da gelecekte devam edileceği ön görülüyorsa, bu yan kuruluş aşağıdaki yöntemler kullanılarak dışarı atılabilir;

- Yan kuruluş elden çıkarılabilir;

Bir yan kuruluşun satışından meydana gelen kâr ya da zarar mevcut cari yılın gelir tablosunda rapor edilir. Eğer raporda büyük tutarda zarar göstermek isteniliyorsa şirket bölünmeye gidebilir.

- Mali varlıkların özel amaçlı girişim yaratılması;

Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri tanımı içinde yer alan bir teknik olarak şirketin elinde bulunan ve mali nitelik taşıyan aktiflerin özel amaçlı girişim statüsüne dönüştürülmesidir.

Bunun sınıflandırılması;

- Alacak senetlerini menkul kıymet statüsüne dönüştürme

• Bilançoda yer alan varların veya yükümlülükleri, özel amaçlı kuruluşlar kurup ortaklık yöntemiyle bunların devir edilmesi

• Sermaye varlıklarını kiralama yöntemi ile başkasına devir etmek, olarak sınıflandırılabilir (Pamukçu, 2010: 479).

Bu tür durumlar ile bilançoda yer alan aktifler satılmış olup bilançodan çıkışı sağlanır.

3.6.5. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerinin Değiştirme Tekniği

Şirketin kullanacağı muhasebe sistemi belirlendikten sonra, nadiren de olsa değiştirilme yoluna gidilir. Değişiklik yapan işletmeler, bu değişikliğin borsa fiyatlarında değişiklik olmamasına dikkat etmelidir. Çünkü bu değişiklik hisse fiyatlarını azaltabilmektedir.

- Yeni oluşan muhasebe standartlarına geçmeye gönüllü işletme olma; muhasebe standartlarına yeni eklenen bir standardı, gönüllü olarak ilk benimseyen işletme kâr yönetimi için fırsat elde edebilir.

- Geliştirilmiş gelir uygulama yöntemleri; gelirin oluşma zamanına göre ayarlanıp şirketin kârına ilişkin yeni fırsatlar sağlamaktadır.

- Geliştirilmiş gider uygulama yöntemleri; giderini nakde dayalı olarak kaydeden işletmenin tahakkuka dayalı bir kaydetme yöntemine geçmesi kâr yönetimi için bir fırsat olarak görülmektedir. Örneğin nakit temelli kayıt tutan işletmede yönetici primleri nakit olarak ödeniyor ve bu giderler gerçekleştiği anda kaydediliyorsa, tahakkuk temeli muhasebe yöntemine geçilmesi ile bu uygulamanın benimsendiği anda kârın daha düşük olmasına olanak sağlayacaktır (McKee, 2005: 16).

3.6.6. Amortisman, İtfa Ve Tükenme Payı İle İlgili Yöntemler:

Uzun dönemli kullanılan varlıkların maliyeti, söz konusu varlığın fayda sağladığı dönem için gider olarak yazılmaktadır. Bu varlıkların muhasebe hesaplarından zamanla çıkarılması, kâr yönetimi için fırsata dönüşebilmektedir. Bunun için bazı yöntemler mevcuttur;

- Muhasebe hesaplarından çıkarma metodunun ve döneminin seçilmesi,
- Hurda değerinin belirlenmesi,
- Faaliyetlerin dışında kullanımının sağlanmasına yönelik değişim gibi yöntemlerdir (McKee, 2005: 18).

3.6.7. Gemiye Batırma Tekniği:

Piyasada işlem gören işletmelerin hisse senetlerini piyasadan toplama yöntemine gitmesi için gelir tablosunda hiçbir kâr ya da zarar göstermesi zorunluluğu yoktur. Çünkü bu geri satın alma işleminde hiçbir kâr veya zarar unsuru yoktur. Ancak şirket bu işlemi kâr yönetimi amacı ile kullanabilir.

Örneğin; piyasada 200.000 adet hisse senedi bulunan bir şirketin mali yıl kârı 800.000 TL olarak düşünüldüğünde, hisse başına 4 TL düşecektir. (800.000 TL/ 200.000) Şirket gelecek yıl kârının da stabil kalacağını tahmin ederse hisse senetlerini satın alma yoluna gidecektir. Gelecek yıl için piyasadan 15 000 adet hisseyi tekrar satın alması ile hisse başına kâr 4,324 TL

olacaktır ve kâr planlandığı gibi sabit kalsa dahi yine de % 10 bir büyüme söz konusu olacaktır (McKee, 2005: 21-22).

Aşağıdaki tablo 3.4’de kâr yönetimi tekniklerinin belirtildiğini görmekteyiz.

Tablo 3.4 Potansiyel Kâr Yönetimi Teknikleri ve Uygulamaları

1. Amortisman yöntemini değiştirme (örneğin, hızlandırılmış yöntem ile normal yöntem arasında geçiş),
2. Amortisman için kullanılan faydalı ömrü değiştirme,
3. Amortisman için kullanılan hurda değer tahminini değiştirme,
4. Tahsil edilemeyen alacaklar için gerekli olan karşılıkların tanımlanması,
5. Satışlarla ilişkili verilen garantiler için gerekli olan karşılıkları tanımlama,
6. Bozulmuş ve tamir edilemeyecek varlıklarla ilgili zarar tahakkukunu tanımlama,
7. Tamamlamaya dayalı işlerde, tamamlanan kısmın tahmini,
8. Anlaşma şartlarının paraya çevrilme olasılığını tahmin etme,
9. Bazı yatırımlar için gerekli olan değer kayıplarını (write-downs) tahmin etme,
10. Yeniden yapılandırma harcamalarının miktarını tahmin etme,
11. Stoklardaki değer kayıplarının miktarını belirleme,
12. Çevresel yükümlülüklerle ilgili tahakkukların tahmini,
13. Çalışanlar için kıdem tazminatlarını belirleme,
14. Ar-Ge için yapılacak harcamaları belirleme,
15. Maddi olmayan duran varlıkların amortisman sürelerini değiştirme veya belirleme,
16. Reklam veya yazılım geliştirme gibi konularla ilgili maliyetlerin büyüklüğüne karar verme,

Kaynak: Mulford ve Comiskey, 2002: 65.

Tablo 3.4’de 1, 2 ve 3. maddelerde kâr yönetimin yapısı itibari ile isteğe bağlı olabildiği ortaya çıkmaktadır. Örneğin amortisman yöntemlerinde bir değişiklik yapmak, varlıkların kullanıldıkları faaliyet alanlarının değişiminden kaynaklanabilir veya dayanıklılığı ve verimliliği hakkında beklentileri karşılamadığı durumda değişmiş olabilir. Bu nedenle bu maddelerden ötürü bilinçli bir kâr yönetimi yapıldığını söylemek zordur.

Bu nedenle kâr yönetimi teknikleri, güdüleyici bir koşul çerçevesinde eş zamanlı olarak yapılmadıkça, bu kâr yönetim tekniğinin kullanılmasının kasıtlı olarak yapıldığını söylemek güç olabilir (Mulford ve Comiskey, 2002: 63).

3.7. Kâr Yönetiminde Tahakkuk Yaklaşımı

Kâr yönetimi tespiti için kullanılan modellere bakılınca, öncelikle tahakkuk modeli göze çarpmaktadır. Tahakkuk kavramı, bir işlemin nakit girişi veya çıkışı yapıldığı anda kayıtlara geçilmesi değil o işlemin gerçekleştiği ilgili dönemin finansal tablolarına kayıt altına alma esasıdır (KGK, 2007: 3).

Başka bir tanımda ise tahakkuk kavramı; bir faaliyet sonucunda gelirin veya giderin oluştuğu, ancak nakit işleminin henüz gerçekleşmediği ilgili zaman diliminde kayıt altına alınmasıdır (Rıdvan Bayırlı, 2007: 91).

Toplam tahakkuklar ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

İhtiyari tahakkuklar, yöneticinin elinde olan ve istekleri doğrultusunda şekillendirilebilen tahakkuklardır. İhtiyari olmayan tahakkuklar ise katı olup şirket politikasına bağlı olarak değiştirilmesi mümkün olmayan tahakkuklardır (Bayırlı R., 2007: 94).

3.8. Kâr Yönetiminde Kullanılan Başlıca Modeller

3.8.1. Healy Modeli

Bu model literatürde kâr yönetimine ilişkin ilk modeldir. Healy, modelinde büyük temizlik muhasebesi modelini teste tabi tutmuştur. Healy 1985 yılındaki çalışmasında, yöneticilerin primlerini maksimize etmek amacıyla kâr yönetimi yaptıkları hipotezini sınamak amacıyla 1939-1980 yılları arasında 94 şirketin verilerini (12527 yıl/şirket verisi) kullanmıştır. Yöneticilerin teşvik primlerini maksimize etmek amacıyla kâr yönetimine yöneldiklerini ortaya çıkarmıştır. Healy (1985) modelinde ihtiyari olmayan tahakkukların hesaplanma şekli aşağıdaki gibidir:

$$NDA_t = 1/n \times \sum (TA_t / A_{t-1})$$

NDA_t : İhtiyari olmayan tahakkuklar

TA_t : Toplam tahakkuklar

A_{t-1} : Bir önceki yıl toplam aktifi

n : Gözlem yıl sayısı

Healy bu çalışmasında yöneticilerin görev süreleri boyunca kâr yönetimi toplamının '0' olacağını ileri sürmüştür. Yöneticilerin mevzuattaki kısıtlamalar ve aktif yapılan denetleme faaliyetlerinden dolayı gelir artırıcı veya azaltıcı uygulamaları sürekli yapmaları mümkün değildir. Ancak belirli bir dönemde gelir artırıcı kâr yönetiminin yapılması, takip eden diğer dönemlerde ise tam tersi bir politika uygulanmasını gerekli kılabilir (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2004: 16).

Healy (1999: 370) çalışmasında ise 1930 ile 1980 yılları arasındaki veri bütünlüğünü 3 grup şeklinde düşünmüştür. İlk grup, teşvik primi elde etmek maksadıyla daha önce belirlenen hedeflere ulaşmak için karlılık oranını yüksek gösteren yöneticileri ele almaktadır. İkinci grupta ise teşvik primi için istenilen kâra ulaşmış ancak bir sonraki dönem kârını daha yüksek göstermek için bu dönem kârının fazla yükselmesini engelleyen yöneticileri araştırmıştır. En son grupta ise cari dönemde belirlenen hedefe ulaşamayacağını düşünüp bir sonraki dönem için cari dönemin kârını düşüren yöneticiler bulunmaktadır. Yani Healy kısaca işletme yöneticilerini daha önceden belirlenen kâr hedefine ulaşmaya çalışan, belirlenmiş olan limiti aşanlar ve limiti bu cari dönem içinde aşmayıp bir sonraki dönem için hazırlık yapanlar şeklinde düşünmüştür. Bu tezde anılan metottan yararlanılmamış olup, sadece kâr yönetimi üzerine yapılan ilk çalışma olduğu için bu yöntem hakkında bilgi verilmiştir.

3.8.2. Jones Modeli

Jones (1991) (1995), Amerika piyasasında işlem gören şirketlerin ithalat desteğinden yararlanmak maksadı ile kâr yönetimi uygulamalarına başvurup başvurmadıklarını tespit etmek için bu araştırmayı yapmıştır. 4 otomobil şirketi, 4 lastik, 2 çelik, 5 pamuk, 8 ayakkabı olmak üzere toplam 23 şirketin 1980-85 yılları finansal tablolarını kullanmıştır. Araştırma sonucunda ise yöneticiler ihtiyari tahakkukları kullanarak kâr yönetimi uygulaması yapmış ve kârı düşürdükleri ortaya çıkmıştır. Jones (1991) modelinde, Healy(1985) modelinde olduğu gibi ihtiyari ve ihtiyari olmayan tahakkuklardan yararlanılmıştır. Ancak, Jones modelinde tüm değişkenler bir önceki yılın aktif toplamına bölünerek işletmeler arasındaki büyüklük farkı yok edilmiştir (Yavuzaslan,2014:153).

Modelde toplam tahakkuklardan ihtiyari olmayan tahakkuklar çıkarılarak, ihtiyari tahakkuklara ulaşılmaktadır. Toplam tahakkuklar ise vergi öncesi kâr ile sürdürülen faaliyetlerden sağlanan nakit akımları arasındaki farktır (Yavuzaslan, 2014: 153).

Model sonucunda bulunan ε_{it} (hata terimi) kâr yönetiminin göstergesidir. 0 olması beklenmekte olup değer negatif çıktığı zaman gelir azaltıcı kâr yönetimi yapıldığı, pozitif çıktığı zaman ise gelir artırıcı kâr yönetimi yapıldığı kanısına varılmaktadır.

Jones modelinin formülü aşağıdaki gibidir;

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

$$NDA_t = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

$$DAC_{it} = TA_{it} / A_{it-1} - (\alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it})$$

TA_{it} / A_{it-1}	:Toplam tahakkuklar/Bir önceki dönemin aktif toplamı
NDA_{it}	:İhtiyari olmayan tahakkuklar
DAC_{it}	:İhtiyari Tahakkuklar
TA_{it}	:İ şirketinin t yılındaki toplam tahakkuklar
A_{it-1}	:Bir önceki yılın toplam aktifi
ΔREV	:Gelirlerdeki değişimi,
PPE_{it}	:Brüt maddi duran varlıkları,
ε_{it}	:t yılında i şirketinin hata terimi
i	:1,...,N Şirket Endeksini,
$\alpha_i, \beta_{1i}, \beta_{2i}, \beta_{3i}$	:İşletmenin parametreleri ve değişkenler arasındaki ilişki gücünü ve yönünü göstermektedir.

3.8.3. Modifiye Edilmiş Jones Modeli

Bu model, Jones modelinde karşılaşılan hataların giderilmesi amacı ile geliştirilmiştir. Çünkü Jones modelinde kâr yönetimi yapıldığı dönemde, yöneticilerin ihtiyari tahakkuk kararını vermeleri sadece satış gelirleri üzerinden olduğunu varsaymıştır.

Jones modelinde kâr yönetimi ölçümünde karşılaşılan bu sorunu yok etmek için tahakkukların hesaplanması işleminde, sadece gelir üzerindeki değişim değil, gelirdeki değişimin o dönem içi alacaklarındaki değişim oranına tabi tutulması yönünde düzeltilmeye gidilmiştir. Jones Modeline bu yönlü katkı sağlayan Modifiye Edilmiş Jones Modeli, kredili satışlar sonucunda oluşan gelirde de kâr yönetimi yapılabilirliği konusunda üstü kapalı bir şekilde varsayımı savunmuştur. Bunun nedeni, kredili satış gelirlerinin yöneticilerin kâr yönetimi yönünde suistimal yapma oranı nakit satışlara göre daha kolay olmasıdır.

Modifiye Edilmiş Jones Modelinde, Jones Modeli formülüne ek olarak “ ΔREC ” (alacaklardaki değişim) değişkeni eklenmiştir (Dechow vd., 1995: 205).

Modifiye Edilmiş Jones Modeli formülü aşağıdaki gibidir.

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

$$NDA_{it} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

$$DAC_{it} = TA_{it} / A_{it-1} - (\alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it})$$

TA_{it} / A_{it-1}	:Toplam tahakkuklar /Bir önceki dönemin aktif toplamı,
NDA_{it}	:İhtiyari olmayan tahakkuklar,
DAC_{it}	:İhtiyari tahakkuklar,
ΔREC_t	:t ile t-1 yılı arasında ticari alacaklardaki değişmeyi gösterir,
ΔREV_{it}	:Satışlardaki değişimi,
PPE_t	:Brüt maddi duran varlıkları,
A_{t-1}	:Bir Önceki Yıl Toplam Aktifi,
$\alpha_i, \beta_{1i}, \beta_{2i}, \beta_{3i}$	:İşletmenin parametreleri ve değişkenler arasındaki ilişki gücünü ve yönünü göstermektedir.

Literatürdeki çalışmalarda Modifiye Edilmiş Jones Modelindeki tek düzeltme, satışlardaki değişimden alacaklardaki değişim çıkarılması ile yapılmıştır.

Model sonucunda bulunan ε_{it} (hata terimi) kâr yönetiminin göstergesidir. 0 olması beklenmektedir. Değer Negatif yönlü çıktığı zaman gelir azaltıcı kâr yönetimi yapıldığı, pozitif yönlü çıktığı zaman gelir artırıcı kâr yönetimi yapıldığı kanısına varılmaktadır.

3.8.4. Kothari Modeli

Kothari vd. (2005) çalışmasında, finansal şirketler üzerinde Jones, ve Modifiye Edilmiş Jones Modüllerinin yetersiz kaldığını ileri sürmüştür. Bu yetersizliği elimine etmek maksadıyla Kothari Modeli geliştirilmiştir (Yavuzaslan, 2014: 157).

Modelde, Jones Modeline ve Modifiye Edilmiş Jones Modeline ek olarak, işletme performans ölçütü eklenmiştir. Performans ölçütü olarak, varlıkların getiri göstergesi olan Aktif Karlılık oranını(ROA) eklemişlerdir. Çalışma sonucunda orijinal Jones Modelinin özelliklerinin değiştiği rastlanmıştır. Kothari vd. (2005) ayrıca, Jones modellerinin sabit katsayısı olarak (ROA) değişkenini dâhil ederek heteroskedasticty hatası için ek bir kontrol noktası olacağını ve modelde dâhil olmayan değişkenler ile ilgili problemlerinde minimuma düşeceğini ileri sürmüştür (Ayarlıoğlu, 2007: 113).

Kothari modelinde geçmiş yıllara oranla çok farklı performans göstermiş şirketlerin, Jones ve Modifiye Edilmiş Jones modellerinin isteğe bağlı tahakkukları ölçümünde tam açıklayıcı olamadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modelleri üzerinde geliştirmeler yaparak daha etkileyici sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır.

Kothari Modeli kâr yönetimi tespitinde büyük ölçüde kullanılmış olup Healy, DeAngelo, Dechow v.d. ve jones gibi birçok akademisyenlerin çalışmalarına bakarak

geliştirilmiş ve ülkemizde de birçok doktora, yüksek lisans tezlerinde ve çeşitli makalelerde bu model kullanılmıştır.

Model sonucunda bulunan ε_{it} (hata terimi), kâr yönetiminin göstergesidir. 0 olması beklenmekte olup değer negatif yönlü çıktığı zaman gelir azaltıcı kâr yönetimi yapıldığı, pozitif yönlü çıktığı zaman gelir artırıcı kâr yönetimi yapıldığı kanısına varılmaktadır.

Kothari modeli denklemleri aşağıdaki gibidir.

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [ROA_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

$$NDA_{it} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [ROA_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

$$DAC_{it} = TA_{it} / A_{it-1} - (\alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [ROA_{it-1}] + \varepsilon_{it})$$

TA_{it} / A_{it-1} : Toplam tahakkuklar / Bir önceki yılın aktif toplamı

NDA_{it} : İhtiyari olmayan tahakkuklar

DAC_{it} : İhtiyari tahakkuklar

$\alpha_i, \beta_{1i}, \beta_{2i}, \beta_{3i}$: İşletmenin parametreleri ve değişkenler arasındaki ilişki gücünü ve yönünü göstermektedir.

ROA (Aktif kârlılık oranı) : Bu oran, net kârın toplam varlıklara bölünmesi yöntemiyle ortaya çıkmaktadır. Gelir tablosundan net kârı, bilançodan aktif toplam kalemleri yer almaktadır.

3.8.5. Larcker, Richardson Modeli

Larcker ve Richardson, denetçi işlemlerin denetim sırasında veya sonrasında denetim dışı verdikleri hizmetlerden alınan ücretler ile muhasebe tahakkukları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan incelemede, denetçiler özellikle denetim dışı verdikleri hizmet karşılığı aldığı ücretler sonucunda, müşterilerin denetçi üzerinde finansal bağımlılığının arttığı ileri sürülmüştür. Sonuç olarak denetçilerin çıkarlarının maksimize edilerek en önemli unsurları olan bağımsızlık unsurunun öneminin yitirildiği sonucu ortaya konmuştur. Bu sayede denetçi, önceden aldığı ücretleri riske atmamak için finansal tabloların incelenme aşamasındaki sorunları görmezden gelip, yokmuş gibi davranabilmektedirler (Yavuzaslan, 2014: 158).

Larcker Richards çalışmalarında, denetim ücretleri ile ihtiyari tahakkuklar arasında olumlu yönde bir ilişki bulmuşlardır. Denetim unsuru olan bağımsızlık unsuru ile kâr yönetimi arasında duyarlı bir şekilde ölçütler kullanılarak analiz yapmışlardır.

Araştırmada, tahakkukları hesaplarken daha çok toplam tahakkukları incelemek yerine toplam tahakkukların bileşenlerinden birisi olan ihtiyari tahakkukların tespiti üzerinde

çalışılmıştır. Jones (1991) ve diğer modellerde olduğu gibi bu modelde de, örnekleme her bir işletme için zaman serisi metodu kullanılmış ya da her sektör için ayrı ayrı cross-section yaklaşımı ile tahminde bulunmuşlardır. Ancak Larcker, Richardson (2003) çalışmasında her iki yaklaşımda kendi içinde sınırları olduğu ifade etmişlerdir. Zaman serisi modeli parametre tahmininde, zamansal duyarlılığının olduğunu ve cross-sectional yaklaşımı aynı endüstri işletmelerde homojen olduğu varsayımını gözden kaçırmamışlardır (Yavuzaslan, 2014: 159).

Bu nedenle Larcker ve Richardson Model’inde tahakkukların hesaplanmasında, satışlardaki büyümenin sermaye artırımında bir etken olduğu varsayılmaktadır.

Beklenen büyümeyi görebilmek için modele, piyasa değeri / defter değeri (B/M) ve faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışı (CFO) değişkenlerini eklenmiştir (Durak, 2010: 139).

Bu modelde Modifiye edilmiş Jones modelden tek farkı (Piyasa Değeri/Defter Değeri) ve (Esas Faaliyetlerden Nakit Akışı) değişkenleri eklenmiştir.

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \beta_{3i} [B/M] + \beta_{4i} [CFO_i/A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

$$NDA_{it} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \beta_{3i} [B/M] + \beta_{4i} [CFO_i/A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

$$DAC_{it} = TA_{it} / A_{it-1} - (\alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \beta_{3i} [B/M] + \beta_{4i} [CFO_i/A_{it-1}] + \varepsilon_{it})$$

TA_{it} / A_{it-1}	:Toplam tahakkuklar / Bir önceki yılın aktif toplamı
NDA_{it}	:İhtiyari olmayan tahakkuklar
DAC_{it}	:İhtiyari tahakkuklar
ΔREC	:Alacaklardaki değişim
B/M	:İşletme piyasa fiyatı / Defter değeri.
CFO	:İşletmenin faaliyet nakit akışı
$\alpha_i, \beta_{1i}, \beta_{2i}, \beta_{3i}$	:İşletmenin parametreleri ve değişkenler arasındaki ilişki gücünü ve yönünü göstermektedir.

Çalışmada, kâr yönetimini ölçmek için kullanılan bütün modellerde belirtilen bağımlı ve bağımsız değişkenler, değişen varyans (heteroskedasticity) problemini ortadan kaldırmak için toplam varlıklara bölünmüşlerdir. Uygulanan modeller nakit akışı yaklaşımına göre hesaplanmış olup ihtiyari olmayan tahakkuklar açıklayıcı değişkenlerin yardımı ile

hesaplanmıştır. Dolayısı ile modellerin formülünde yer alan hata terimi (ϵ) kâr yönetimi belirtisi olan ihtiyari tahakkukların seviyesini göstermektedir. Çünkü toplam tahakkukların ve ihtiyari olmayan tahakkukların dışında kalan kısmı ihtiyari tahakkukları vermektedir.

Bu modelin sabit terimi olan Toplam Tahakkuklar; vergi öncesi kâr ile esas faaliyetlerden nakit akışı kalemleri arasındaki farktır.

Modelde kullanılan değişkenlerin hesaplanma şekilleri aşağıdaki gibidir.

Satışlardaki Değişim (ΔREV) = Cari yıl satışlarındaki değişim - Bir önceki yılın satışlarındaki değişim

Alacaklardaki Değişim (ΔREC) = Dönem başı alacaklar – Dönem sonu alacaklar

PPE = Brüt maddi duran varlıklar. Bilançoda yer alan maddi duran varlıklar genelde net olarak yayımlanmaktadır. Brüt maddi duran varlıkları hesaplayabilmek için bilanço dipnotlarında yer alan birikmiş amortisman hesabı ile maddi duran varlıklar hesaplarını toplanması sonucu bulunmaktadır.

İşletme Piyasa Değeri/ Defter Değeri (B/M) = İşletmelerde piyasa değeri, bilançoda yer alan ödemiş sermaye ile piyasa fiyatının çarpılması ile bulunur. İşletmelerin hisse piyasa değerleri İMKB'nin kendi sitesinde aylık dönemler halinde bulunmaktadır. Defter değeri ise işletmelerin bilançolarında bulunan ana ortaklığa ait öz kaynakların ödenmiş sermayeye bölünme sonucu bulunur. Bu şirketlerde azınlık payları bulunuyorsa bu tutardan düşülmelidir.

CFO = İşletmenin esas faaliyetlerden sağlanan nakit akışını göstermektedir. Bu tutar nakit akış tablosunda yer almaktadır.

Aktif Karlılık Oranı (ROA)= bu tutar net karın bilançodaki toplam varlıklarına bölünmesi ile bulunmaktadır (Önder ve Ağca, 2014: 7).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HALKA AÇIK ŞİRKETLERİN KÂR YÖNETİMİ EĞİLİMLERİ VE KURUMSAL YÖNETİMİN ETKİSİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Rekabet ortamının küresel bir yapıya taşınması sonucunda üretim ve finans piyasalarındaki şirketlerin, rekabet ortamında ayakta kalmaları için performansları önemli bir ölçü haline gelmiştir. Şirketler performanslarının istikrarını sürdürüp başarısız bir duruma düşürmemek için, kurumsal yönetimin önemi gün geçtikçe artmıştır. İç denetçiler, kurumsal yönetim etkinliğinin artırılması hususunda yönetim kodlarının önemliliği hakkında açıklama yapmakla birlikte, şirketlerin bu kodlara uymaları konusunda kamuoyuna bilgi verilmesi gerektiğini vurgulayarak, işletmelerde kurumsal yönetim mekanizmasının ne derecede etkin kullanıldığını ortaya koymaktadırlar. Ayrıca kurumsal yönetimin gelişmesi ile beraber yeni bir uygulama olan kâr yönetiminin de ortaya çıkması, yöneticiler tarafından finansal raporlar üzerinde kendi çıkarları doğrultusunda düzenlemeler yaparak paydaşlara sahte performanslar sunmaktadırlar.

Bu araştırmada 2008 ile 2018 tarihleri arasında BİST’ te işlem gören şirketlerin kurumsal yönetim mekanizmalarının kâr yönetimi üzerinde ne denli etkisi olduğunu araştırılmıştır.

4.2. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmada, 2008-2018 yılları arasında BİST’ te işlem gören şirketlerin kurumsal yönetim mekanizmalarının yıllar içerisinde gelişmesi sonucu kâr yönetiminin üzerindeki etkisinin artmış olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmada ilk olarak, kâr yönetimi göstergesi olan ihtiyari tahakkuklarının, çeşitli modeller yardımıyla hesaplanma işlemi yapılacaktır. İhtiyari tahakkukların ölçümünde kullanılan modellerin, değişen varyans sorununu ortadan kaldırıldıktan sonra hazırlanan panel veri seti kullanılarak tüm modeller havuzlanmış (Pooled) Regresyon Modeli ile OLS tekniği yardımıyla analiz edilmiştir.

Panel veri analizi yönteminde, yatay ve kesit analizler aynı anda yapıldığından sahte sonuçlara maruz kalmamak için uygulamaya konu olan değişken kümesinin durağan olması gerekmektedir. Analizde kullanılacak olan değişken kümesinin durağan olup olmadığının anlaşılması için birim kök testi yapılmalıdır. Birim kök testi çeşitleri olan Levin, Lin & Chu (LLC), ADF-Fisher Chi-Square, Im, Pesaran & Shin (IPS) testleri yapılmış ve analiz

kapsamında incelenen panel veri setinin durağan olduğu ortaya çıkmıştır. Birim kök testi ile durağanlık sonucunu elde ettikten sonra, bu veri setinin sabit veya rassal etkileri test edilmesi gerekmektedir. Hausman testi yardımı ile hangi analize uygun olduğunun tespiti yapılmış ve test sonucunda %5 anlamlılık düzeyinde sabit etkileri olduğu sonucuna varılmıştır.

Literatürden bulunan 4 tahakkuk modeli ayrı ayrı test edilmiş ve aralarından en yüksek anlamlılık düzeyi çıkan Lacker ve Richardson modeli ile ihtiyari tahakkuklar hesaplanmıştır.

Analiz sonucunda BİST’ te üye olan halka açık anonim şirketlerinin bilanço, gelir tablosu ve nakit akış tablosundan alınan veriler yardımı ile kâr yönetimi saptanmaya çalışılmıştır.

4.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırma, BİST’ de işlem gören işletmelerin verileri kullanarak yapılmıştır. 2008 yılı itibari ile borsada kayıtlı şirket sayısı ise 310’dur. Ancak kâr yönetimi ölçümünde ihtiyari tahakkuklar kullanıldığı için, varlık yapıları nakit ve nakit benzeri unsurlar olan bankalar, özel sigorta şirketleri, gayrimenkul yatırım ortakları, finansal kiralama ve faktöring işletmeleri ile özel finans kuruluşları örnekleme dâhil edilmemiştir. Bunun sonucunda örneklem sayısı 190’a düşmüştür. Analiz sırasında bazı şirketlerin iflas kararı, bazı şirketlerin ise verisel kısıtlılığı sonucunda toplam şirket sayısı 150’ye düşmüştür. Araştırmada kâr yönetimi ölçümünde kullanılan veri seti, 150 şirketin 2007 ile 2018 tarihleri arası 1650 yıl/veri değerleri kullanılmıştır. Ancak modelde bazı değişkenlerin hesaplanabilmesi için bir önceki yılın verileri kullanıldığından bu çalışma 2008-2018 dönemlerini kapsamaktadır. Uygulama için gerekli verilere, işletmelerin yıllık olarak yüklemek zorunda olduğu BİST’ in Kamu Aydınlatma platformu sitesinden ve işletmelerin ana sayfalarından ulaşılmıştır.

Literatürde genellikle birçok çalışmaya bakıldığında kâr yönetimi ölçümünde panel veri analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada da diğer çalışmalarda olduğu gibi panel veri analizinden yararlanılmıştır. Analiz aşamasında E-views ve SPSS istatistik paket programları kullanılmıştır.

Aşağıdaki Tablo 4.1’de araştırmada kullanılan şirketlerin sayısı sektör bazında gösterilmiştir.

Tablo 4.1 Örnekleme Dâhil Olan Şirketlerin Sektörel Dağılımı

SEKTÖR	Şirket Sayısı
Bilişim	9
Cam Sanayi	5
Dokuma Giyim Deri	10
Elektrik, Gaz ve Su	5
Gıda İçki ve Tütün	18
Haberleşme	4
İnşaat ve Bayındır	10
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri Basım ve Yayım	12
Makine ve Araç Yapımı	18
Metal Ana Sanayi	12
Orman Ürünleri ve Mobilya	5
Petrol Sanayi	7
Taş Toprağa Dayalı Sanayi	16
Tekstil Sanayi	12
Ulaştırma	7
Toplam	150

4.4. Değişkenler ve Açıklamaları

4.4.1. Kâr Yönetimi modelleri ve Değişkenleri

Geçmiş literatüre bakıldığında kâr yönetimi ve kurumsal yönetim arasındaki ilişki, birçok yabancı ve Türk araştırmacılar tarafından araştırılıp, bu konuda zaman zaman çelişkili olabilen sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da kurumsal yönetimin kilit yapısı olan yönetim kurulu yapısı ile kâr yönetimi arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmış, kâr yönetimi ile kurumsal yönetiminin ilişkisi incelenerek literatüre katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Araştırmada ilk olarak, modeller yardımı ile kâr yönetimi hesaplanmış olup ondan sonra kurumsal yönetim ile ilişkisi incelenmiştir.

Kâr yönetimi modelleri detaylı bir şekilde bölüm 3.7’de sunulmuştur. Ancak tekrar gözden geçirmek maksadı ile aşağıda modellere kısa bir şekilde değinilmiştir.

1.(Jones Modeli)

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [\Delta REV / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

2. (Modifiye Edilmiş Jones Modeli)

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

3.(Kothari Modeli)

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + [ROA_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

4.(Larcker, Richardson Modeli)

$$TA_{it} / A_{it-1} = \alpha_i [1/A_{it-1}] + \beta_{1i} [(\Delta REV - \Delta REC) / A_{it-1}] + \beta_{2i} [PPE_{it} / A_{it-1}] + \beta_{3i} [B/M] + \beta_{4i} [CFO_i / A_{it-1}] + \varepsilon_{it}$$

TA_{it} / A_{it-1} :Toplam tahakkuklar / Bir önceki yılın aktif toplamı

NDA_{it} :İhtiyari olmayan tahakkuklar

DA_{it} :İhtiyari tahakkuklar

$\alpha_i, \beta_{1i}, \beta_{2i}, \beta_{3i}$:İşletmenin parametreleri ve değişkenler arasındaki ilişki gücünü ve yönünü göstermektedir.

$ROA(\text{Aktif karlılık oranı})$:Bu oran net karın toplam varlıklara bölünmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. Net kâr kalemini gelir tablosundan, Aktif toplam kalemini ise bilançodan bulabiliriz.

Modelde kullanılan değişkenlerin hesaplanma şekilleri aşağıdaki gibidir.

Satışlardaki Değişim (ΔREV) = Cari yıl satışlarındaki değişim - Bir önceki yılın satışlarındaki değişim

Alacaklardaki Değişim (ΔREC) = Dönem başı alacaklar – Dönem sonu alacaklar

PPE = Brüt maddi duran varlıklar. (Bilançoda yer alan maddi duran varlıklar genelde net olarak yayımlanmaktadır. Brüt maddi duran varlıkları hesaplamak için bilanço dipnotlarında yer alan birikmiş amortisman hesabı ile maddi duran varlık hesaplarının toplanması sonucu bulunmaktadır.

İşletme Piyasa Değeri/ Defter Değeri (B/M) = İşletmelerde piyasa değeri, bilançoda yer alan ödenmiş sermaye ile piyasa fiyatının çarpılması sonucu bulunur. İşletmelerin hisse piyasa değerleri BİST' in kendi sitesinde aylık dönemler halinde yayımlanmıştır. Defter değeri ise işletmelerin bilançolarında bulunan ana ortaklığa ait öz kaynakların, ödenmiş sermayeye

bölünmesi sonucu bulunur. Bu şirketlerin azınlık payları da bulunuyorsa bu tutarda düşülmelidir.

CFO = İşletmenin esas faaliyetlerinden sağlanan nakit akışını göstermektedir. Bu tutar nakit akış tablosunda yer almaktadır.

Aktif Karlılık Oranı (ROA)= Bu tutar net karın, bilançodaki toplam varlıklara bölünmesi ile bulunmaktadır.

Çalışmada Kâr yönetimini ölçmek için kullanılan bütün modellerde belirtilen bağımlı ve bağımsız değişkenler, değişen varyans (heteroskedasticity) problemini ortadan kaldırmak için toplam varlıklara bölünmüşlerdir. Uygulanan modeller nakit akışı yaklaşımına göre hesaplanmış olup ihtiyari olmayan tahakkuklar açıklayıcı değişkenlerin yardımı ile hesaplanmıştır. Modellerin formülünde yer alan hata terimi (ϵ) kâr yönetimi belirtisi olan ihtiyari tahakkukların seviyesini göstermektedir. Çünkü toplam tahakkukların ve ihtiyari olmayan tahakkukların dışında kalan kısmı ihtiyari tahakkukları vermektedir.

Bu modellerin sabit terimi olan toplam tahakkuklar değişkeni; vergi öncesi kâr ile esas faaliyetlerden elde edilen nakit akışı arasındaki farktır. Aşağıdaki Tablo 4.2’de net kâr ile faaliyet nakit akışına ilişkin istatistiki değerler verilmiştir.

Tablo 4.2 Net Kâr İle Faaliyet Nakit Akışı Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	Net Kar	CFO
Ortalama	55124433	338.611.494
Medyan	9182201	1.700.402
En Yüksek	232255155	256268215
En Düşük	-82274414	-77015908
Gözlem Sayısı	1650	1650

$$TAC = NI - CFO$$

TAC :Toplam Tahakkuklar

NI :Net Kar

CFO :Faaliyet Nakit Akışı

Formülde kullanılan net kâr işletmenin gelir tablosundan, faaliyetlerden elde edilen nakit akışı ise nakit akış tablosunda yer almaktadır. Toplam tahakkuklar, bu formül yardımı ile elde edildikten sonra bizim için bağımlı değişken olarak kullanılıp, kâr yönetiminin hesaplanmasında yardımcı olacaktır. İlk olarak toplam tahakkukların bağımlı değişkeni hesaplanma işlemi yapıлып, ondan sonra modellerin diğer değişken kalemleri hesaplanmaktadır.

İhtiyari olmayan tahakkukların formülü aşağıda verilmiştir;

$$DAC = TAC - NDA$$

TAC :Toplam tahakkuklar

DAC :İhtiyari tahakkuklar(Kâr yönetiminin göstergesi)

NDA :İhtiyari olmayan tahakkuklar(kâr yönetimi modelleri ile hesaplanan değer)

Kâr yönetiminin değişkeninin hesaplanması işlemi sonrasında, kurumsal yönetimin kâr yönetimi üzerindeki etkisinin test edilmiştir. Alt başlıkta, kurumsal yönetimin kâr yönetimi üzerindeki etkisini ölçmek için kurumsal yönetim değişkenleri hakkında bilgiler verilecektir.

4.4.2. Kurumsal Yönetim Değişkenleri

Kurumsal yönetimin değişkenleri aşağıdaki tablo 4.3 de yer almaktadır.

Tablo 4.3 Kurumsal Yönetim Mekanizmasının Değişkenleri

DEĞİŞKEN	KISALTMA	AÇIKLAMA
Kâr Yönetimi (ϵ_{it})	KY	Larcker, Richardson Modeli ile hesaplanmış olan ihtiyari tahakkukların(modeldeki hata teriminin) en son yılın mutlak değeri alınmıştır. En son yılın mutlak değerinin baz alınmasının sebebi, diğer değişkenlerin 2018 yılı verileri olmasıdır. Geçmiş ihtiyari tahakkukların değerleri ile BIST'in sitesinden elde ettiğimiz güncel verileri karşılaştırılmaz. Örneğin; 2012 yılı yönetim kurulu icrada görevli olmayan üye sayısı ile 2018 yılı icrada görevli olmayan üye sayısı aynı olmayabilir. Bu nedenle 2018 yılı hata terimi baz alınmıştır.
Yönetim kurulundaki üye sayısı (İşletmenin büyüklüğü)	YUS	Yönetim kurulundaki üye sayısı
Yönetim kurulundaki bağımsız olmayan üye oranı	YBO	Toplam üye sayısı - Bağımsız üye sayısı / Toplam üye sayısı
Tepe yönetici ikiciliği	CEO	CEO ile yönetim kurulu başkanı aynı kişi ise 1 değilse 0 değer kullanılmıştır.
Yönetim kurulu icrada görevli olmayan üye sayısı	YKİG	Yönetim kurulunda icra da görevli olmayan üye sayısı
Kurumsal yatırımcı yüzdesi	KRM	Kurumsal yatırımcı yüzdesi
Risk erken teşhis komitesi	RET	Risk erken teşhis komitesi üye sayısı
Kurumsal yönetim komitesi	KYK	Kurumsal yönetim komitesindeki üye sayısı
Denetim komitesinin olup olmaması	DEN	Şirketin denetim komitesi varsa 1 yoksa 0 değeri kullanılmıştır.
Firmanın BIG4 denetim firması tarafından denetlenmesi	BİG4	Firmanın BİG4 denetim firması tarafından denetleniyorsa 1 denetlenmiyorsa 0 değeri kullanılmıştır.
Halka açıklık oranı	HAO	Halka açıklık oranı
Öz Kaynak karlılığı	ROE	Net Kâr / Öz Sermaye
Finansal kaldıraç	FKO	Toplam Yabancı Kaynaklar/Toplam Varlıklar

Kurumsal yönetime ilişkin tüm değişkenlerin veri seti BİST' de işlem gören şirketlerin faaliyet raporlarından alınmış olup, halka açıklık oranı ise BİST' in sayfasındaki endeks verileri bölümünden alınmıştır.

$$KY_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 YUS + \alpha_2 YBO + \alpha_3 CEO + \alpha_4 YKİG + \alpha_5 KRM + \alpha_6 RET + \alpha_7 KYK + \alpha_8 DEN + \alpha_9 BİG4 + \alpha_{10} HAO + \alpha_{11} ROE + \alpha_{12} FKO$$

İşletme pay sahipleri, işletme için en iyi olana karar verirler. Diğer bir deyişle yönetim kurulunu nasıl organize edeceklerinin kararını verirler. Yönetim kurulu dâhilinde komiteler oluşturulup desteklerler (Laux ve Laux, 2009: 872). Yönetim kurulunun kusursuz işlemesi için bağımsızlığı ve şeffaflığı sürdürülebilmesi gereklidir.

4.4.2.1. Yönetim Kurulunun Üye Sayısı (Büüklüğü)

Kâr yönetimi, yönetim kurulunun büyüklüğünden diğer bir deyişle üye sayılarından etkilenmektedir. Literatürde birçok araştırmacı, kâr yönetimini etkileyen, kontrol değişkeni olan büyüklük değişkenini kullanmışlardır. Üye sayısı, yönetim kurulunun büyüklüğünü ifade etmekte olup, yönetim kurulunun etkin bir şekilde faaliyet göstermesi için gereken üye sayısı ile ilgili henüz bir fikir birliği sağlanmamıştır (Zahra ve Pearce, 1989).

Yönetim kurulunun büyüklüğü üzerine literatüre bakıldığı zaman görüş ayrıcalıkları olduğu görülmektedir.

Jensen (1993) çalışmasında, yönetim kurulundaki kişi sayısının 4 ile 6 kişi arasında küçük yönetim kurulunun daha verimli olacağını ve yararlı kararlar vereceğini, CEO'nun faaliyetlerinin daha yakından izleneceğini savunmuştur.

Zahra ve Pearce (1989) çalışmalarında ise, küçük olan yönetim kurulunun CEO'yu etkin bir şekilde izlenemeyeceğini savunmuşlardır.

Yermack (1996) yönetim kurulu kişi sayısı az olan şirketlerin kontrolü daha iyi sonuçlar verdiği ve yönetim kurulu sayısı arttıkça etkinliğin azaldığı yönünde fikrini ileri sürerken, Evans (2001) yönetim kurulu üye sayısı ile finansal bilgi kalitesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu savunmuştur.

Campos ve Wilson (2002) ise yönetim kurullarında bulunan üye sayısının ne çok ne de az tutulması gerektiğini ileri sürmüş ve üye sayısının 5 ile 9 kişi arasında olduğu takdirde, optimum durumun sağlanacağı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi literatürde karşıt görüşler bulunmaktadır. Ayrıca büyük yönetim kuruluna sahip şirketlerde yönetsel kararlara karşın, yönetim kurulunda finansal uzman

bulunabileceği ve kararlarının daha etkin verileceğini savunmuşlardır (Xie vd., 2003; Pornupatham 2006).

4.4.2.2. Yönetim Kurulu Bağımsız Olmayan Üye Oranı

Bağımsız üye, genellikle şirket ile finansal ilişki konuları açısından ele alınmaktadır. Bağımsız üyeler ülkelere göre değişiklik göstermekle birlikte, yönetim kurulu üyeliği paydası %5'i geçmemek kaydı ile sınırlı hissesi olan ve 5 yıl içinde CEO'ya bağlı çalışmamış veya danışmanlık yapmamış kişi yani profesyonel olarak daha önce şirket için çalışmamış olan ve şirketin ana tedarikçisi veya müşterileri ile çalışmayan üyelere aittir.

(<https://www.myexecutive.com.tr/tr/hizmetlerimiz/bagimsiz-yonetim-kurulu-uyeligi-brne-soyluyor-ne-dusunuyorlar-108.html> erişim tarihi (erişim tarihi: 22.05.2019)).

İşletmelerde yönetim kurulundaki bağımsız üyelerin varlığı, işletmenin başarısını doğrudan etkilemektedir. Özellikle halka açık anonim şirketlerde bağımsız üye sayısının toplam üye sayısına kıyasla fazla olması kurumsal yönetim mekanizmasının doğru işlendiğinin bir kanıtıdır (Yavuzaslan, 2014: 171).

Şirketin diğer hissedarları ile çıkar çatışması bulunmayan, büyük hissedar olmayan ve işletme içinde yöneticilik yetkisi bulunmayan bağımsız yönetim kurulu üyeleri, işletme faaliyetlerini çıkar gözetmeden inceler.

OECD ve SPK'nın yayımladıkları kurumsal yönetim ilkelerinde, yönetim kurulu üyeleri içinde mümkün olduğunca çok sayıda bağımsız üye bulundurulması gerektiğini vurgulanmıştır.

SPK'nın yayımladığı kurumsal yönetim ilkelerinde bağımsız üye sayısının, ikiden veya yönetim kurulu toplam üye sayısının üçte birinden az olmaması belirtilmiştir (<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/66> (erişim tarihi: 22.09.2019)).

Yönetim kurulunun kendi içerisinde bir denetim mekanizması oluşturulması maksadı ile Amerika Birleşik Devletlerinde ortaya atılan bağımsız yönetim kurulu üyesi kavramı unsurları aşağıdaki gibidir (Kubilay 2011; 5);

- Şirket yönetiminde tecrübeli, bilgili ve sektörde risk analizi yapabilen,
- Farklı sektörde yer alan şirketlerdeki görevi nedeni ile diğer yönetim kurulu üyeleriyle dolaylı veya doğrudan menfaat ilişkisi bulunmayan, şirkete yeterli ölçüde vakit ayırabilen, görevi gereği başka şirketlerde de görev yapmakta iken sektördeki tanınmışlığa itibar etmeyen, etik prensiplerini özümsemiş,
- Yönetim kurulundaki üyelere ve özellikle şirket yönetimine karşı açık ve sözünü dinletir şekilde konuşarak, gerekli uyarılar yapabilen,

- Diğer yönetim kurulu üyelerinin hak ettiği mali hak ve menfaatler karşısında kendisine ödenen hak ve ücretlerle yetinebilen.
- Şirket yönetimi ve pay sahipleri ya da menfaat sahipleri ile gayri resmi ilişkisi bulunmayan, görev yaptığı bir aile şirketi ise nepotizmden (eş, dost ve akraba kayırma) uzak duran,
- Özetle bağımsız üye, yönetim gücünü elinden bırakmak istemeyen, şirket yönetiminin bağımsız denetim sürecine tabi tutulması sağlanarak, hem yönetim kurulu üyelerini hem de CEO'yu sürekli kontrol eden ve bu sayede denetimin sürekliliğini sağlayan, şirkette ve üyelerde herhangi bir menfaat bağı olmadığı için yakın ilişkisi bulunmayan yönetim kurulu üyesidir.

İşletmelerde yönetim kurulundaki bağımsız üyelerin varlığı, işletmenin başarısını doğrudan etkilemektedir. Özellikle halka açık anonim şirketlerde bağımsız üye sayısının toplam üye sayısına oranla fazla olması, kurumsal yönetim mekanizmasının doğru işlendiğinin bir kanıtıdır. Bunun tam tersi ise yani yönetim kurulu bağımsız olmayan üye sayısı çoğaldıkça şirket üzerinde bağımsız üyelerin etkisi o denli azalmaktadır (Yavuzaslan, 2014: 171).

4.4.2.3. Halka Açıklık Oranı

Halka açıklık oranı bir işletmenin sahiplik yapısının belirlenmesinde ana kalem değişkenlerinden birisidir. Ancak işletmelerde sahiplik yapısı, yönetici sahipliği, yabancı hissedar payı ve halka açıklık oranı gibi değişkenler ile en aza indirgenip kolayca tanımlanacak kadar basit ölçülebilen bir kavram değildir. Sahiplik, ülkeler ve sektörler hatta yasal çerçevelere göre değişiklik gösterebilmektedir (Bayraktaroğlu, 2010: 12). Halka açıklık oranı bir işletmenin sermayesinin ne denli halka arz edildiğini gösteren orandır.

Gaeremynck (2003) Belçika'da yaptığı araştırmada, kâr yönetimini halka açıklık oranı ile test etmiş olup ve bu kapsamda gelir artırıcı kâr yönetimi uygulaması yapıldığı sonucuna ulaşmıştır (Küçüksözen, 2004: 162).

Kârı tahmin edilen düzeyden az olan işletmeler, hisse değerlerini düşürmemek için kâr üzerinde oynamalar yaparak yatırımcıların yanıltıcı kararlar almasına sebep olmaktadır. Bu nedenle halka açıklık oranı önemli bir değişken olarak bu çalışmada değerlendirilmiştir.

4.4.2.4. Kurumsal Yönetim Komitesi Kişi Sayısı

Kurumsal yönetim ilkeleri ışığında yönetim kurulu, kendi bünyesine bağlı olarak kurumsal yönetim komitesi kurar. Bunun amacı OECD ve SPK tarafından yayımlanan yönetim kurulu ilkelerine göre; şirketin bu ilkelere ne denli uyduğunu izlemek ve bu konuda

iyileştirmeler için yönetim kuruluna rapor şeklinde öneriler sunmak üzere, kurumsal yönetim komitesi kurulması zorunludur. SPK VE OECD ilkelerine göre bu komitenin üyelerinin çoğu bağımsız üyelere oluşturmaktadır ve CEO (icra başkanı) komitede görev alamaz hükmü yer almaktadır (SPK, 2005: 52).

4.4.2.5. Dört Büyük (BİG 4) Denetim Şirketleri ile Denetlenme

Yakın zamanda yaşanan muhasebe skandalları ile tüm dikkatler denetim firmalarının güvenilirliği üzerine yoğunlaşmıştır. Denetim firmalarının büyüklüğü ve geçmiş görüşleri önemli bir etken olmaya başlamıştır. İşletme kârı ve firma değeri, kurumsal olmayan paydaşların ilgi odağıdır. Ancak kurumsal yatırımcılar, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri ile uyumlu ve şeffaf olan finansal raporlar üzerinden hareket etmektedir. Bu nedenle denetim, bu adımda devreye girip, finansal raporlar üzerindeki manipülasyonu engelleyip, yapıp yapılmadığı hakkında doğru raporlar vermektedirler. Çünkü denetim firmasının skandallara karışması sonucu müşteri kaybı olacak ve denetçi ücretleri azalacaktır.

Literatürde BİG FOUR diye isimlendirilen denetim firmaları diğer denetçi firmalara oranla daha güvenilir denetim hizmeti vermekle birlikte iki teorik açıklama da bulunmaktadır (Lennox, 1999: 779). Bu teorilerden ilki, denetim şirketleri büyüdükçe itibarı artmakta ve finansal raporların doğru ve objektif denetlenme prensibi oluşmaktadır. İkinci teori ise, büyük denetçilerin kendi varlıklarını korumak maksadı ile yayımlanan finansal raporların doğruluğu konusunda daha duyarlı olmaktadır. Diğer bir ifade ile herhangi bir skandala karışması sonucu dava açılma ihtimaline karşın olumsuz sonuçlardan etkilenmek istememeleridir (Lennox, 1999: 780).

Ülkemizde faaliyet gösteren ve BİG 4 olarak isimlendirilen şirketler aşağıda yer almaktadır;

- Güney Bağımsız Denetim Ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.
- Pwc Bağımsız Denetim Ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.
- Kpmg Bağımsız Denetim Ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.
- Drt Bağımsız Denetim Ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik A.Ş.

Kontrol değişkeni olarak işletmelerin denetim işlemi, ilk dört büyük denetim şirketi tarafından yapıp yapılmadığı incelenmiştir. İşletme bu denetim şirketleri tarafından denetleniyorsa 1 denetlenmiyorsa 0 değeri verilmiştir.

4.4.2.6. Yönetim Kurulunda İcradan Sorumlu Olan ve Sorumlu Olmayan Üye Sayısı

İcracı üyeler, şirket içinde doğrudan doğruya yönetim işlevi ile iç içe olup, işleyişi yürütüp, kararlar alabilen kişilerdir. Ayrıca şirkette diğer üyelere kıyasla tam zamanlı çalışmaları beklenen üyelerdir. Bu kişiler şirketin günlük işlerini yürütüp şirket çalışanlarının belirlenmesinde etkin rol oynamaktadırlar. İcracı olmayan üyeler ise, şirketin günlük işleyişi ile meşgul olmayan, yönetimde aktif rol almayan, sadece strateji geliştirip danışmanlık ve denetim görevi bulunan kişilerdir (Yavuzaslan, 2014: 175).

Avustralya’da yapılan çalışmada, 434 işletme üzerinde inceleme yapılmış olup, yönetim kurulunda ve denetim komitesinde çoğunlukla icracı üyelerin olması, kâr yönetimi ile önemli bir ilişki olduğu, ihtiyari tahakkukların yani kâr yönetimini artırdığı ortaya çıkmıştır (Davidson vd., 2003: 25).

Yönetim kurulunun bağımsızlık yüzdesi, yönetim kurulunda bulunan icracı olmayan üyelerin toplam üye oranına göre belirlenir. Bu bağlamda yönetim kurulu bağımsızlığının göstergesi olan icracı olmayan üyelerin çok önemli bir rol üstlendiği, Calbury komitesi, Local ve uluslararası kurumsal yönetim rehberinde belirtilmiştir.

Yine yapılan bir başka çalışmada ise kârı düşük olan işletmelerin ihtiyari tahakkuklarına, icracı olmayan üyelerin daha fazla dikkat ettikleri kanısına varılmış varılmıştır (Demirkan ve Plat, 2009: 111).

4.4.2.7. Yönetim Kurulu Başkanı İle CEO (İcra Kurulu Başkanı) Aynı Kişi Olması (Yönetim ikiciliği)

CEO’nun tanımı görev ve yetkileri, şirketten şirkete değişkenlik göstermektedir. CEO şirket yönetiminin en üst seviyesi olup, şirketin misyonu ve vizyonunu belirleyen, hissedarlar ile yönetim kurulu arasındaki ilişkiyi düzenleyen ve ayrıca kendinden bir alt yönetimi belirleyen kişidir. CEO yürüttüğü faaliyetler sonucu ortaya çıkan sonuçları, rapor halinde yönetim kuruluna sunar (Yavuzaslan, 2014: 176).

OECD’nin yayımlamış olduğu kurumsal yönetim ilkelerinde, yönetim kurulunun etkinliğinin sürdürülebilmesi için, yönetim kurulu başkanı ile CEO ayrı kişiler olması önerilmemektedir. Temsilcilik teorisindeki mülkiyet - kontrol ayrımının sağlanması ile işletme hissedarlarının haklarının gözetilip çıkarlarının maksimize edileceği açıklanmıştır (Donaldson ve Davis, 1991: 32).

Yöneticiler, alacaklarını hak etmeleri dışında finansal performansla dayalı olarak kâr miktarı ile doğrudan orantılı tazminatlarını da artırıp veya azaltacağı için, işletme yöneticileri (CEO) kâr yönetiminden yakından ilgilenmektedir. Temsilcilik teorisi kapsamında, CEO’lar

kendi çıkarları doğrultusunda hareket edip, hissedarların çıkarlarını minimum seviyede gözetebilmektedirler (Thiruvadi ve Huang, 2011: 485). Bunun sonucunda hissedar ile yönetici arasında çıkar çatışması sorunu doğmaktadır. Bu çatışmayı minimum yapabilmek için yetkili kurumlar, yönetici tazminatı ile muhasebe kârları arasındaki seviyeyi elimine edecek düzeyde teşvik planları hazırlarlar. Ama yine de yöneticiler (CEO) kâr yönetimi ile kârı manipüle etmektedirler (Thiruvadi ve Huang, 2011: 485).

İşletme yönetici ücretleri SPK'nın 2008 yılı bildirgesi ile gündeme gelmiş, halka açık anonim şirketleri yöneticilerinin aldıkları ücretleri ve teşvik primlerini, kamuoyuyla paylaşması gereği vurgulanmıştır (SPK'nın 2018/51 Numaralı Haftalık Bildirgesi).

Halka açık anonim şirketlerinde, kurul üyelerinin menfaatlerini, ortaklık yapısı gereği pay sahipleri adına yöneticiler tarafından korunmakta olup, yöneticiler ise kurul üyeleri tarafından ortak bir seçim ile seçilmektedir. Yöneticilerin mali hakları ise, yönetim kurulu üyeleri ile yönetici arasında yapılan bir anlaşma ile belirlenmektedir. Eğer CEO yönetim kurulu başkanı ise, neredeyse şirkette tüm ipler onun elinde demektir (Jensen vd. 2004: 21).

Küçükçolak ve Özer (2007: 28) yaptıkları çalışmada, İMKB'deki kayıtlı şirketlerin %10,4'ünde, yönetim kurulu ile CEO'nun ayrı kişilerden oluştuğunu tespit etmiştir.

SPK'nın yayımladığı Kurumsal Yönetim İlkeleri çerçevesinde, CEO(İcra Başkanı) ile yönetim kurulu başkanından farklı kişiler olması gerektiği savunulmuştur. İcra Başkanı faaliyetler sonucu performansına ilişkin yönetim kuruluna karşı sorumludur ve hesap verebilir durumda olmalıdır. İşletme faaliyetlerinin çıkar çatışması olmaksızın, objektif bir değerlendirme yapılabilmesi için, CEO ile yönetim kurulu başkanının ayrı kişiler olması çok önemlidir.

4.4.2.8. Denetim Komitesi

Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde yapılan çalışmalarda, denetime duyulan ihtiyaç birçok araştırmacı tarafından vurgulanmıştır. İş dünyasında, büyük şirketlerin bir anda yok olmasına birçok kez tanık olunmuştur. Oluşumunda epey bir emek ve yıllar verilen işletmelerin finansal itibarının bir gecede yitirdiği literatürde hep anlatılmıştır. Bu nedenle oluşturulmuş denetim komitesi birçok halka açık anonim şirkette bağımsız bir şekilde faaliyet göstermektedir. Denetim komitesinin tanımı ise şöyledir;

Denetim komitesi; muhasebe, mali raporlama ve iç kontrol ile ilgili sistemleri, iç ve dış denetim süreçlerini yönetim kurulu adına izleyerek ve gözetimini yaparak yönetim ve denetim arasında köprü olan, kurumsal yönetim güvencesi sağlayan komitedir

(http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/Denetim%20Komitesi/Makale_denetim_komitesi.pdf (erişim tarihi 23.05.2019)).

İşletmelerde etkin bir denetim komitesi oluşturulmasının en temel amacı, yöneticilerin görevlerini eksiksiz bir şekilde yerine getirirken işleyişi denetleyerek destek olmaktır. Denetim komitesinin varlığının avantajları aşağıdaki gibidir;

- Yayınlanan finansal tabloların güvenilirliğini artırması,
- Halka açık anonim şirketlerin finansal tablolarının kalitesini artırması,
- Yöneticilerin bağımsızlığını güçlendirmesi şeklindedir.

ABD 1999'da toplanan Blue Ribbon komisyonunda, bağımsız denetim komitesinin kurulması ve üye sayısının en az 3 üyeden oluşması tavsiye edilmiştir. Ayrıca bağımsız denetim üzerine ikinci bir adım SEC tarafından atılarak, şirketlerin yönetim kurulu kararı ile kurulması istenen denetim kurulu üyelerinin bağımsız olmayan yöneticilerinde atanması yönünde izin verilmiştir. Ancak bu komitede, küçük şirketlerin denetim komitesinde 3 bağımsız üye bulundurma zorunluluğu kaldırılmıştır. Yakın geçmişte yaşanan finansal skandalların ardından yasalaşan SOX yasası ile denetim komitesinin ihtiyacı vurgulanmış ve yatırımcıların güveni tekrar kazanılmıştır (Chang, 2008: 2).

Sarbanes Oxley (SOX) kanunu, Temmuz 2002 yılında yayımlanarak borsada işlem gören işletmelerin denetim komitesi yönünde getirilen hükümler, ilk kanun olma özelliği taşımaktadır (Akbulak, 2006: 1).

Denetim komitesinin oluşturulmasının temel amaçlarından bir diğeri de, kâr yönetiminin önlenmesi ve eğer yapıldı ise ortaya çıkarılmasıdır. Denetim komitesi, iç denetimin performansının izlenip finansal tabloların konsolidasyonundan (bütünleştirilmesinden) sorumludurlar (Laux ve Laux, 2009: 870). Denetim komitesinin söz konusu sorumluluğu, yönetimin faaliyetlerinin yerine getirilirken işletme ile iç içe olan menfaat sahiplerinin çıkarlarını korumakta ve bu işlemleri yaparken aynı zamanda yönetim kuruluna sunduğu rapor ile yöneticiye de referans olmaktadır.

4.4.2.9. Denetim Komitesi Oluşturulması ve Bağımsızlığı

Sarbanes Oxley kanunu düzenlemeleri sayesinde, denetim komitesinin varlığının kurumsal yönetimin başarısına katkı sağladığı görülmektedir. Kurumsal yönetimin etkinliğini ve başarısını artıran düzenlemelerin birisi de denetim komite üyelerinin tamamının bağımsız üyelerden oluşması zorunluluğu olmuştur. Ayrıca denetim komitesinde muhasebe bilgisine hâkim uzman kişilerinde bulunması gerektiğidir. Şayet bu uzman kişiler bulunmuyor ise kamuya bunun nedenleri ile bilgi verilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Denetim kurulu, bağımsız

denetçi firmanın seçilmesi ve faaliyetlerinin izlenmesi ile sorumlu tutulmuştur (Green, 2005: 19).

İşletme üst yönetim ile denetim firmaları arasında genelde alternatif muhasebe politikaları yüzünden çatışma yaşanmaktadır. Denetim kurulu üyeleri, yönetim kurulu üyeleri tarafından atandığı için dış denetim firmaları ile görüş ayrılığının çözüme kavuşturulması, aksi takdirde işlerine son verileceklerini bilmektedirler. Bu nedenle finansal raporlardaki görüş ayrılıkları hakkında tartışmalar ile karşı karşıyadırlar. Bu nedenle objektif finansal raporlarının hazırlanıp ve yayımlanması sürecinde, yöneticiler ve dış denetçiler arasında görüş ayrılığının giderilmesi ve finansal tabloların doğruluğunun saptanması için denetim kurulu üyelerinin bağımsız davranmaları gerekmektedir.

McMullen (1996: 92) yaptığı araştırmasında, denetim komitesinin etkin bir şekilde işleyen işletmelerde finansal hataların oluşmasının önlendiğini ve manipülasyon uygulamalarının azaltıldığını sonucuna varmıştır.

Türkiye’de ise yapılan çalışmalarda, BİST’de kayıtlı şirketlerin denetim komitesinin etkinliği ölçülmüş ve hilelerin yıllar bazında azaldığını ve denetim kurulu desteği ile iç denetimin etkinliğinin artırdığı ortaya çıkmıştır (Yılancı, 2003: 23).

Bir başka araştırmacı, BİST endeksindeki işletmelerin kurumsal yönetiminin ne denli çalıştığını ve denetim komitesinin etkinliğini ölçmek için örneklem olarak aldığı şirketlerin %94’ünde denetim komitesinin aktif olarak faaliyet gösterdiği, %6’sında ise denetim komitesi bulunmadığının kanısına varılmıştır (Ergin vd., 2008: 15).

4.4.2.10. Risk Erken Teşhis Komitesi

Bu komite, denetim komitesinin yan dalı olarak görev yapmakta ve sadece risklere odaklanarak gelecekte oluşabilecek risklerin neler olduğunu ve aşılması için neler gerektiğini yönetim kuruluna raporlamaktadır. Denetim komitesi sadece yönetimin faaliyetlerini denetlemektedir. Ancak şirketlerin riskleri, önceden tespit etme gibi bir fonksiyonu olmadığından dolayı bu komisyona ihtiyaç duyulmuştur.

Risk erken teşhis komitesi, ilk kez Alman Ortaklık Kanununda yapılan değişikliklerle gündeme gelmiş ve anonim şirketlerin varlığını tehdit eden gelişmeler için belli tedbirler olarak bir kontrol sistemi oluşturulmasını planlamıştır. Bu sayede işletmeyi tehdit eden unsurlar önceden belirlenerek zamanında müdahale edilmesi kolaylaştırılmıştır (<https://dergipark.org.tr/download/article-file/417799> (erişim tarihi: 23.05.2019)).

Türkiye’de kâr yönetimi üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında Risk Erken Teşhis Komitesine literatürde rastlanamamıştır. Değişkeni test etmek amacı ile çalışmada bu değişken analiz kapsamına alınmıştır.

4.4.2.11. Öz Kaynak Kârlılık Oranı (ROE)

Diğer ismi öz kaynak kazanma gücü olan bu değişken, net kârın öz kaynaklara bölünmesi yoluyla elde edilmektedir. Öz kaynak kârlılık oranı, hissedarlar tarafından yapılan yatırımın ve ödenen öz kaynağın ne denli etkin kullanılıp kullanılmadığını gösterir (Çakır ve Küçük Kaplan, 2012: 69).

Öz kaynak kârlılığı, ortakların işletmeye koydukları sermaye karşılığında ne kadar kâr elde edildiğini, diğer bir deyişle bir birim sermaye konulduğunda kaç birim kâr oluştuğunun göstergesidir. Aynı zamanda önemli bir gösterge olan öz kaynak kârlılığı değişkeni, yönetim kurulunun performans göstergesi olarak kullanılır. Öz kaynak kârlılığı ne kadar yüksek olursa şirket kaynaklarının o denli verimli kullanıldığını gösterir (<http://piyasarehberi.org/sozluk/oz-sermaye-karlilik> (erişim tarihi 23.05.2019)).

4.5. Analiz Sonuçları

İki aşamalı analiz uygulaması olan bu çalışmada, ilk aşama kâr yönetimini gösteren ihtiyari tahakkuklar olarak hesaplanmıştır. İkinci aşamada, kâr yönetimi ile kurumsal yönetim arasındaki ilişkinin ölçülmesi ve değerlendirilmesinin yapılmıştır.

Ülkemizde kâr yönetimi üzerine yapılan çalışmalarda bakıldığı zaman finansal tablolarla şirketin kendi lehi doğrultusunda bir kâr yönetimi yaptıkları görülmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığı zaman;

Küüksözen (2004 :51), yaptığı çalışmada Beneish modeli kullanılarak örneklem olarak aldığı 126 şirketin 1992 – 2002 yılları arasındaki veriler ile İMKB kayıtlı firmaların kâr yönetimi yapıp yapmadıklarına bakılmıştır. Örneklemi 1992 ve 2002 yılları arasında olan çalışmada sonuç olarak 126 şirketin %60 kâr yönetimi yaptığı kanısına varılmıştır.

Aren (2004:215) yaptığı çalışmasında 1997 kriz döneminde şirketlerin kâr yönetimi yapıp yapmadığını araştırmıştır. Modifiye Edilmiş Jones Modeli ile 90 şirketin 1992- 1998 yılları arasındaki verileri kullanarak kar yönetimi saptanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak 1997 kriz dönemi 1996 dönemine kıyasla karlılığı önemli derecede yüksek olan 12 şirketin kârını düşürme yönelimine gittiğini saptamıştır.

Yüksektürk (2006: 211) hisselerini halka ilk defa arz edecek olan şirketlerin halka arz zamanında kârlarını olduğundan fazla göstermek sureti ile yatırımcıların ilgisini çekmek amacını güden şirketlerin kâr yönetimi uygulamasına başvurup vurmadığını araştırmıştır. 95

firmanın 1994 ile 2004 yılları arasındaki verileri inceleyip, hisselerini halka arz işlemi zamanında kârlarını yükseltmeye çalıştıkları ve halka arz işlemi sonrası yıllarda tekrar olağan kâr düzeyine indikleri saptamıştır.

Ayarlıoğlu'nun (2007: 210) yaptığı çalışmada ise, BİST'te kayıtlı şirketlerin kâr yönetimi uygulamasının yapılıp yapılmadığı ve yapıldıysa ne düzeyde yapıldığına bakılmıştır. 101 şirketin 1998 ile 2002 yılları arası verilerini 4 farklı modelde (Healy, Deangelo, Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modeli) test etmiş, Healy ve Deangelolo modellerinde sistematik herhangi bir kâr yönetimine rastlanmamış olup Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modellerinde şirketlerin %14 civarında kâr yönetimi yaptıkları tespit edilmiştir.

Doğan (2009: 200) hisselerini halka arz eden 132 şirkete ait 2005-2008 dönemleri arasındaki verileri kullanarak kâr yönetimi yapılıp yapılmadığına bakmıştır. Çalışmasında Beneish Modeli kullanmış olup, sonuç olarak 2006 yılında 43 şirket 2007 yılında 35 şirket ve 2008 yılında ise 46 şirket kâr yönetimi uygulamasına başvurdukları görülmektedir. En yüksek kâr yönetimi uygulanan yıl 2008 yılı olarak görülmektedir.

Uçma (2010: 25) hileli finansal raporlama sürecinde denetçilerin aktif rolü üzerine bir araştırma yapmıştır. Çalışmasında 112 şirketin iç ve dış denetçilerine yönelik yapılan anket çalışması sayesinde kâr yönetimi hakkında bilgileri toplayarak araştırma yapmıştır. Ulaşılan sonuç 89 şirketin denetim komitesinin olduğu ortaya çıkmıştır. İç ve dış denetimin varlığı sayesinde finansal raporlamada hilenin önlenmiş olduğu sonucuna varılmıştır.

Dağlar ve Pekin (2011: 25) çalışmasında, BİST' te işlem gören işletmelerin kurumsal yönetim uygulamaları ile düzenli bir uyum süreci sonucunda finansal tablolar üzerindeki manipülasyon riskinin ne yönde etkilendiğini araştırmıştır. Çalışmasında 11 şirketin 2005 – 2010 yılları arasındaki verileri kullanılarak 5 yıllık dönemin tahakkuklarını incelemişlerdir. Çalışmalarında Düzeltilmiş Jones Modeli kullanılmış olup, yapılan araştırma sonucu kurumsal yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ile finansal tablo manipülasyonun en aza indirildiğini ortaya çıkartmıştır.

Arıkboğa (2013: 22) çalışmasında, kurumsal yönetimin hem tahakkuk yönetimi hem de işlem esaslı kâr yönetimi üzerinde etkisini araştırmıştır. İMKB'de işlem gören 149 şirketin 1989 ve 2010 yılları arasındaki verileri baz alınarak yapılan çalışmada, karlılık değişkeninin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Sonuç olarak, kurumsal yönetim işlevi sayesinde, tahakkuk esaslı kâr yönetiminin engellendiği ortaya çıkmıştır.

4.5.1. Kâr Yönetimine ilişkin Analiz Sonuçları

Bu çalışmada, İlk olarak kâr yönetimi tespitine yönelik modellerde yer alan değişken kümesinin durağan olup olmadığının görülmesi için birim kök testi uygulanmıştır. Panel veri analizlerinde, zaman ve yatay kesit analizleri aynı anda yapıldığında, sahte sonuçlara maruz kalmamak için uygulamaya konu olan tüm değişkenlerin durağan olması gerekir. Analizde kullanılan tüm değişkenlerin durağanlığının anlaşılması için birim kök testlerinin yapılması gerekmektedir Birim kök testlerinin (Levin, Lin & Chu (LLC) , ADF-Fisher Chi-Square, Im, Pesaran & Shin) anlamlılık düzeyinin 0,05'ten düşük olduğu test edilmiş olup tüm değişkenlerin durağan olduğu anlaşılmıştır.

Bir sonraki adımda, incelenen veri setinin, panel regresyon yöntemlerinden sabit etkiler modeli ya da rastsal etkiler modelinin uygunluğunu anlamak için Hausman testi uygulanmıştır. Veri setinin Hausman testi istatistiği sonucu tüm değişkenlerin anlamlılık düzeyi 0,05'den düşük olduğundan rastsal etkiler modeli kullanılmayacak olup sabit etkiler modelinin tercih edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Daha sonra Türkiye'de kâr yönetimi ölçmede kullanılan modeller karşılaştırılmış olup hangi modelin en yüksek açıklayıcı güce (R^2) sahip olduğuna bakılmıştır. En yüksek düzeltilmiş R^2 'ye (0,83) sahip olan model (Larcker ve Richardson modeli) tespit edildikten sonra bulunan ihtiyari tahakkukların (modeldeki hata terimi(ϵ)) içsel kurumsal yönetim değişkenleri arasında ilişki araştırılmıştır. Denklemden bulunan değişkenlerin katsayılarının (α ve β) hesaplanmasında en küçük kareler yönetimi kullanılmıştır.

Kâr yönetimi diğer bir deyişle ihtiyari tahakkuklar, modeller arasında en yüksek R^2 değerine sahip olan Larcker – Richardson modeli kullanılarak belirlenmiştir. Larcker – Richardson Modelinde kullanılan değişkenlerin hepsi istatistiki olarak anlamlı çıkmıştır. Aşağıda ihtiyari tahakkukların tespitine ilişkin kâr yönetimine ait istatistiki analiz sonuçları yer almaktadır;

Tablo 4.4 Kâr Yönetimi Değişkenlerin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	TA	Δ Sales- Δ Rec	PPE	B/M	CFO
Ortalama	-0.022428	-0.041108	0.456953	1.961639	0.078539
Medyan	-0.021564	0.054705	0.400994	1.075690	0.064812
En Yüksek	1.576829	4.097824	2.164997	3.648638	5.435167
En Düşük	-1.713822	-1.461828	0.000018	-17.20479	-1.485820
Std. Sapma	0.163019	3.928793	0.697388	2.316310	0.233877
Gözlem Sayısı	1650	1650	1650	1650	1650

Tablo 4.4'ün en üst sütununda Toplam Tahakkuklar (TA) değişkeni yer almaktadır. TA değişkeni modeldeki formül yardımı ile örneklemdaki her bir işletme için yıl bazında ayrı hesaplanmıştır. 1650 yıl/veri setinin ortalama tahakkuk miktarı tabloda da görüldüğü gibi 0,022428'dir, ve en yüksek değeri 1,5768 en düşük değeri ise -1,7138'dir.

Tablo 4.5 Kâr Yönetimi Modelleri Karşılaştırma Tablosu

MODEL	C	Δ REV	Δ REV- Δ REC	PPE	ROA	CFO	B/M	Düzeltilmiş R2	F İstatistik
Jones Modeli	1,855 (1,859) [0.3182]	0,159 (0,0156) [0.0000]***		3,926 (0,114) [0.0000]***				0,454	458,569 F Olas. Değ. [0.0000]***
Modifiye Edilmiş Jones Modeli	-14,645 (2,204) [0.000]***		0,165 (0,023) [0.0000]***	-4,264 (0,119) [0.0000]***				0,430	432,493 F Olas. Değ. [0.0001]***
Kothari Modeli	-12,343 (2,207) [0.0000]***		0,213 (0,0226) [0.0001]***	4,229 (0,117) [0.0001]***	0,258 (0,0419) [0.0000]***			0,452	341,203 F Olas.Değ. [0.0001]***
Larcker ve Richardson Modeli	0,191 (0,016) [0.0000]***		0,509 (0,028) [0.0000]***	-0,557 (0,032) [0.0000]***		-2,769 (0,060) [0.0001]***	-0,249 (0,009) [0.0000]***	0,839	57,052 F Olas.Değ. [0.0000]***
N=1625 işletme-yıl. Her bir satırdaki en üstte yer alan değer ilgili değişkenin katsayısını göstermektedir. Parantez içindeki değerler standart hataları, köşeli parantezler içerisindeki değerler ise katsayıların anlamlılık düzeyini göstermektedir. *** ilgili değişkenin % 1, ** %5, * % 10 önem düzeyinde istatistiki olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. C: Sabit Değer, Δ REV: Satıştaki değişim, Δ REC: Alacaklardaki Değişim, PPE: Maddi Duran Varlıklar, ROA: Aktif Karlılık Oranı, CFO: Faaliyetlerden Sağlanan Nakit Akışı, B/M: Piyasa Değeri/Defter Değeri									

Larcker ve Richardson modeli yöntemi ile elde eden istatistiki sonuçlar ile kâr yönetiminin yönü (gelir artırıcı veya gelir azaltıcı) ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak rasgele seçilmiş 10 şirketin ihtiyari tahakkuklarının yönünü gösteren değerler tablo 4.6’da gösterilmiştir

Tablo 4.6 Kâr Yönetiminin Yönü: İhtiyari Tahakkuklar (DAC) (Rastgele Seçilen 10 Şirket)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	0.05566	0.02237	-0.01932	-0.04710	0.00588	-0.05835	0.003642	0.002861	-0.003600	-0.003343	0.004872
2	-2.04631	-1.88276	-1.89579	-2.41292	-2.08070	-2.14979	-2.32309	-1.42422	-0.70718	-1.25576	-1.15544
3	-2.43133	1.19320	-1.40559	-1.71155	-1.60946	-1.44780	-0.48548	-2.31695	-0.01422	1.12317	0.23275
4	0.42520	0.61789	0.53804	0.52047	0.54563	0.52531	0.56032	0.50738	0.54646	0.48865	0.20457
5	-0.26614	-0.12787	0.11645	-0.00432	-0.12074	0.55798	0.37607	0.38856	0.57439	0.69926	0.74199
6	-1.43421	-1.30468	-1.35398	-2.52418	-1.97683	-2.22729	-1.82913	-1.46825	-1.32342	-1.15967	-0.97376
7	-0.02824	0.71027	0.20163	0.31631	0.36094	0.44798	0.10581	0.24656	0.78851	-0.61820	0.00766
8	0.32097	0.04139	0.40458	-0.12688	0.28867	0.02524	0.94913	0.55654	0.16723	0.52226	0.07388
9	-2.35597	-1.10978	-2.01692	-1.75885	-1.48663	-1.38922	-1.25865	-1.18461	-1.22977	-1.27165	-1.21424
10	-2.42148	-1.54989	-1.86476	-1.51311	-2.10072	-2.23200	-1.52914	-1.59586	-1.59389	-1.30253	-1.03483

Görüldüğü gibi tablo 4.6’da normal şartlarda ihtiyari tahakkukların “0” olması beklenirken hem pozitif hem de negatif değerler yer almaktadır. Pozitif değerler gelir artırıcı kâr yönetimi olarak tanımlanırken negatif yönlü değerler ise gelir azaltıcı kâr yönetimi olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca tablo 4.7’de yıllar bazında kâr yönetiminin ortalamasına bakmak (0 uzaklığını görmek) için yukarıdaki örnek olarak seçilmiş 10 şirketin artık değerlerinin mutlak değeri alınmıştır. En son Genel Ortalama satırında ise örneklemdaki toplam 150 şirketin ihtiyari tahakkuklarının ortalaması verilmiştir.

Tablo 4.7 Kâr Yönetiminin Yönü: İhtiyari Tahakkuklar (DAC) (Mutlak Değeri Alınmış Rastgele Seçilen 10 Şirket)

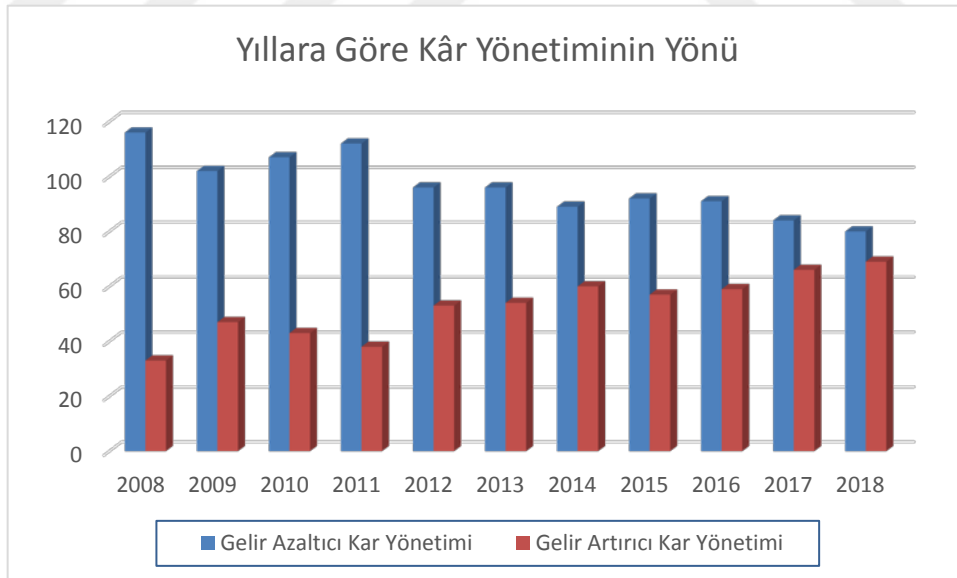
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	0.055662	0.022366	0.019316	0.007103	0.005877	0.05835	0.003642	0.002861	0.003600	0.003343	0.004872
2	2.046313	1.882763	1.895794	2.412921	2.080701	2.149789	2.323091	1.424217	0.707177	1.255756	1.155442
3	2.431334	1.193200	1.405591	1.71155	1.609456	1.447796	0.485479	2.316953	0.014218	1.123172	0.232755
4	0.425202	0.617892	0.538038	0.520473	0.54563	0.525314	0.560316	0.507377	0.546459	0.488648	0.204571
5	0.266142	0.127866	0.116446	0.004318	0.120745	0.557983	0.376069	0.388564	0.574386	0.69926	0.741988
6	1.434206	1.304677	1.353983	2.524179	1.976826	2.227292	1.829134	1.46825	1.323419	1.159667	0.973756
7	0.028243	0.710274	0.201633	0.316308	0.360941	0.44798	0.105814	0.246562	0.788513	0.618200	0.007657
8	0.320967	0.041393	0.40458	0.126883	0.288675	0.025242	0.949131	0.556543	0.167225	0.522261	0.073878
9	2.355974	1.109781	2.016925	1.758848	1.486634	1.389222	1.25865	1.184606	1.229768	1.271652	1.214243
10	2.421476	1.549891	1.864758	1.513108	2.100724	2.232004	1.529144	1.59586	1.593886	1.302533	1.034834
Genel Ortalama *	0.82963	0.54866	0.68443	0.70501	0.61391	0.65092	0.48492	0.48326	0.38967	0.3099	0.2819

(* 2008-2018 yılları arası örneklemdaki tüm şirketlerin (150 şirket) ihtiyari tahakkukları ortalamasının mutlak değeri)

En alt satırda, örnekleme dâhil olan 150 şirketin yıllar bazındaki ihtiyari tahakkukların genel ortalaması bulunmaktadır. 2008 yılında 158 yıllık dünyanın en büyük yatırım bankası olan Lehmann Brothers iflas açıklaması ile patlak veren ve tüm dünyayı sallayan ekonomik kriz ile Türkiye ekonomisi çok büyük bir sarsıntı geçirmiştir. Bu nedenle 2008 yılındaki genel ortalama değeri, yıllar bazında bakıldığında en yüksek seviyelerde olduğu gözükmemektedir. 2009 yılında gerek denetim şirketlerinin gerekse bankaların yardımı ile kâr yönetiminde bir düşüş yaşanmış ancak 2011 yılında tekrar bir yükselme göstermiştir. Bunun nedeni ise Avrupa Birliği'nin (AB) 2011 yılındaki Euro krizidir. Devlet ve hükümet başkanları, finans piyasalarını yatıştırmak için çeşitli reçeteler denemelerine rağmen başarılı olamamışlardır.

Türkiye ise bu krize çare olarak 2011 yılında Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun iç denetimi üzerinde düzenlemeler yayımlamıştır. 2011 yılında iç denetime ayrı bir önem verilmesi, kâr yönetiminin düşey yönde ilerlemesini sağlamış ve 2018 yılında en düşük seviyeye ulaşmıştır.

Grafikte 4.1'de kâr yönetiminin yıllara göre dağılımında, gelir azaltıcı ile gelir artırıcı kâr yönetimi birlikte sütun grafiğinde verilmiştir. 2008 yılında aralarındaki fark en yüksek iken 2018 yılında ise kapanmaya yakın olduğu görülmektedir.

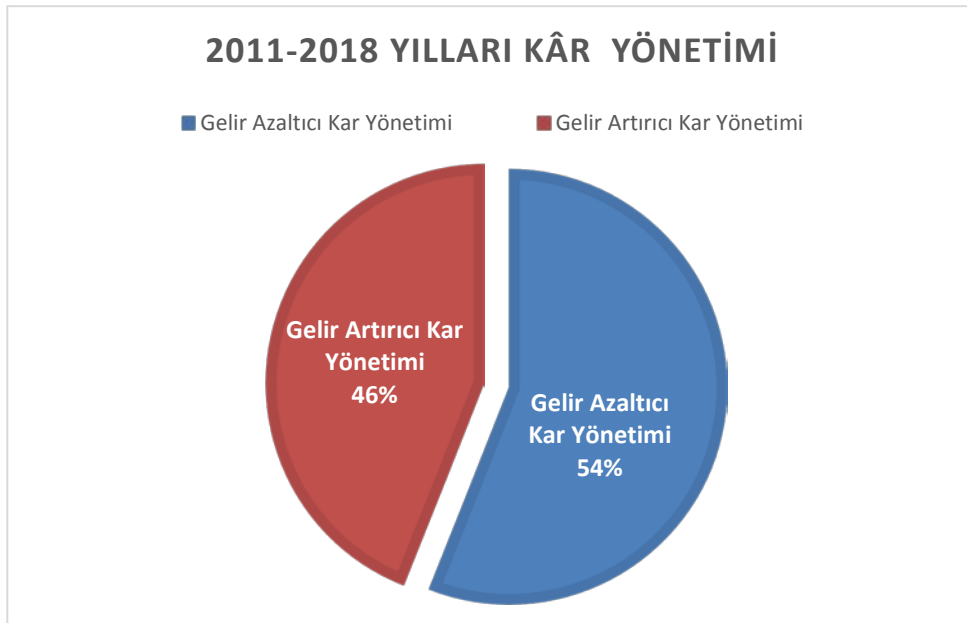
Grafik 4.1 Genel Kâr Yönetiminin Yönü (yıllar bazında)

Örneklemede tüm şirketlerin (150 şirket) 2008 ile 2018 yılları arası verileri incelendiğinde, %65 gelir azaltıcı kâr yönetimi ve %35 gelir artırıcı kâr yönetimi yapıldığı ortaya çıkmıştır.

Grafik 4.2 Genel Kâr Yönetimi (Tüm Yıllar)

Ancak 2008 ile 2011 yılları arasında yaşanan kriz nedeni ile şirketlerin kriz ortamından etkilendiği dönemler grafik dışında tutulacak olunursa %54 Gelir azaltıcı %46 oranında gelir artırıcı kâr yönetimi yapıldığı ortaya çıkmaktadır.

Grafik 4.3 Kriz Sonrası Kâr Yönetimi

Bu çalışmada, 2008 ile 2011 yılları arasında kriz ortamında kâr yönetiminin yüksek seyir etmesi sonucuna ulaşılması ile kriz ortamında kar yönetiminin etkin bir ölçüye tabi tutulamayacağı kanısına varılmıştır. 2011 yılında ise Yeni TTK ile iç denetim üzerinde düzenlemeler sayesinde daha etkin bir kurumsal yapının oluştuğu ve kâr yönetimi oranının gittikçe düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

4.5. Kurumsal Yönetişimin Kâr Yönetimi Üzerindeki Etkisi Analiz Çalışması

Çalışmanın ikinci bölümünde kâr yönetimi ile kurumsal yönetim arasındaki ilişki analiz edilmiş, Larcker ve Richardson modeli ile belirlenen ihtiyari tahakkukların sonucu ile kurumsal yönetim mekanizması değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Kurumsal yönetim ile ilgili verileri, BİST' in kamuyu aydınlatma platformu sitesinden ve firmaların kendi web sitesinde yayımlanan faaliyet raporlarından alınmıştır. Hipotezlerin testi için daha önce literatürdeki çalışmalarda kullanılmış olunan benzer değişkenler kullanılmıştır. Değişkenler tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8 Kâr Yönetimi Değişkenleri

DEĞİŞKEN	KISALTMA	AÇIKLAMA
Kâr Yönetimi (ϵ_{it})	KY	Larcker, Richardson Modeli ile hesaplanmış olan ihtiyari tahakkukların(modeldeki hata terimi) en son yıl mutlak değeri alınmıştır. En son yıl mutlak değerinin baz alınma sebebi diğer değişkenlerin sadece 2018 yılı verileri olmasıdır. Geçmiş ihtiyari tahakkukların değerleri ile BİST' in sitesinden elde ettiğimiz güncel verileri karşılaştırılmaz. Örneğin 2012 yılı yönetim kurulu icrada görevli olmayan üye sayısı ile 2018 yılı icrada görevli olmayan üye sayısı aynı olmayabilir. Bu nedenle 2018 yılı hata terimi baz alınmıştır.
Yönetim kurulundaki üye sayısı (İşletmenin büyüklüğü)	YUS	Yönetim kurulundaki üye sayısı
Yönetim kurulundaki bağımsız olmayan üye oranı	YBO	Toplam üye sayısı - Bağımsız üye sayısı / Toplam üye sayısı
Tepe yönetici ikiciliği	CEO	CEO ile yönetim kurulu başkanı aynı kişi ise 1 değilse 0 değer kullanılmıştır.
Yönetim kurulu icrada görevli olmayan üye sayısı	YKİG	Yönetim kurulunda icrada görevli olmayan üye sayısı
Kurumsal yatırımcı yüzdesi	KRM	Kurumsal yatırımcı yüzdesi
Risk erken teşhis komitesi	RET	Risk erken teşhis komitesi üye sayısı
Kurumsal yönetim komitesi	KYK	Kurumsal yönetim komitesindeki üye sayısı
Denetim komitesinin olup olmaması	DEN	Şirketin denetim komitesi varsa 1 yoksa 0 değeri kullanılmıştır.
Firmanın BIG4 denetim firması tarafından denetlenmesi	BİG4	Firmanın BİG4 denetim firması tarafından denetleniyorsa 1 denetlenmiyorsa 0 değeri kullanılmıştır.
Halka açıklık oranı	HAO	Halka açıklık oranı
Öz Kaynak karlılığı	ROE	Net Kâr / Öz Sermaye
Finansal kaldıraç	FKO	Toplam Yabancı Kaynaklar/Toplam Varlıklar

Aşağıda kurumsal yönetim mekanizmasının hipotezleri ve analiz kuramı verilmiştir.

$$KY_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 YUS + \alpha_2 YBO + \alpha_3 CEO + \alpha_4 YKİG + \alpha_5 KRM + \alpha_6 RET + \alpha_7 KYK + \alpha_8 DEN + \alpha_9 BİG4 + \alpha_{10} HAO + \alpha_{11} ROE + \alpha_{12} FKO$$

2018 yılı temel alınmış ve modelin bağımlı değişkeni olan ihtiyari tahakkukların mutlak değeri alındıktan sonra kurumsal yönetimin her bir değişkeni ile aralarındaki ilişki test edilmiştir.

Tablo 4.9’da bağımsız değişkenlerin tanımlayıcı istatistiki değerleri verilmiştir.

Tablo 4.9 Kâr Yönetişimi Değişkenleri Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	Gözlem sayısı	En Küçük Değer	En Büyük Değer	Ortalama	Ortanca	Standart Sapma
Yönetim Kurulu Toplam Üye Sayısı	150	4	14	7.09	7	2.07
Yönetim Kurulu Bağımsız Olmayan Üye Oranı	150	0	0.50	0.31	0.33	0.08
Yönetim Kurulu İcrada Görevli Üye Sayısı	150	0	4	0.99	1	1.02
Halka Açıklık Oranı	150	0.54	90.04	32.27	28.41	20.16
Kurumsal Yatırımcı Yüzdesi	150	0	99.46	52.34	57.70	28.37
Denetim Komitesi üye Sayısı	150	0	3	1.89	2	0.47
Kurumsal Yönetim Komitesi Kişi Sayısı	150	0	7	3.13	3	1.15
Riskin Erken Saptanması Komitesi Üye Sayısı	150	0	6	2.30	2	0.98
Öz Kaynak Kârlılığı	150	-5.05	2.19	0.08	0.13	0.68
Finansal Kaldıraç Oranı	150	0.01	3.26	0.44	0.40	0.32

Tablo 4.10 Kâr Yönetimi Değişkenlerinin Frekans ve %(Yüzde) Oranları

	Frekans	%
Kâr Yönetimi (KY) Yönü		
Negatif	81	54.0
Pozitif	69	46.0
Yönetim Kurulu Başkanı ve CEO	Frekans	%
Aynı Değil	120	80.0
Aynı	30	20.0
İcrada Görevli Yönetim Kurulu Üyesi	Frekans	%
Yok	64	42.7
Var	86	57.3
Denetim Komitesi	Frekans	%
Var	144	96.0
Yok	5	3.3
Denetim Komitesi Bağımsızlığı	Frekans	%
Bağımsız	146	97.3
Bağımsız değil	4	2.7
Bağımsız Denetçi 4 Büyük Üyesi	Frekans	%
BİG 4 denetim şirketleri	97	64.7
Diğer denetim şirketleri	53	35.3

Tabloda 4.11’de 2008 – 2018 yılları arasındaki veriler kullanılmış olup 3 aşamalı regresyon testi yapılmıştır. İlk aşamada tüm şirketler üzerinden yapılmış olup ikinci aşamada sadece gelir artırıcı kâr yönetimi yapan şirketler üzerinden ve en son aşamada ise gelir azaltıcı kâr yönetimi yapan şirketler üzerinde analiz yapılmıştır. 2008 ile 2018 tarihleri arasındaki verilerin regresyon testi sonuçları verilmiş ve istatistiki sonuçlar değerlendirilmiştir.

Backward regresyon analizinin tercih edilme sebebi P-değeri anlamlı olmayan değişkenlerin modele dâhil edilmemesi ve açıklayıcı gücü en yüksek olan modelin elde edilmesinin istenmesidir.

- Yönetim Kurulu Üye Sayısı (Büüklüğü)

Analiz sonuçlarına göre; kurumsal yönetim değişkenlerinden ilk sırada olan yönetim kurulu toplam üye sayısı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır ve katsayısı (0,122)'dir. Yönetim kurulu üye sayısı ile kâr yönetimi aralarında anlamlı bir ilişki vardır. ($p=0,011$) Bulunan sonuca göre yönetim kurulundaki toplam üye sayısı, optimum seviyenin üstüne çıktıkça kâr yönetimi yapma olasılığı da o denli artmaktadır. Ülkemizde birçok aile şirketlerinin yönetim kurulunda aile bireylerinin neredeyse hepsi görev almaktadır. Herhangi bir aile bireyinin profesyonel anlamda kimlik kazandıktan sonra zorunlu olarak şirketin yönetim kuruluna üye olarak katılması, kâr yönetimini olumsuz etkilemektedir. 2012 yılı Türk Ticaret Kanunu itibaren yürürlüğe giren yönetim kurulunda en az 2 bağımsız üye olması gerekliliğini zorunlu hale getirmiş ve 2012 yılı sonrası işletmelerin yönetim kurulunda kâr yönetimi gittikçe azalmaya başlamıştır. Ayrıca yönetim kurulu üye sayısı üzerinde tam bir hüküm belirtilmemiş olsa da bir optimum seviye olması gerekmektedir. Optimum seviyenin üstüne çıktıkça kurumsallaşmanın azaldığı ve kâr yönetimi yapma olasılığının fazlalaştığı regresyon sonuçlarında da görülmektedir.

Campos ve Wilson (2002) yönetim kurullarında bulunan üye sayısının ne çok ne de az tutulması gerektiğini ileri sürmüş ve üye sayısının 5 ile 9 kişi arasında olduğu takdirde optimum durumun sağlanacağı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Yine Abdurrahman ve Ali (2006) de yapmış olduğu çalışmada yönetim kurulu üye sayısı ile kâr yönetimi uygulamaları arasında pozitif ilişki bulmuş olup literatürde bu durumu, yönetim kurulu üye sayısının optimum seviyeden fazla olması nedeniyle iletişimsizlik ve koordinasyon bozukluğu oluşması ile açıklamaktadırlar

Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında Yavuzaslan (2014: 209) yaptığı çalışmada yönetim kurulu sayısı ile kâr yönetimi arasında pozitif ama anlamlı olmayan bir ilişki bulmuştur. Çalışmada üye sayısının artması ile finansal raporlama güvenliğinin üzerinde hiçbir etkisinin olmadığını ileri sürmüş ancak 2010 yılına kadar BİST işletmelerin yönetim kurulunda bağımsız üyenin bulundurulması hakkında hiçbir yaptırımının bulunmadığının altını çizerek 2012 yılında yayımlanan Türk Ticaret Kanunu sayesinde bir nebze olsa kâr yönetiminin azaltacağı kanaatini getirmiştir.

Alonso vd, (2000) Kao ve Chen (2004) Chin, Firth ve Rui (2006), yapmış oldukları çalışmalarında yönetim kurulu üye sayısı ile kâr yönetimi uygulamaları arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit etmişlerdir.

- Yönetim Kurulu Bağımsız Olmayan Üye Oranı

Analiz sonuçları ile yönetim kurulu bağımsız olmayan üye oranı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuş ve katsayısı (3.275)'dir. Yönetim kurulu bağımsız olmayan üye oranı ile kâr yönetimi arasında ilişki anlamlıdır. ($p=0,012$) Yönetim kurulu bağımsız olmayan üye oranı; yönetim kurulu toplam üye sayısından bağımsız üye sayısını düşülerek ve tekrar yönetim kurulu toplam üye sayısına bölünmesi üzerine bulunmuştur. Bu oran arttıkça kâr yönetimi yapılma riski de artacaktır. Araştırmada kullanılan 150 şirketin %97,3'ünün yönetim kurulunda, bağımsız üye bulunmaktadır. SPK yönetim kurulundaki bağımsız üye sayısının üçte birinden az olmayacağını ve en az 2 kişi olması gerektiğini tavsiye etmektedir. <http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/66> (erişim tarihi:24.05.2019)

2012 yılında yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu, şirketlerin yönetim kurullarında bağımsız üye bulundurma zorunluluğu getirmiştir.

Yönetim kurulunda toplam üye sayısına kıyasla bağımsız üye ne kadar çok ise kâr yönetimi o denli azalmaktadır. Bu bağlamda yönetim kurulu bağımsız olmayan üye oranı değişkeni arttıkça kâr yönetimi yapma olasılığı o denli artmaktadır sonucuna ulaşılmıştır.

- Halka Açıklık Oranı

Yapılan analiz kapsamın da Halka Açıklık Oranı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ve katsayısı (0,008)'dir Halka açıklık oranı ile kâr yönetimi arasında anlamlı bir ilişki vardır. ($p=0,065$) Sonuç olarak halka açıklık oranı arttıkça kâr yönetimi yapma olasılığı o denli artmaktadır.

Halka açıklık oranı bir işletmenin sermayesinin ne denli halka arz edildiğini gösteren orandır. Hisselerini halka arz eden işletmeler, kâr üzerinde dalgalanmaların giderilmesi için bir takım yöntemlere başvurabilmektedirler. Örnek olarak kârı tahmin edilen düzeyden az olan işletmeler, hisse değerlerini düşürmemek için kâr oranında oynamalar yaparak yatırımcıların yanıltıcı kararlar almasına sebep olmaktadır. Bu nedenle halka açıklık oranı önemli bir değişken olarak bu çalışmada değerlendirilmiştir.

Gaeremynck (2003) Belçika'da yapılan araştırmada, halka açıklık oranının kâr yönetimi ile ilişkisinde pozitif yönlü bir sonuç bulmuştur. Yapılan çalışmaya göre halka açıklık oranı arttıkça kâr yönetimi yapma olasılığı da artacaktır (Vander vd. 2003: 15).

Türkiye’de yapılan başka bir çalışmada, Çam (2016: 529) 27 firmanın 2010–2014 verilerini regresyon analiz kapsamında test etmiş ve halka açıklık oranı ile pozitif bir ilişki bulmuştur. Ancak P değeri yüksek olduğu için anlamlı bir sonuç çıkmamıştır.

- Finansal Kaldıraç Oranı

Finansal kaldıraç oranı, işletmenin kullandığı kaynakların likidite durumunun analizinin başında gelir. Finansal kaldıraç oranı işletmenin toplam yabancı kaynaklarının toplam varlıklara bölünmesi yoluyla elde edilir. Aslında işletmenin toplam borcunun toplam kaynaklarına bölünmesi ile şirketin sahip olduğu varlıkların ne kadarını borç ile elde ettiği saptanmış olur. Borç ile finanse edilen kaynakların kârlılık üzerinde bir artış etkisi vardır.

Analiz kapsamında regresyon testi sonuçlarına göre finansal kaldıraç oranı ile kâr yönetimi arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiş olup katsayısı (-0,682)’dir. Finansal kaldıraç oranı ile kâr yönetimi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p=0,009$) Finansal oranın yüksek olduğu durumlarda işletmelerin ödeme riskleri arttığı için kaynak sağlayıcılar kaynak sağlarken tedirgin bir ortamda kalmaktadırlar. İşletme yöneticileri bu tedirgin ortamı mümkün olduğunca en aza indirmek için kâr üzerinde oynamalar yapabilmektedirler. Bundan dolayı bu değişkenin kâr yönetimi ile ilişkisinin istatistiki olarak negatif yerine pozitif çıkması beklenmektedir.

- Kurumsal Yönetim Komitesi Kişi Sayısı

Kurumsal yönetim ilkeleri ışığında yönetim kurulu, kendi bünyesine bağlı olarak kurumsal yönetim komitesi kurar. Bunun amacı OECD ve SPK tarafından yayımlanan yönetim kurulu ilkelerine göre; şirketin bu ilkelere ne denli uyduğunu izlemek ve bu konuda iyileştirmeler için yönetim kuruluna rapor şeklinde öneriler sunmak üzere, kurumsal yönetim komitesi kurulması zorunluluğu getirilmiştir. SPK ve OECD ilkelerine göre bu komite üyelerinin çoğu, bağımsız üyelerden oluşmakta ve CEO (icra başkanı) komitede görev alamaz hükmü yer almaktadır (SPK, 2005: 52).

Yapılan analizde, yönetim komitesinin kişi sayısı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmış ve katsayısı (0,199)’dir. Kâr yönetimi ile yönetim komitesi kişi sayısı arasında anlamlı bir ilki tespit edilmiştir. ($p=0,040$)

Ancak kurumsal yönetim komitesi ile kâr yönetimi arasındaki ilişkinin negatif yönlü olması istenmektedir. Kurumsal yönetim komitesinin üye sayısının artması ile kâr yönetiminin azalacağı öngörülmektedir. Bu açıklama doğrultusunda 150 şirketin 2018 yılı verileri kapsamında kurumsal yönetim komitesindeki kişi sayısının önemli olmaması sadece varlığı veya yokluğunun analiz edilmesi daha yararlı olacaktır.

Yavuzaslan ve Kalmış (2016: 377) kurumsal yönetim komitesinin varlığının analizini yapmış olup kâr yönetimi ile kurumsal yönetim komitesi olup olmamasına ilişkin analizinde pozitif değer bulmuştur. Ancak anlamlılık düzeyi ($p=0,187$) yüksek çıktığı için kurumsal yönetim, komitesinin kâr yönetimi üzerinde etkisinin olmadığını belirtmiştir. Ayrıca 2005-2010 yılları arasında, İMKB’de işlem gören 119 şirketin sadece 23 tanesinde kurumsal yönetim komitesinin olduğu belirtilmiştir.

- Denetim İşlemini Dört Büyük Denetim Şirketi (BİG4) Tarafından Yapılması

Bu kapsamda denetim işlevini BİG4 şirketlerinin yapması ile kâr yönetimi arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir ve katsayısı (-0.338)’dir. Kâr yönetimi ile arasındaki ilişki anlamlıdır. ($p=0.030$) Diğer bir deyişle, şirketlerin denetim işlevini BİG4 şirketleri üzerinden yaptıkları zaman kâr yönetiminin düştüğünü regresyon analizi ile test etmişlerdir.

Analiz kapsamında denetim şirketlerinin kâr yönetimi üzerinde ne denli etkisi olduğu araştırılmış olup örnekleme dâhil olan 150 şirketten 97 şirketin (%64,7) denetim işlevini BİG4 denetçi firmaları üstlenmiş olup 53 şirket (%35,3) diğer denetçi firmalardan denetim işlevlerini yürüttükleri ortaya çıkmıştır.

Karacaer ve Özek (2010: 72) araştırmalarında 2005-2008 arasındaki 645 veri/yıl verilerini analizini yaparak, büyük denetçi firmalarının denetimi ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki bulmuştur.

Yavuzaslan ve Kalmış (2016: 378) yaptıkları çalışmada ise büyük denetçi şirketlerin denetiminde kâr yönetimi azalmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç bulunamamıştır.

- Yönetim Kurulunda İcrada Görevli Olmayan Üye Sayısı

Analiz kapsamında icrada görevli olmayan üye sayısı ile kâr yönetimi üzerinde negatif yönlü ilişki görülmekte olup katsayısı ($-0,304$)’dir. Kâr yönetimi ile aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p=0,060$) İşletmelerin yönetim kurulundaki icrada görevli olmayan üye sayısı arttıkça kâr yönetiminin azaldığı görülmektedir.

Avusturya’da yapılan çalışmada, 434 işletme üzerinde inceleme yapılmış olup, yönetim kurulunda ve denetim komitesinde bulunan icracı üyelerin çoğunlukta olması, kâr yönetiminin üzerinde önemli bir ilişkisi olduğu, ihtiyari tahakkukları yani kâr yönetimini artırdığı ortaya çıkmıştır (Davidson vd., 2003: 28).

Yine yapılan bir başka çalışmada ise kârı düşük olan işletmelerin ihtiyari tahakkuklara, icracı olmayan üyelerin daha fazla dikkat ettikleri kanısına varılmış, kurumsal yönetimin kâr yönetimi sıklığının azaltıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Demirkan ve Plat, 2009: 111).

Bu analiz sonuçlarına göre yönetim kurulundaki icracı olmayan üye sayısının fazla olması finansal raporların kalitesini yükseltmektedir. Çünkü icracı olmayan üyeler işletme yöneticilerini daha etkin izleyeceklerdir. Yayınlanan kurumsal yönetim ilkelerinde de belirtildiği gibi icracı olmayan yönetim kurulu üyelerinin sorumlulukları yönetim kurulunun etkinliği için çok önemlidir.

Demirkan, Plat (2009)' ın da araştırmasında belirttiği gibi, kârlılığı düşük olan işletmelerde icracı olmayan yönetim kurulu üyeleri ihtiyari tahakkuklara daha fazla önem göstermektedirler; bu da kâr yönetiminin kontrolünde önemli bir faktördür. Goodwin, Kent (2003) yaptıkları araştırmada icracı olmayan üyelerin çoğunlukta olmasının kâr yönetimini azalttığını tespit etmişlerdir. Calbury komitesi dokümanları dâhil birçok uluslararası kurumsal yönetim rehberlerinde de CEO'nun izlenmesinde icracı olmayan üyelerin çok önemli rol oynadığı ifade edilmiştir.

- Denetim Komitesinin Olup Olmaması

Sabenes Oxley kanunun (SOX) düzenlemeleri sayesinde denetim komitesinin varlığı ile kurumsal yönetimin başarısına katkı sağladığı görülmektedir (Green, 2005: 19).

Analiz sonuçlarına bakılacak olunursa, denetim komitesinin varlığı ile kâr yönetimi arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmekte ve katsayısı(-1,278)'dir. Kâr yönetimi ile denetim komitesi varlığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p=0,0571$) Sonuç olarak denetim komitesinin işletme içinde faaliyet göstermesi ile kâr yönetiminin azalacağı ortaya çıkmıştır.

Denetim komitesi, yöneticiler üzerinde gizli bir göz gibi olup yaptığı faaliyetlerin doğruluğunu raporlar. Denetim komitesinin olmaması ise yöneticinin işletme içinde istediği finansal manipülasyonları yapma kapısını açar. Bu nedenle yönetim kurulu tarafından oluşturulan denetim komitesi, işletmeler için hayati önem arz etmektedir. Analiz kapsamında da bu açıklamayı doğrulayıcı değerler bulunmuştur.

- Öz Kaynak Kârlılığı (ROE)

Öz kaynak karlılığı, ortakların işletmeye koydukları sermaye karşılığında ne kadar kâr elde edildiği yani bir birim sermaye konulduğunda kaç birim kâr oluştuğunun göstergesidir. Aynı zamanda önemli bir gösterge olan ROE değişkeni, yönetim kurulunun performansının da göstergesi olarak kullanılır. Öz kaynak Karlılığı ne kadar yüksek olursa şirket kaynaklarının o denli verimli kullanıldığını gösterir (<http://piyasarehberi.org/sozluk/oz-sermaye-karlilik> (erişim tarihi 23.05.2019)).

Analiz sonucuna göre öz kaynak karlılığı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur ve katsayısı (0,128)'dir. Kâr yönetimi ile özkaynak karlılığı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ($p=0,073$) Bu kapsamda öz kaynak kârlılığının katsayısı negatif yönlü olması beklenmektedir. Çünkü öz kaynaktan elde edilen kârlılık düştükçe kâr yönetimi yapma olasılığı artmaktadır.

- Riskin Erken Saptanması Komitesi Kişi Sayısı

Türk Ticaret Kanunun 378'inci maddesinde belirtilen Riskin Erken Saptanması Komitesi, yönetim kuruluna bağlı olarak çalışmakta ve şirket için olası tehditlerin ve risklerin önceden saptanıp zamanında müdahale edilerek karlılığın artmasına sebep olmaktadır. Kârlılık, risklerin önlenmesi ile arttığı için ekstra bir müdahaleye gerek kalmayacaktır.

Analiz kapsamında riskin erken saptanması, komite kişi sayısı, iki modelde de ayrı ayrı incelenmiştir. Ulaşılan sonuçta, gelir artırıcı kâr yönetimi yapan şirketlerde kar yönetimi ile riskin erken saptanması komitesi kişi sayısı değişkeni aralarında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Katsayısı (-0.194) ($p=0.045$). Gelir azaltıcı kâr yönetimi yapan şirketlerde ise riskin erken saptanması komitesi kişi sayılı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katsayısı (0.210) ($p=0.021$). Yani her iki analize de tabi tutulmuş olup, her iki modelde de kâr yönetimini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir artırıcı kâr yönetimi yapan şirketlerin Riskin Erken Saptanması Komitesi üye sayısı arttıkça kâr üzerindeki manipülasyonun düşüş gösterdiği saptanmıştır.

Aynı şekilde gelir azaltıcı kâr yönetimi yapan şirketlerin de Riskin Erken Saptanması Komite üye sayısı arttıkça kâr üzerindeki manipülasyonun düşüş gösterdiği saptanmıştır. Bu durum karşısında komite sayısı arttıkça risklerin ortadan kaldırılacağı ve kârlılığın artacağı düşünülmüştür.

- Yönetim Kurulu Başkanı İle CEO'nun Aynı Kişi Olması (Yönetim İkciliği)

OECD'nin yayımlamış olduğu kurumsal yönetim ilkelerinde, yönetim kurulu etkinliğinin sürdürülebilmesi için, yönetim kurulu başkanı ile CEO'nun ayrı kişiler olmaması önerilmektedir. Temsilcilik teorisindeki mülkiyet - kontrol ayrımının sağlanması, aksi takdirde işletme hissedarlarının haklarının gözetilip çıkarlarının maksimize edileceği açıklanmıştır (Donaldson ve Davis, 1991: 58).

Analiz kapsamında sonuçlara bakıldığı zaman, yönetim kurulu başkanının aynı zamanda icra başkanı olması değişkeni ile kâr yönetimi arasında negatif yönlü bir ilişki çıkmıştır ve katsayısı (-0,208)'dir. Ancak analiz sonucu anlamlı bir sonuca ulaşamamıştır.

($p=0,3805$) Çalışmanın örnekleminde 150 şirketten sadece 30 şirketin yönetim kurulu başkanı ile CEO'nun aynı olduğu görülmektedir.

Küçükçolak ve Özer (2007:18) yaptığı çalışmalarında, İMKB'deki kayıtlı şirketlerin %10,4'ünde, yönetim kurulu ile CEO'nun ayrı kişilerden oluştuğunu tespit etmiştir.

Cengiz vd., (2016: 765) yaptıkları çalışmada, yönetim kurulu başkanı ile CEO'nun aynı kişiler olup olmadığını analiz etmiş olup aralarında negatif bir ilişki bulmuştur. Ama regresyon analizinde P değeri anlamlı çıkmamıştır. Yani yönetim kurulu başkanı ile CEO'nun aynı kişiler olmasının kâr yönetimini etkilememekte olduğunu tespit etmiştir.

Yavuzaslan (2014: 2010) göre, yönetim kurulu başkanı ile CEO'nun aynı kişi olması ile kâr yönetimi arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiş fakat anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu sonuca göre, CEO'nun iki görevinin olup olmamasının kâr yönetimi üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Ayrıca tersi durumda pozitif ilişki olması gerektiğini savunup, ulaştığı analiz sonuçlarına göre CEO ve yönetim kurulu başkanının farklı kişiler olması kâr yönetimini azaltmayacaktır.

- Kurumsal Yatırımcı Yüzdesi

Analiz kapsamında kurumsal yatırımcı yüzdesi ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir ve katsayısı (0,07)'dir. Ancak kurumsal yatırımcı yüzdesi ile kâr yönetimi arasındaki ilişki anlamlı değildir. ($p=0,845$)

Kurumsal Yatırımcı Yüzdesi değişkeni literatürde kurumsal sahiplik olarak da kullanılmakta olup, işletmenin sahiplik yapısı içinde kurumsal yatırımcıların da olması demektir. Wu vd., (2008: 115) yapmış oldukları çalışmada kurumsal sahiplik ile kâr yönetimi arasında negatif yönlü ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Bushe (1998), Koh (2003) gibi araştırmacılara göre, işletme sahiplik yapısı içerisinde bulunan kurumsal sahiplik oranının artış göstermesi sonucu kâr yönetimi uygulamalarının azalacağı yönünde yorumda bulunmuşlardır. Çünkü araştırmacılara göre, kurumsal yatırımcıların, kendilerine emanet edilen fonların işletilmesi ve korunmasında sanki kendi fonlarıymış gibi inançlı mülkiyet esasını benimseyerek hareket etmeleri beklenmektedir. Bu nedenle kurumsal yatırımcıların pay sahibi olduğu işletmelerde yöneticiler daha etkin bir şekilde izlenecektir.

4.6. Kâr Yönetimi Kapsamında Literatür Değerlendirilmesi ve Tartışması

Türkiye'de birçok araştırmacının kâr yönetimi üzerinde araştırmalar yapmasına karşın, bu çalışmalara genel anlamda bakılacak olursak, uluslararası çalışmaların miktarı yanında yetersiz kaldığı söylenebilir.

Küçüksözen (2004: 51)'in, örneklem olarak aldığı 126 BİST' te kayıtlı şirketin 1992 – 2002 yılları arasındaki verileri Beneish modeli yardımı incelenmiş ve bu şirketlerin %60'ının kâr yönetimi yaptığı kanısına varılmıştır.

Aren (2004: 215) yaptığı çalışmada ise, 1997 kriz döneminde şirketlerin kâr yönetimi yapıp yapmadığını araştırmıştır. 90 şirketin 1992- 1998 yılları arasındaki verileri yardımıyla Modifiye Edilmiş Jones Modeli kullanmış, bir önceki yıla göre karlılığı önemli derecede yüksek olan 12 şirketin kârını düşürme yönelimine gittiğini saptamıştır.

Yüksektürk (2006: 211) hisselerini halka ilk defa arz edecek olan 95 firmanın 1994 ile 2004 yılları arasındaki verilerini dikkate alıp, halka arz işleminin zamanında kârlarını yükseltmeye çalıştıkları ve hemen akabindeki yıllarda tekrar olağan kâr düzeyine indiklerini saptamıştır.

Ayarlıoğlu' nun (2007: 210) yaptığı çalışmada ise, BİST' te kayıtlı şirketlerin kâr yönetimi uygulamasının yapılıp yapılmadığı ve yapıldıysa ne düzeyde yapıldığına bakmıştır. 101 şirketin 1998 ile 2002 yıllarını kapsayan verilerini 4 farklı modelde (Healy, DeAngelo, Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modeli) test etmiş, Healy ve DeAngelo modellerinde sistematik herhangi bir kâr yönetimine rastlanmamış olup, Jones ve Modifiye Edilmiş Jones Modellerinde şirketlerin %14 civarında kâr yönetimi yaptıkları tespit edilmiştir.

Doğan (2009: 198) hisselerini halka arz eden BİST' te, işlem gören 132 şirkete ait 2005-2008 dönemleri arasındaki verileri kullanarak kâr yönetimi yapılıp yapılmadığına bakmıştır. Çalışmasında Beneish Modeli kullanmış olup, sonuç olarak 2006 yılında 43 şirket, 2007 yılında 35 şirket ve 2008 yılında ise 46 şirketin kâr yönetimi uygulamasına başvurdukları görülmektedir. En yüksek kâr yönetimi uygulanan yıl, 2008 yılı olarak görülmektedir.

Uçma (2010: 25), hileli finansal raporlama sürecinde denetçilerin aktif rolü üzerine bir araştırma yapmıştır. Çalışmasında 112 şirketin iç ve dış denetçilerine yönelik yapılan anket çalışması sayesinde kâr yönetimi hakkında bilgilerinin varlığını araştırmaktadır. Ulaşılan sonuç, 89 işletmede denetim komitesinin olduğu ve kâr yönetimi hakkında bilgilerinin olduğu, iç ve dış denetimin varlığı sayesinde finansal raporlamada hilenin önlendiği ortaya çıkmıştır.

Duman (2010: 1) çalışmasında, BİST' te işlem gören 132 şirketin 2005-2008 yılları arasında finansal verilerini incelemiştir. Bilanço yöntemine göre kâr yönetimi tespit etmeye çalışmıştır. Modifiye Jones modeli kullanmış ama çalışma sonunda kâr yönetimi tespiti yapılamamıştır.

Dağlar ve Pekin (2011: 25) çalışmasında, BİST' te işlem gören işletmelerin kurumsal yönetim uygulamaları ile düzenli bir uyum süreci sonucu finansal tablolar üzerindeki manipülasyon riskinin ne yönde etkilendiğini araştırmıştır. Çalışmasında 11 şirketin 2005 –

2010 yılları arasındaki verileri kullanılarak 5 yıllık dönemin tahakkuklarını incelemişlerdir. Çalışmalarında Düzeltilmiş Jones Modeli kullanılmış olup, yapılan araştırma sonucu kurumsal yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ile finansal tablo manipülasyonun en aza indirildiğini ortaya çıkarmıştır.

Arıkboğa (2013: 22) çalışmasında, kurumsal yönetimin hem tahakkuk yönetimi hem de işlem esaslı kâr yönetimi üzerinde etkisini araştırmıştır. BİST’ te işlem gören 149 şirketin 1989 ve 2010 yılları arasındaki verileri baz alınarak yapılan çalışmada, kârlılık değişkeninin normal dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Sonuç olarak, kurumsal yönetim işlevi sayesinde, tahakkuk esaslı kâr yönetiminin işlem esaslı kâr yönetime kıyasla finansal tablo manipülasyonunun daha etkin bir şekilde engellendiği ortaya çıkmıştır.

Ağca ve Önder (2016:1) Türkiye’de kurumsal yönetimin kâr yönetimini kısıtlayan faktörleri tespit etmek ve kurumsal yönetimi faktörlerini belirlemek için bir araştırma yapmışlardır. Borsa İstanbul’da kayıtlı 125 şirketin 2006 ve 2010 yılları arası verileri incelemişlerdir. Çalışmada ihtiyari tahakkuklar ve Larcker ve Richardson Modeli kullanılmış olup, bulunan sonuç ile kurumsal yönetim mekanizmaları olan yönetim kurulu, denetim kurulu ve sahiplik yapısı arasındaki ilişki incelenmiştir. En küçük kareler tekniği kullanılmıştır. Kâr yönetimini artıran faktörler blok sahiplik ve yönetsel sahiplik ve denetim komitesi yokluğu olarak tespit edilmiş ve bu değişkenlerin kâr yönetimini artırdığını savunmuştur. Toplam tahakkukları nakit akış yöntemine göre hesaplanan çalışmada, örnekleme dâhil ettiği toplam şirketlerin %51 oranında kâr azaltıcı kâr yönetimi kullanıldığı sonucuna varmıştır.

Yavuzaslan ve Kalmış (2016) yapmış oldukları çalışmada, kurumsal yönetimin kâr yönetimi üzerindeki etkisini incelemiştir. BİST’ te kayıtlı 119 şirketin 2005-2010 toplam tahakkuklarının nakit akış yöntemine göre hesaplanan çalışmada Jones Modeli, Modifiyeli Jones Modeli, Performansla eşleştirilmiş İhtiyari Tahakkuk Modeli ve Larcker-Richardson Modeli değerlendirilmiştir. Çalışmada modeller karşılaştırılarak en yüksek tahmin gücü Larcker-Richardson Modeli olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucu denetim komitesinde bulunan icracı olmayan üyelerin ve denetim komitesi üye sayısının kâr yönetiminin azalttığını tespit etmiştir.

Kâr yönetiminin en çok kullanılan nakit akış yönetimi olduğu çalışmalara bakıldığı zaman anlaşılmaktadır. Bütün araştırmacılar kar yönetimi tespitinde, kullanmış oldukları modellerin anlamlılık düzeyini ile test etmiş ve en iyi modeli bulmaya çalışmışlardır. Son yıllarda açıklayıcı gücü yüksek çıkan Larcker-Richardson Modeli, en son çalışmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Kanun koyucular, finansal piyasaya sıklıkla yeni yasa ve düzenleme getirmekte ve yöneticiler bu yasaların bir boşluğunu bulup kâr yönetimi yapmak eğilimi

göstermektedirler. Bu nedenle özellikle yapılan çalışmalarda ihtiyari toplam tahakkukların belirlenmesinde yeni modeller bulunup güvenilirliğini testlerle kanıtlamaları gerekmektedir.

Kâr yönetiminin kurumsal yönetim üzerindeki etkisini araştıran araştırmacılar ise, değişkenlerini kâr yönetimi belirlendikten sonra regresyon analizine tabi tutmuşlar ve çıkan sonuçları yorumlamışlardır. Bu bağlamda gelecek çalışmalarda bağımsız değişkenler çeşitlendirilmeli ve kurumsal yönetiminin kâr yönetimi üzerindeki etkisini sorgulamak amacıyla farklı model ve analizlere başvurulmalıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada, BİST’te faaliyet gösteren şirketlerin kurumsal yönetim mekanizmalarının kâr yönetimi üzerinde ne denli etkili olduğu araştırılmıştır. Çalışmada örneklem olarak kullanılan 150 şirketin 2008-2018 yılları arası verileri kullanılmıştır. Kâr yönetimi ölçümünde ihtiyari tahakkuklar kullanıldığı için bu çalışmaya, varlık yapıları nakit ve nakit benzeri unsurları olan bankalar ve finans sektöründe faaliyet gösteren şirketler dâhil edilmemiştir. Panel veri analizi kullanılmış olup E-views ve SPSS programları ile analiz yapılmıştır. Araştırmada iki önemli konunun birbiri üzerindeki etkisi araştırılmış olduğundan bu çalışma iki kısımdan oluşmaktadır.

İlk kısımda, Türkiye’de kâr yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkukları belirlemek için hangi modelin en iyi sonuç verdiği bakılmış, en yüksek anlamlılık düzeyine (R^2) sahip olan (0,83) Larkcer ve Richarson modeli tespit edildikten sonra, bulunan ihtiyari tahakkuklar ile içsel kurumsal yönetim değişkenleri ile arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Denklemden bulunan (α ve β) katsayıları en küçük kareler yöntemine göre analiz edilmiş olup modelde kâr yönetimine ilişkin bütün değişkenler %1 oranında anlamlı çıkmıştır. Elde edilen ihtiyari tahakkuk miktarlarının pozitif mi yoksa negatif mi olduğuna bakılmış, önceki yazınla uyumlu olarak pozitif olan değerler gelir artırıcı kâr yönetimi, negatif olan değerler ise gelir azaltıcı kâr yönetimi olarak belirlenmiştir. Modelden elde edilen analiz sonuçlarına göre 150 şirketin 2008-2018 tarihleri arasında verileri incelenmiştir.

2008 yılında dünyanın en büyük bankası olan Lehmann Brothers’ın iflas açıklaması ile patlak veren ve tüm dünyayı sarsan ekonomik kriz ile Türkiye ekonomisi çok büyük bir sarsıntı geçirmiştir. Bu nedenle genel ortalamaya bakıldığında 2008 yılında kâr yönetiminin en yüksek seviyelerde olduğu görülmüştür. 2009 yılında gerek denetim şirketlerinin gerekse bankaların yardımı ile kâr yönetiminde bir düşüş yaşanmış ancak 2011 yılında tekrar bir yükselme göstermiştir. Bunun nedeninin Avrupa Birliği’nin (AB) 2011 yılındaki Euro krizi olması muhtemeldir.

Bu iki kriz dönemini de analiz kapsamında dâhil edecek olursak, 2008 – 2018 yılları arası 150 şirketin %65 oranında gelir azaltıcı kâr yönetimi, %35 oranında ise gelir artırıcı kâr yönetimi uyguladıkları görülmektedir.

Kâr yönetiminin kriz esnasında yüksek seyir edebileceği kanısı üzerine kriz dönemi olmayan yıllarda ne gibi sonuçlar elde edileceğine bakmak için 2011 ile 2018 yılları arasındaki veriler ayrıca incelenmiştir. Çıkan sonuca göre %56 oranında gelir azaltıcı kâr yönetimi yapıldığı, %44 oranında ise gelir artırıcı kâr yönetimi yapıldığı görülmüştür.

Araştırmanın ikinci kısmında, ilk kısımdan elde edilen kâr yönetiminin göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar (modeldeki hata terimi (ϵ)) ile kurumsal yönetim mekanizması değişkenleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Yönetim kurulu toplam üye sayısı: analiz sonuçlarına göre kurumsal yönetim değişkenlerinden ilk sırada olan yönetim kurulu toplam üye sayısı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı ($p=0,011$) bir ilişki vardır. Ülkemizde birçok aile şirketlerinin yönetim kurulunda, aile bireylerinin ağırlıklı olarak görev aldığı görülmektedir. 2012 yılından itibaren yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu, yönetim kurulunda en az 2 bağımsız üye olması gerekliliğini zorunlu hale getirmiş, yönetim kurulu üye sayısı üzerinde tam bir hüküm belirtilmemiş olsa da bir optimum seviyenin olması daha önceki yazınlarda belirtilmiştir. Örneğin, Campos ve Wilson (2002) ise yönetim kurullarında bulunan üye sayısının ne çok ne de az tutulması gerektiğini ileri sürmüş ve üye sayısının 5 ile 9 kişi arasında olduğu takdirde optimum durumun sağlanacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu nedenle yönetim kurulundaki toplam üye sayısı, optimum seviyenin üstüne çıktıkça, kurumsallaşmanın azalacağı ve kâr yönetimi yapma olasılığının da o denli artacağı sonucuna varılmıştır.

Yönetim kurulu bağımsız olmayan üye oranı: analiz sonuçları ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı ($p=0,012$) bir ilişki bulunmuştur. Yönetim kurulu bağımsız olmayan üye oranı arttıkça kâr yönetiminin de o denli arttığı, bu oran düştüğü zaman kâr yönetimin o denli düştüğü ortaya çıkmıştır.

Halka açıklık oranı: yapılan analiz kapsamında kar yönetimi ile arasında pozitif yönlü bir ilişkiye ulaşılmış olup katsayısı (0,008)'dir. Halka açıklık oranı ile kâr yönetimi arasındaki ilişki anlamlıdır. ($p=0,065$) Bu sonuca göre halka açıklık oranı arttıkça kâr yönetiminin de artacağı sonucuna varılmıştır.

Finansal kaldıraç oranı: analiz kapsamında regresyon testi sonuçlarına göre kâr yönetimi ile arasında negatif yönlü ve anlamlı ($p=0,009$) bir ilişki tespit edilmiştir. Bu oran yüksek olduğunda işletmelerin ödeme risklerinin arttığı ve kaynak sağlayıcıların kaynak verirken tedirgin olduğu bir durum söz konusudur. İşletme yöneticilerinin bu tedirgin ortamı mümkün olduğunca en aza indirmek için kâr üzerinde oynamalar yapabilme ihtimalleri vardır. Bundan dolayı finansal kaldıraç oranı değişkeni ile kâr yönetimi arasında pozitif ilişki beklenmektedir. Dolayısıyla bulgular, borç veren kurum ve kuruluşların şirketi yakından izlediği durumlarda kar yönetimi uyguladıklarına fırsat tanımadığı şeklinde yorumlanabilir.

Denetim faaliyetinin dört büyük denetim şirketi (Big4) tarafından yapılması: analiz kapsamında kâr yönetimi ile arasında negatif yönlü ve anlamlı ($p=0,030$) bir ilişki tespit

edilmiştir. Şirketlerin denetim işlevinin, dört büyük denetim şirketlerinden birisi tarafından yapıldığı durumda kâr yönetimi yapma olasılığının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yönetim kurulundaki icrada görevli olmayan üye sayısı ile kâr yönetimi arasında negatif ve anlamlı ($p=0,060$) bir ilişki vardır. İşletmelerin yönetim kurulundaki icrada görevli olmayan üye sayısı fazlalaştıkça kâr yönetiminin azaldığı görülmektedir. Bu analiz sonuçlarına göre yönetim kurulundaki icracı olmayan üye sayısının fazla olması, finansal raporların kalitesini yükseltmektedir. İcracı olmayan üyeler işletme yöneticilerini daha etkin bir şekilde izleyebileceklerdir. Cadbury komitesi dokümanları da dâhil olmak üzere birçok uluslararası kurumsal yönetim rehberlerinde CEO'nun izlenmesinde icracı olmayan üyelerin çok önemli bir rol oynadığı ifade edilmiştir. Bu çalışmadaki sonuçlar da bu ifadeyi destekleyici mahiyettedir.

Kâr yönetimi ile denetim komitesi varlığı arasında negatif ve anlamlı ($p=0,0571$) bir ilişki bulunmuştur. Denetim komitesinin işletme içinde faaliyet göstermesi ile kâr yönetiminin azalacağı sonucuna ulaşılmıştır. Türk Ticaret Kanunu'nun 2012 yılında yürürlüğe girmesi ile birlikte denetim komitesinde bağımsız üyelerin de yer alması ile etkinliğinin de artırdığı görülmüştür. Ayrıca denetim komitesi üyelerinin içinde finans uzmanlarının da yer alması ile kâr yönetiminin önüne geçilecektir. Denetim komitesinde finans uzmanlarının yer alması, SOX yasası ile 2002 yılı itibariyle zorunlu kılınmıştır.

Öz Kaynak Kârlılık Oranı ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı ($p=0,073$) bir ilişki tespit edilmiştir. Aslında Öz kaynaktan elde edilen kârlılık düştükçe kâr yönetimi yapma olasılığının artması beklenir. Bu bulguyu yorumlamak oldukça zordur. Çünkü kullanılan oran elde edilen karlılığın altı kırılımlarına ilişkin bilgi içermemektedir.

Gelir artırıcı kâr yönetimi yapan şirketlerde, kâr yönetimi ile Riskin Erken Saptanması Komitesi kişi sayısı değişkeni arasında negatif yönlü ve anlamlı ($p=0,045$) ilişki tespit edilmiştir. Gelir azaltıcı kâr yönetimi yapan şirketlerde ise riskin erken saptanması komitesi kişi sayısı değişkeni ile kâr yönetimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı ($p=0,021$) bir ilişki bulunmuştur. Türk Ticaret Kanunun (TTK) 378'inci maddesine göre Riskin Erken Saptanması Komitesi, yönetim kuruluna bağlı olarak çalışan ve şirket için tehditlerin ve risklerin önceden saptanıp zamanında müdahale ederek kârlılığın artmasına sebep olan bir yapıdır. Bu çalışmanın bulguları da bu amacı destekler mahiyettedir. Bu değişken, bu tezin literatüre olan temel katkısını teşkil etmektedir.

Yönetim kurulu başkanı ile icra başkanının (CEO) aynı kişi olması ile kâr yönetimi arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Özetle nakit akış yöntemine göre, Larkcer ve Richarson modeli ile tahmin edilen kâr yönetimi uygulamasına bakıldığında, her yıl sistematik olmasa bile bir şekilde gelir artırıcı veya

gelir azaltıcı kâr yönetimi yaptığı anlaşılmıştır. Kurumsal yönetim mekanizmalarının kâr yönetimi üzerindeki etkisine bakıldığında zaman ise, yönetim kurulu toplam üye sayısının optimum seviyenin içinde kalması, yönetim kurulu bağımsız olmayan üye oranı, halka açıklık oranı, denetim faaliyetini dört büyük şirket tarafından yapmış olması, yönetim kurulunda icrada görevli üye sayısı, denetim komitesi ve riskin erken saptanması komitesi kişi sayısı değişkenleri için analiz kapsamında anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak finansal kaldıraç oranı, öz kaynak kârlılık oranı ve yönetim kurulu başkanı ile CEO'nun aynı kişiler olması değişkenlerinin etkisine ilişkin daha detaylı ölçüm ve analize olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, kurumsal yönetim anlayışını benimseyen şirketler, kâr yönetimi yapma olasılığı azalmaktadır.

Ayrıca bu tez çalışması, yeni TTK ile devreye giren Riskin Erken Saptanması Komitesinin de kar yönetimi üzerindeki etkilerini tespit etmek doğrultusunda yazında bir ilki teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, H. (2007). *İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı Kapsamında İç Denetimin Rolü ve İMKB-100 Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, İstanbul.
- Agca, A. ve Önder, S. (2016). “İşletmelerde Kar Yönetimi ve Kurumsal Yönetim Yapıları Arasındaki İlişki: BIST Üzerine Bir Uygulama”. *Muhasebe ve Denetim Bakis = Accounting ve Auditing Review*, 15(47): 23.
- Aggarwal, R. K. ve G. Wu, (1996). “Stock Market Manipulations” . *Journal of Business*, 79(4): 1915-1953.
- Ağca, A. (2010). *Finansal Muhasebe Hakkında Temel Bilgiler*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Aksu, M ve Kösedadağ, A. (2005). “İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Şirketlerinin Şeffaflık ve Kamuyu Bilgilendirme Bakımından Derecelendirilmesi”. *I. Uluslararası Muhasebe Denetimi Sempozyumu ve VII. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu*. 24-25 Nisan 2005 Antalya, 217-241.
- Aktan, C. C. (2006). “Kurumsal Şirket Yönetimi”. SPK, Ankara: 8.
- Aktan, C. C. ve Börü, D. (2007). “Kurumsal Sosyal Sorumluluk: İşletmeler V
- Alexander, D. (2010). The impact of three board characteristics, moderated by CEO attributes, on earnings management. *Nova Southeastern University*, Fort Lauderdale.
- Amihud, Y., Kamin, J. Y., ve Ronen, J. (1983). “Managerialism, ownerism and risk”. *Journal of Banking ve Finance*, 7(2): 189-196.
- Aren, S. (2003). *Yöneticilerin Kar Yönetimi İle İlgili Tutumları ve İMKB’de Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Kocaeli.
- Arıkboğa, A. (2013). “Impacts of the Crises on Fiscal Policies in Turkey: A Comparison between 2001 Crisis and 2007-2009 Global Crisis”. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1-2): 63-78.
- Arslandaş, C. C. ve Fındıklı M. A. (2010). “İMKB-50’de Yer Alan Şirketlerin Yönetim Kurulu Yapılanmaları”. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(2): 258-275.
- Ataay, A. (2006). “Aile Şirketlerinde Başkacılık Ve Koruma: Vekâlet Maliyetleri”. 2. Aile İşletmeleri Kongresi, Bildiri Kitabı, *Kültür Üniversitesi Yayınları*, İstanbul.
- Atabey, N. A., Yılmaz, B. ve Ay, M. (2005). “Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecinde Muhasebenin Sosyal Sorumluluk Kavramı Açısından Kurumsal Yönetim”. *İv. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi*. 13-14 Mayıs 2005. Ankara, 244.

- Atieh, A., ve Hussain, S. (2012). "Do UK firms manage earnings to meet dividend thresholds?". *Accounting and Business Research*, 42(1), 77-94.
- Ayarlıoğlu, M. A. (2007). *Kar Yönetimi Uygulamaları Ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aygün, M. ve İç, S. (2010). "Genel Müdürün Aynı Zamanda Yönetim Kurulu Üyesi Olması Firma Performansını Etkiler Mi?". *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47): 195.
- Ayuso, S. ve Argandona, A. (2007). "Responsible Corporate Governance: Towards A Stakeholder Board Of Directors". *University Of Navarra, Responsibility And Corporate Governance Working Papers*, (701): 2.
- Başpınar, A. (2004). "Türkiye'de Ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış". *Maliye Dergisi*, 146 (2004): 42-57.
- Bayırlı, R. (2006). *Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayırlı, R. (2007). *Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri Ve Örnek Bir Uygulama*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Bayraktaroğlu, A. (2010). "Mülkiyet Yapısı ve Finansal Performans: İMKB Örneği". *Ekonomi Bilim Dergisi*, 2(2): 11-20.
- Becan, C. (2011). "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Paydaş Teorisi Ve İletişim Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi: Bankaların Basın Bültenlerine Yönelik Bir İçerik Analiz". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7 (1): 24
- Bekçioğlu B. ve Ak, B (2005). "İyi Yönetişim". *İv. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Tobb Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi*. 13-14 Mayıs 2005, Ankara, 284.
- Benedict, H. A. (2009). "Fundamental and Ethics Theories of Corporate Governance", *Middle Eastern Finance and Economics, Eurojournal Publishing*, (4): 90.
- Beneish, M. D. (1997). "Detecting Gaap Violation: Implications For Assessing Earnings Management Among Firms With Extreme Financial Performance". *Journal Of Accounting And Public Policy*, 16(3): 271-309.
- Beneish, M.D. (1999). "The Detection Of Earnings Manipulation". *Financial Analysts Journal*, 55(5): 26.
- Bergstresser, D., ve Philippon, T. (2006). "CEO incentives and earnings management". *Journal of financial economics*, 80(3), 511-529.

- Bezirci, M. ve Karahan, N. S. (2015). “Muhasebe Kayıt Sürecindeki Manipülasyonların Neden ve Sonuç İlişkisinin Değerlendirilmesi”. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (29): 216-240.
- Bhat, V. N. (1996). “Banks and income smoothing: an empirical analysis”. *Applied Financial Economics*, 6(6): 505-510.
- Bozzolan, S., Fabrizi, M., Mallin, C. A., ve Michelon, G. (2015). “Corporate social responsibility and earnings quality: International evidence”. *The International Journal of Accounting*, 50(4), 361-396.
- Bushman, R. M. ve Smith, A. J. (2001). “Financial accounting information and corporate governance”. *Journal of Accounting and Economics*, 32(1-3), 237-333.
- Busirin, M. F., Azmi, N. A., ve Zakaria, N. B. (2015). “How Effective is Board Independence to the Monitoring of Earnings Manipulation?”. *Procedia Economics and Finance*, 31: 462-469.
- Cengiz, S., Gör, Y. ve Terzi, S. (2016). “Kurumsal Yönetim Ve Kazanç Yönetimi Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul’da İşlem Gören Şirketler Üzerine Uygulama”. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, (30):756-770.
- Chambers, N. (2004). “Sermaye Piyasalarında Manipülasyon ve İMKB’deki Örnekleri”. *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, (24): 62-72.
- Chapman, P. B. ve Al E. (2011). “Improved Survival with Vemurafenib in Melanoma With Braf V600 e Mutation”. *New England Journal of Medicine*, 364(26): 2507-2516.
- Copeland, R. M., ve Licastro, R. D. (1968). “A note on income smoothing”. *The Accounting Review*, 43(3): 540-545.
- Cornett, M. M., Marcus, A. J.,ve Tehranian, H. (2008). “Corporate governance and pay-for-performance: The impact of earnings management”. *Journal of financial economics*, 87(2): 357-373.
- Craig A. D. Giao X. N. ve Salil K. S. (2006). “Agency Costs, Executive Compensation, Bonding and Monitoring: A Stochastic Frontier Approach”. *Discussion Paper Presented At Finance Management Association European Conference*. Ocak, M. (drl.). Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Cuhruk H. ve Atınç Ö. (2004). “Equity Research – Turkey Special Report”. *Equity, February* (9): 3.
- Cushing, B. E. (1969). “An empirical study of changes in accounting policy”. *Journal of Accounting Research*, (8): 196-203.

- Çakır, H. M. ve Küçük Kaplan, İ. (2012). “İşletme sermayesi unsurlarının firma değeri ve karlılığı üzerindeki etkisinin İMKB’de işlem gören üretim firmalarında 2000–2009 dönemi için analizi”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (53): 69-86.
- Çarıkçı, İ. H. Kalaycı, Ş. ve Gök, Y. (2009). “Kurumsal Yönetim Şirket Performansı İlişkisi: İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi Üzerine Ampirik Bir Çalışma”. *Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1): 51-72.
- Çıtak, N. (2009). *Hileli Finansal Raporlamada Yaratıcı Muhasebe*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Çolak, E. (2005). “Kurumsal Yönetim: Uyumlaştırma ve Raporlama”. *SPK Meslek Personeli Derneği Dergisi*, (Mayıs): 10-22.
- Çonkar, K., Elitaş, C. ve Atar, G. (2011). “İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi’ndeki (Xkury) Firmaların Finansal Performanslarının Topsis Yöntemi ile Ölçümü ve Kurumsal Yönetim Notu ile Analizi”. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 61(1): 81-115.
- Dağlar, H. ve Pekin, P. (2011). “Kurumsal Yönetim ile Finansal Tablo Manipülasyonu Arasındaki İlişki: İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi’nde Yer Alan Şirketlerde Bir Araştırma”. *Mali Çözüm Dergisi*, (107): 19-44.
- Davidson, R. Goodwin, J. ve Kent, P. (2003). “Internal Governance Structures and Earnings Management”. *Accounting ve Finance*, 45(2): 1-35.
- Davis, J. H. Schoorman, F. D. ve Donaldson L. (1997). “Toward a Stewardship Theory of Management”. *Academy of Management Review*, 22(1): 24.
- Deangelo, L. E. (1986). “Accounting Numbers As Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts Of Public Stockholders”. *The Accounting Review*, 61(3): 400.
- Dechow, P.M. Sloan, R. G. ve Sweeney, A. P. (1995). “Detecting Earnings Management”. *Accounting Review*, 70 (2): 193-225.
- Demir, V. ve Bahadır, O. (2007). “Muhasebe Manipülasyonu-Yöntemler ve Teknikler”. *Mali Çözüm Dergisi*, 84(6), 103-119.
- Demirbaş, M. ve Uyar, S. (2006). Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Denetim Komitesi. *Güncel Yayıncılık*, Ankara.
- Demirkan, S. ve Platt, H. (2009) “Financial Status, Corporate Governance Quality, and the Likelihood of Managers Using Discretionary Accruals”, *Accounting Research Journal* 22(2): 93-117.
- Demski, J. S., Patell, J. M., ve Wolfson, M. A. (1984). “Decentralized choice of monitoring systems”. *The Accounting Review*, 59(1): 16.

- Dennis, D. K. ve McConnell, J. J. (1986). "Corporate Mergers and Security Returns". *Journal Of Financial Economics*, 16(2): 143-187.
- Derin, S. (2006). *Kurumsal Yönetim İlkelerinin Bileşeni Olarak Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık: Türk Sermaye Piyasaları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dinç, E. ve Abdioğlu, H. (2009). "İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma". *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21): 157-184.
- Dinç, Y., Tosunoğlu B., ve Cengiz, S. (2011). "İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı Çerçevesinde İç Denetimin Yeri ve Önemi: İMKB- 100 Örneği". 3. *Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik Ve Sosyal Sorumluluk Konferansı*. 7-11 Haziran 2011, Nevşehir, 45.
- Doğan, E. (2009). *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Finansal Bilgi Manipülasyonunun Belirlenmesine Yönelik Modeller; İMKB'de Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Doğan, M. (2007). *Kurumsal Yönetim*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Donaldson, L. ve Davis, J. H. (1991). "Stewardship theory or agency theory: CEO governance and shareholder returns". *Australian Journal of management*, 16(1): 49-64.
- Donaldson, L. ve Davis, J. H. (1991). "Stewardship Theory or Agency Theory: CEO Governance and Shareholder Returns". *Australian Journal of Management*, (June 1): 60.
- Dopuch, N., ve Drake, D. F. (1966). "The effect of alternative accounting rules for nonsubsidiary investments". *Journal of Accounting Research*, (28): 192-219.
- Duman, H. (2010). *Kamunun Aydınlatılması İlkesi Kapsamında Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Finansal Raporlama Kalitesi ve Şirket Performansı Üzerine Etkisi: İMKB'de Bir Uygulama*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Durak, M. G. (2010). *Türkiye'de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na Geçişin Tahakkukların Güvenilirliği ve Kazançların Süreğenliği Üzerindeki Etkileri: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Uygulamaları*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dye, R. A. (2002). "Classifications manipulation and Nash accounting standards". *Journal of Accounting Research*, 40(4): 1125-1162.

- Edril, Ö. (2014). *Kazanç Yönetimi ve Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Muhasebe ve Denetim Açısından İncelenmesi: İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında İmalat Sektöründe Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Elmas, B. (2015). “Tms/Tmrs’ye Göre Kaleme Alınmış Piyasadan Gerçek Örnekler Üzerinden Analizler”. *Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık*, Ankara.
- Erdoğan, M. (2002). “Finansal Muhasebe”. *Beta Yayınlar*. İstanbul: 23(77): 15.
- Erdönmez, P. (2003). “Türkiye’de 2001 Yılındaki Mali Kriz Sonrasında Kurumsal Sektörde Yeniden Yapılandırma”. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, Bankacılar Dergisi*, (48)554: 47-52.
- Ergin, H. Sevim Ş. ve Eliuz A. (2008). “Kurumsal yönetim ögesi olarak denetim komitesi etkinliği ve İMKB’ye kayıtlı şirketlerde bir araştırma”. *Muhasebe ve denetime bakış*, (25): 1-21.
- Eroğlu, C. A. (2003). “Sarbanes–Oxley Kanunu: Kurumsal Yönetim ve Kamunun Aydınlatılmasına İlişkin Getirdikleri”. *Sermaye Piyasası Kurulu Meslek Personeli Derneği Dergisi*, (7): 1.
- Fama, E. F. (1980). “Agency Problems and the Theory of The Firm”. *Journal of Political Economy*, 88(2): 288-307.
- Fama, E. F. ve Michael C. J. (1983). “Separation Of Ownership And Control”. *The Journal of Law and Economics*, (26.2): 301-325.
- Fasb. (1984). *Statement of Financial Accounting Concepts No: 5. Recognition and Measurement in Financial Statement of Business Enterprises*, Norwalk.
- Fernando, A. C. (2009). *Corporate Governance: Principles, Policies and Practices*. Dorling Kindersley Publishing, Chennai Hindistan.
- Fields, T. D. Lys, T. Z. and Vincent, L. (2001). “Empirical research on accounting choice”. *Journal of Accounting and Economics*, 31(1-3), 255-307.
- Fraser, L. M. ve Ormiston, A. (2007). *Understanding Financial Statements*, Pearson Prentice Hall, Eight Edition, Londra.
- Freeman, R. E. ve Management S. (2010). *A Stakeholder Approach*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Friedlan, J. M. (1994). “Accounting choices of issuers of initial public offerings”. *Contemporary Accounting Research*, 11(1): 1-31.
- Gillan, S. L. Starks, L. T. (1998). “A Survey of Shareholder Activism Motivation and Empirical Evidence”. *Contemporary Finance Digest*, 2(3): 5.

- Giroux, G. (2004). *Detecting Earnings Management*. John Wiley ve Sons, New York.
- Givoly, D., ve Ronen, J. (1981). "Smoothing manifestations in fourth quarter results of operations: some empirical evidence". *Abacus*, 17(2): 174-193.
- Gordon, R. J., ve Bresnahan, T. F. (1996). *The economics of new goods*. NBER Books, Cambridge
- Green, S. (2005). *Sarbanes-Oxley and the Board of Directors: Techniques and best practices for Corporate Governance*. John Wiley ve Sons, New York.
- Greve, H., Basilico, E. (2011). "Major Financial Reporting Frauds of the 21.st Century : Corporate Governance and Risk Lessons Learned". *Journal Of Forensic and Investigative Accounting*, 3 (2): 191-226.
- Grossman, S. J. ve Oliver D. H. (1986). "The Costs and Benefits of Ownership: A Theory of Vertical and Lateral Integration.". *The Journal of Political Economy*, (94): 691-719.
- Guasong S. (2010). "The Effect of Board Structure on Media Companies Performance: A Stakeholder Perspective". *Journal of Media Business Studies*, 7(3): 4-6.
- Gücenme, Ü. ve Arsoy, A. P. (2006). "Muhasebe Standartlarındaki Sınıflandırılmış Nakit Akım Tablosu Formatı ile Finansal Performansın Ölçülmesi". *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (30): 66-74.
- Güredin, E. (2007). "Denetim ve Güvence Hizmetleri, SMMM ve YMM'lere Yönelik İlkeler ve Teknikler". *Arıkan Basım Yayım*, (11) :25.
- Healy, P. M. ve Wahlen. J M. (1999). "A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting". *Accounting Horizons*, 13(4): 365-383.
- İnan, Ö., Tonus, Z. ve Sarıkaya, M. (2008). "İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılamaları Üzerine Bir Araştırma". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1): 70.
- Jackson, S. B. ve Marshall K. P. (2001). "Auditors and Earnings Management". *The CPA Journal*, 71(7):39 - 44.
- Jameson, M.(1998). *A Practical Guide To Creative Accounting*. Kogan Page Ltd, Londra.
- Jensen, M. C. (1993). "The Modern Industrial Revolution, Exit, and the Failure of Internal Control Systems". *The Journal of Finance*, 48(3): 831-880.
- Jensen, M. C. ve Meckling, H. W. (1976). "Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure". *Journal Of Financial Economics*, 3(4): 305-360.
- Jensen, M. C., Murphy, K. J. ve Wruck, E. G. (2004). "Remuneration: Where we've been, how we got to here, what are the problems, and how to fix them". *ECGI FinanceWorking*, (144):21-22.

- Kahraman, C. (2008). *Kurumsal Yönetim Anlayışının Özel Sermayeli Bankaların Yapısı ve İşleyişi Üzerine Etkileri*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kahraman, H. B. (2008). “Türk Siyasetinin Yapısal Analizi, Kavramlar, Kuramlar, Kurumlar”. *Agora Kitaplığı*, (1): 28.
- Kamin, J. Y., ve Ronen, J. (1978). “The effects of corporate control on apparent profit performance”. *Southern Economic Journal*, 45(1): 181-191.
- Karacaer, S. ve Özek, P. (2010). “Denetim Firmasının Büyüklüğü ve Kâr Yönetimi İlişkisi: İMKB Şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Araştırma”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (48): 60-74.
- Karayel, M. (2006). *Türkiyede İşletmelerde Kurumsal Yönetişim Bilincinin Ölçülmesine İlişkin Batı Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Karayel, M. (2011). *Türkiye’de Kurumsal Yönetimin Dünü, Bugünü ve Yarını: İMKB 100 Şirketlerinde Kurumsal Yönetim Derecelendirme Çalışması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Süleyman Demirel üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Keasey, K., Thompson S. ve Wright, M. E. (2005). *Corporate Governance: Accountability, Enterprise and International Comparisons*. John Wiley ve Sons, Chichester.
- Kocamaz, H. (2012). “Uluslararası Muhasebe Standartlarının Dünyada ve Türkiye’de Oluşum ve Gelişim Süreci”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2.2): 105-120.
- Koç İ. Ö., Yavuz, N. ve Yalın, P. (2005). “AB’ne Entegrasyon Sürecinde Kurumsal Yönetim ve Öncü İki Sektör Üzerine Uygulama”. *Geleneksel Finans Sempozyum: 24-28 Mayıs 2004*, İstanbul, 27-28.
- Küçükçolak, A. ve Özer, L. (2007). “Do corporate governance, independent boards ve auditors affect market and financial performance: an application to Istanbul Stock Exchange”. *Review of Business*, 28(1):18-31.
- Küçükkocaoğlu, G. ve Küçüksözen C. (2005), “Gerçeğe Aykırı Finansal Tabloların Ortaya Çıkarılması: İmkb Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”. *Mufad Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, (28): 160-171.
- Küçüksözen, C. (2005). “Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”. *Sermaye Piyasası Kurulu*, (183): 59-64.

- Küçüksözen, C. ve Küçükkocaoğlu, G. (2004). Finansal Bilgi Manipülasyonu: İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Möдав Bildiri Kitabı*, İstanbul.
- La Porta, R., Lopez-De-Silanes F., Shleifer A. ve Vishny, R. (1999). “Investor Protection and Corporate Valuation”. *Journal of Financial Economics*, 58(1-2), 3-27.
- Laux, C. ve Laux V. (2009). “Board Committeees, CEO Compensation and Earnings Management”. *American Accounting Association*, 84(3): 869-891.
- Lennox, C.S. (1999). “Audit Quality and Auditor Size: An Evaluation of Reputation and Deep Pockets Hypotheses”, *Journal of Business Finance ve Accounting*, 26(7): 779-805.
- Levitt, A. (1998). “The Number Game”. *Newyork Üniversitesi konuşma* , 25 Mayıs 1998, New York.
- Lipman F. D. ve Lipman, K. L. (2006). *Corporate Governance Best Practises Strategies For Public, Private, Not For Profit Organizations*. John WileyveSons, New York.
- Macey J. R. (2008). *Corporate Governance: Promises Kept, Promises Broken*. Princeton University Press, New Jersey.
- Mallin, C. A. (2007). *Corporate Governance*. Oxford University Press, İngiltere.
- McBarnet, D. ve Whelan, C. (1999). *Creative Accounting and the Cross-Eyed Javelin Throver*. Wiley, New York.
- McKee, T. E. (2005). *Earnings Management: An Executive Perspective, 2005 Texere, An Imprint Of Thomson / South - Western, A Part Of The Thomson Corporation*. Stamford United States of America.
- McKinsey ve Company. (2002). *Global Investor Opinion Survey: Key. Findings*, Londra.
- McMullen, D. A. (1996) “Audit Committee Performance: An Investigation of the Consequences Associated with Audit Committees”. *Auditing: A Journal of Practice ve Theory*, 15(1): 87-103.
- Melike A. (2002). *Şeffaflığın Önemi Üzerine Bir Değerlendirme*. Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu, İstanbul .
- Memiş, Ü. M. ve Çetenak, E. H. (2012). “Kurumsal Yönetimin Kazanç Yönetimi Uygulamaları Üzerine Etkisi: İMKB’de İşlem Gören Şirketler Üzerine Uygulama”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3): 205-224.
- Miller, G. A., Jiraporn, P., Yoon, S. S., ve Kim, Y. S. (2008). “Is earnings management opportunistic or beneficial? An agency theory perspective”. *International Review of Financial Analysis*, 17(3), 622-634.
- Millstein, I. M., Michel, A., Cadbury, S. A., Denham, R. E., Feddersen, D. ve Tateisi, N. C. G. (1998). *Improving Competitiveness and Access to Capital in Global Markets, a Report*

- To The OECD By Business Sector Advisory Group on Corporate Governance*. OECD Publishing, Paris.
- Mulford, C.W. ve Comiskey, E.E. (2002). *Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practice*. John Willey Sons Inc, New York.
- Naser, K. (1993). *Creative Financial Accounting*. Its Nature and Use, Prentice Hall, New Jersey.
- Nelson, M. W., John A. E. ve Robin L. T. (2002). “Evidence From Auditors About Managers’ and Auditors’ Earnings Management Decisions”. *The Accounting Review*, (77): 175 – 202.
- Ocak, M. (2013). *Kurumsal Yönetişim Bileşenlerinin Tahakkuk Ve İşlem Esaslı Kar Yönetimi Üzerine Etkileri Ve Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ocak, M. ve Güçlü, F. C. (2014). “Muhasebe Manipülasyonu: Hile, Yaratıcı Muhasebe, Kâr ve İzlenim Yönetimine İlişkin Kavramsal Çerçeve”. *Journal of Alanya Faculty of Business/Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(3): 55.
- Önder, Ş. (2013). *İşletmelerin Kar Yönetimi Uygulamalarında Kurumsal Yönetim Yapılarının Etkisi İMKB Üzerine Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kütahya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Önder, Ş. ve Ağca. A. (2014). "Toplam Tahakkuk Modelleri İle Türkiye’de Kar Yönetiminin Ölçülmesi: İmkb’de Yer Alan İşletmeler Üzerine Ampirik Bir Araştırma". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Xiv. Ekonometri Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu*. 25 Mayıs 2014, Kütahya, 585.
- Örten, R., Kaval, H. ve Karapınar, A. (2009). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama standartları, Uygulama ve Yorumları*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özcan, M. (2007). *Kar yönetimi uygulamalarına ilişkin etik yargı farklılıkları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze, Koceli.
- Özeke, H. B. (2004). *Kurumsal Yönetim Bağlamında Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluklarının Hukuksal Çerçevesinin İrdelenmesi*. Kurumsal Yönetim Derneği, İstanbul.
- Özilhan, T. (2002). “Özel Sektörün İhtiyacı: Kurumsal Yönetim”. *Görüş Dergisi*, (6): 30.
- Özsoy, Z. (2011). *Kurumsal Yönetim Ve Yönetim Kurulları, 1.Bs.* İmge Kitabevi, Ankara.
- Pamukçu, A. (2010). “Bilanço Dışı Finansman Yöntemleri ve Muhasebeleştirme İşlemleri”. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 29 (11): 479.

- Paslı, A. (2005). *Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi*. Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Pornupatham (2006). *An Empirical Examination of Earnings Management, Audit Quality and Corporate Governance in Thailand: Perceptions of Auditors and Audit Committee Members*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Cardiff University, United Kingdom.
- Ronen, J. ve Sadan, S. (1975) Classificatory Smoothing: Alternative Income Models. *Journal of Accounting Research*, 39(2): 133-134.
- Sankar, M. R. ve Subramanyam, K. R.(2001). “Repenting Discretion and Private Information Communication Through Earnings”. *Journal of Accounting Research*, 39(2): 365-386.
- Schneider, F.ç ve Frey, B. S. (1981). “Central bank behavior: a positive empirical analysis”. *Journal of Monetary Economics*, 7(3), 291-315.
- Scott, R. W. (2009). Financial Accounting Theory. Upper Saddle River, *Prentice Hall Fifth Edition*, New Jersey.
- Sevin, S. ve Schroeder, R. (2005). “Earnings Management: Evidence From Sfas No. 142 Reporting”. *Managerial Auditing Journal*, 20(1): 48.
- Shleifer, A. ve Robert W. V. (1997). “A Survey of Corporate Governance.”. *Journal of Finance*, (52): 737-783.
- Siegel, J.G. ve Shim, J.K. (2000). *Dictionary of Accounting Terms*. Barron's Educational Series, New York.
- Smith, A. (1776). *The Wealth of Nations*. Modern Library, New York
- SPK, (2005). *Kurumsal Yönetim İlkeleri Rehberi*. Ankara.
- Stolowy, H. ve Breton G. (2004). “Accounts Manipulation: a Literature Review and Proposed Conceptual Framework”. *Review of Accounting ve Finance*, 3(1): 5.
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Süer, A. Z. (2004). *Muhasebe Uygulamalarında Enron Vakasının Yeri ve Önemi ve Ülkemiz Muhasebe Uygulamaları Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, F. (2011). *5018 Sayılı Kanun Kapsamında Türkiye İstatistik Kurumu'nda İç Kontrol Sisteminin Geliştirilmesi İçin Bir Araştırma*. Uzmanlık Tezi. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.
- Şehirli, K. (1999 a). “Kurumsal Yönetim, Araştırma Raporu”. *SPK Denetleme Dairesi*, 14-4(55-3): 12.
- Şehirli, K. (1999 b). “Kurumsal Yönetim”. *İstanbul SPK Denetleme Dairesi Araştırma Raporu*. 4(4): 55-3.

- Tetik N. ve Demirel B. (2002). “Türkiye’de Kamuyu Aydınlatmaya Yönelik Düzenlemelerin Değerlendirilmesi”. *Yaklaşım Dergisi*, (119): 188.
- Thiruvadi, S. ve Huang H. (2011). “Audit Committee Gender Differences and Earnings Management”. *Gender in Management: An International Journal*, 26(7):483 – 498.
- TKYD. (2010). *Kurumsal Yönetimi İlkeleri Işığında Aile Şirketleri Yönetim Rehberi*. Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları, İstanbul.
- Toroslu, M. V. ve Durmuş, C. N. (2015). *Finansal Tablolar Analizi: Kavramlar-Analiz Teknikleri*. Seçkin Kitap, Eskişehir.
- Turaboğlu, T. T. (2004). “Vekâlet-Temsil-Problem ve Maliyetler”. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 15(51):111.
- Tuzcu, A. M. (2005). “İMKB-100 Şirketlerinin Kurumsal Yönetim Anlayışı”. *İv. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi*. 13-14 Mayıs 2005, Ankara.
- Tuzcu, M. A. (2003). *Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim Anlayışı: İMKB-100 Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uçma, T. (2010). *Finansal Bilgi Manipülasyonunda ve Hileli Finansal Raporlamada Denetçi Sorumluluğunun Belirlenmesine Yönelik Yapısal Eşitlik Modeli (SEM) Uygulaması*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Vander B., H., Willekens, M., ve Gaeremynck, A. (2003). “Audit firm size, public ownership, and firms' discretionary accruals management”. *The international journal of accounting*, 38(1), 1-22.
- ve Sosyal Sorumluluk”. *İstanbul: İGİAD Yayınları*, (2007): 11-36.
- White, G. E. (1970). Discretionary accounting decisions and income normalization. *Journal of Accounting Research*, 8(2): 260-273.
- Wu, C.H., C.S. Wu ve V.W. Liu. (2008). “The Release Timing of Annual Reports and Board Characteristics”. *The International Journal of Business and Finance Research*, 2(1): 103-118.
- Xie, B.,Davidson W.N. ve DaDalt P. J. (2003). “Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee”. *Journal of Corporate Finance*, 9(3): 295-316.
- Yalçın, Z. (2011). *Türkiye’de Kurumsal Portföy Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Yalkın, Y. K., Demir, V. ve Demir, D. (2006). “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Türkiye’de Finansal Raporlama Standartlarının Gelişimi”. 17. Dünya Muhasebe Kongresi. Mali Çözüm Dergisi, (76): 41.
- Yavuzaslan, S. (2014). *İşletmelerin Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Kâr Yönetimi Üzerindeki Etkisi Ve İmkb Şirketleri Üzerinde Bir Uygulama*. Doktora Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Yavuzaslan, S. ve Kalmış, H. (2016). “İşletmelerin kurumsal yönetim uygulamalarının kâr yönetimi üzerindeki etkisi ve Borsa İstanbul AŞ şirketleri üzerinde bir uygulama”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27): 353-384.
- Yermack, D. (1996). “Higher Market Valuation of Companies with a Small Board of Directors”. *Journal of Financial Economics*, 40(2): 185-221.
- Yılcı, M. (2003). “Denetim Komitesinin İç Denetim Etkinliğini Sağlamadaki ve Hileleri Önlemedeki Rolü”. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (7): 23-33.
- Yurdakul, H. (2014). *Kar Yönetimi ve Borsa İstanbul (BİST) Şirketleri Üzerinde Ampirik Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yükseltürk, O. (2006). *İşletmelerde Karı Yüksek Gösterme Yöntemleri ve Türkiye’de Hisse Senetlerinin Halka Arzı Öncesi Karı Yüksek Gösterme Eğilimleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Yükseltürk, O. (2006). *İşletmelerde Kârı Yüksek Gösterme Yöntemleri ve Türkiye’de Hisse Senetlerinin Halka Arzı Öncesi Kârı Yüksek Gösterme Eğilimleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zahra, S. A. ve Pearce, A. J. (1989). “Boards of Directors and Corporate Financial Performance: a Review And Integrative Model”. *Journal of Management*, (15): 291–334.
- Zengin A. N. (2014). *Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Borsa’da İşlem Gören Şirketlerin Kurumsal Yönetim İlkeleri Çerçevesinde Performanslarının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- Aras, G., “Kurumsal Yönetim Ve Sürdürülebilir İşletme Performansı”.
<http://Www.Denetimnet.Net/Userfiles/Documents/G%C3%Bcler%20aras%20makale.Pdf> (erişim tarihi 20.02.2017).

Beneish, M. D., “The Detection Of Earnings”.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.195.3676verep=rep1vetyp e=pdf> (erişim tarihi: 28.04.2017).

Ceylan O., “Öz Sermaye Karlılığı”.

<http://piyasarehberi.org/sozluk/oz-sermaye-karlilik> (erişim tarihi 23.05.2019).

Deloitte, “Nedir Bu Kurumsal Yönetim, Kurumsal Yönetim Serisi” .

http://www.tkyd.org/files/downloads/faaliyet_alanlari/yayinlarimiz/tkyd_yayinlari/ne dir_bu_kurumsal_yonetim.pdf (erişim tarihi 30.02.2017).

Demir V. ve Bahadır O., “Muhasebe Manipülasyonu”.

<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/Akademik%20Makalele r/Manip%C3%BClasyon-VD-OB.pdf> (erişim tarihi 22.05.2019).

Drobetz, W., Schillhofer, A. ve Zimmermann A., “Corporate Governance And Firm Performance”.

<http://Www.Cofar.Uni-Mainz.De/Dgf2003/Paper/Paper146.Pdf> (erişim tarihi: 20.02.2017)

Ferhanay D., “Nakit Akım Tablosu”.

<http://Files.Ferhanaydogan.Webnode.Com.Tr/200000985-19e441bd6e/Nakit%20ak%C4%B1m%20tablosu.Pdf> (erişim Tarihi: 11.12.2016).

Horton, J., Serafeim, G. ve Serafeim, I., “Does Mandatory Ifrs Adoption Improvethe Information Environment?”.

<http://Nrs.Harvard.Edu/Urn-3:Hul.Instrepos:9887632> (erişim tarihi 10.11.2016).

Jeffers E., “OECD, “Principles Of Corporate Governance”.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1044028305000414> (erişim tarihi: 28.02.2017).

Kamu Gözetimi Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumu, (KGK) “2014 Büyük ve Orta boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı”.

<http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/BOB%C4%B0%20FR S.pdf> (erişim tarihi 28.07.2017).

KGK, “Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar Ve Durdurulan Faaliyetler”.

[http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye %20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/F_R_I_K_C\(1\).pdf/](http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye %20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/F_R_I_K_C(1).pdf/) (erişim tarihi, 22.09.2017).

Myexecutive, “Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeliği Ne söylüyor, ne düşünüyorlar?”.

<https://www..com.tr/tr/hizmetlerimiz/bagimsiz-yonetim-kurulu-uyeligibrne-soyluyor-ne-dusunuyorlar-108.html> (erişim tarihi: 22.05.2019).

OECD, “Principles Of Corporate Governance”.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1044028305000414>/(erişim tarihi 22.09.2017).

SPK, “Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ”.

<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/66> (erişim tarihi:24.05.2019).

Sultanoğlu B., “Ufrs’nin Borsa İstanbul’daki Şirketlerin Finansal Tabloları Üzerindeki Etkisi”

<http://acikerisim.baskent.edu.tr/bitstream/handle/11727/1504/10026546.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (erişim tarihi: 20.02.2017).

Şahin A., “Riskin Erken Teşhis Komitesi: Ttk M.378 Ve 625/1-E’nin Değerlendirilmesi”.

<https://dergipark.org.tr/download/article-file/417799> (erişim tarihi: 23.05.2019).

TFRS 7, “Finansal Araçlar: Açıklamalar”.

http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2017Seti/2-TFRS/TFRS_7_2017.pdf (erişim tarihi 10.11.2017).

Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, “OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri”.

http://www.tkyd.org/files/downloads/faaliyet_alanlari/yayinlarimiz/tkyd_yayinlari/oe cd2004.pdf (erişim tarihi: 30.02.2017).

Türk Dil Kurumu, [Www.Tdk.Gov.tr](http://www.Tdk.Gov.tr) (erişim tarihi: 25-03-2017).

Uzun A.K., “Kurumsal Yönetim Ve İtibarın Sigortası: DenetKomitesi”

http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Makaleler/Denetim%20Komitesi/Makale_denetim_komitesi.pdf (erişim tarihi: 23.05.2019).

EK 1- Bilanço Örneği

..... TİCARET ANONİM ŞİRKETİ			
AYRINTILI 31.12..... TARİHİ İTİBARIYLA BİLANÇOSU			
AKTİF		PASİF	
I. DÖNEN VARLIKLAR		I. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	
10 A- HAZİR DEĞERLER	0,00	30 A- MALİ BORÇLAR	0,00
100 1- Kasa	0,00	300 1- Banka Kredileri	0,00
101 2- Alınan Çekler	0,00	301 2- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	0,00
102 3- Bankalar	0,00	302 3- Ertelenmiş Finans. Kir. Borç. Mal. (-)	0,00
103 4- Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)	0,00	303 4- Uzun Vadeli Kredilerin Anapara Taksit. ve Faizleri	0,00
108 5- Diğer HAZİR Değerler	0,00	304 5- Tahvil, Anapara, Borç, Taksit ve Faizleri	0,00
		305 6- Çıkarılmış Bonolar ve Senetler	0,00
11 B- MENKUL DEĞERLER	0,00	306 7- Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler	0,00
110 1- Hisse Senetleri	0,00	308 8- Menkul Kıymetler İhraç Farkı (-)	0,00
111 2- Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	0,00	309 9- Diğer Mali Borçlar	0,00
112 3- Kamu Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları	0,00		
118 4- Diğer Menkul Değerler	0,00	32 B- TİCARİ BORÇLAR	0,00
119 5- Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)	0,00	320 1- Satıcılar	0,00
		321 2- Borç Senetleri	0,00
12 C- TİCARİ ALACAKLAR	0,00	322 3- Borç Senetleri Reeskontu (-)	0,00
120 1- Alıcılar	0,00	326 4- Alınan Depozito ve Teminatlar	0,00
121 2- Alacak Senetleri	0,00	329 5- Diğer Ticari Borçlar	0,00
122 3- Alacak Senetleri Reeskontu (-)	0,00		0,00
124 4- Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)	0,00		
126 5- Verilen Depozito ve Teminatlar	0,00	33 C- DİĞER BORÇLAR	0,00
127 6- Diğer Ticari Alacaklar	0,00	331 1- Ortaklara Borçlar	0,00
128 7- Şüpheli Ticari Alacaklar	0,00	332 2- İştiraklere Borçlar	0,00
129 8- Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)	0,00	333 3- Bağlı Ortaklıklara Borçlar	0,00
		335 4- Personele Borçlar	0,00
13 D- DİĞER ALACAKLAR	0,00	336 5- Diğer Çeşitli Borçlar	0,00
131 1- Ortaklardan Alacaklar	0,00	337 6- Diğer Borç Senetleri Reeskontu (-)	0,00
132 2- İştiraklerden Alacaklar	0,00		
133 3- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar	0,00	34 D- ALINAN AVANSLAR	0,00
135 4- Personelden Alacaklar	0,00	340 1- Alınan Sipariş Avansları	0,00
136 5- Diğer Çeşitli Alacaklar	0,00	349 2- Alınan Diğer Avanslar	0,00
137 6- Diğer Alacak Senetleri Reeskontu (-)	0,00		
138 7- Şüpheli Diğer Alacaklar	0,00	35 E- YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM HAKEDİŞLERİ	0,00
139 8- Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)	0,00	350 1- Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakediş Bedelleri	0,00
		358 2- Yıllara Yaygın İnşaat enflasyon düzeltme Hesabı	0,00
15 E- STOKLAR	0,00	36 F- ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER	0,00
150 1- İlk Madde ve Malzeme	0,00	360 1- Ödenecek Vergi ve Fonlar	0,00
151 2- Yarı Mamuller - Üretim	0,00	361 2- Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	0,00
152 3- Mamuller	0,00	368 3- Vadesi Geçmiş Ertelenmiş veya Taksit. Vergi ve Diğ.Yük.	0,00
153 4- Ticari Mallar	0,00	369 4- Ödenecek Diğer Yükümlülükler	0,00
157 5- Diğer Stoklar	0,00		
158 6- Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)	0,00	37 G- BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	0,00
159 7- Verilen Sipariş Avansları	0,00	370 1- Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yüküm. Karşılık.	0,00
		371 2- Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğ.Yük. (-)	0,00
17 F- YILLARA YAYGIN İNŞAAT VE ONARIM MALİYETLERİ	0,00	372 3- Kıdem Tazminatı Karşılığı	0,00
170 1- Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri	0,00	373 4- Maliyet Giderleri Karşılığı	0,00
179 2- Taşeronlara Verilen Avanslar	0,00	379 5- Diğer Borç ve Gider Karşılıkları	0,00
18 G- GELECEK AYLARA AİT GİD. VE GEL. TAHAK.	0,00	38 H- GELECEK AYLARA AİT GEL. VE GİD. TAHAK.	0,00
180 1- Gelecek Aylara Ait Giderler	0,00	380 1- Gelecek Aylara Ait Gelirler	0,00
181 2- Gelir Tahakkukları	0,00	381 2- Gider Tahakkukları	0,00
19 H- DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	0,00	39 I- DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	0,00
190 1- Devreden K.D.V.	0,00	391 1- Hesaplanan KDV	0,00
191 2- İndirilecek K.D.V.	0,00	392 2- Diğer KDV	0,00
192 3- Diğer K.D.V.	0,00	393 3- Merkez ve Şubeler Cari Hesabı	0,00
193 4- Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar	0,00	397 4- Sayım ve Tesellüm Fazlaları	0,00
195 5- İş Avansları	0,00	399 5- Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar	0,00
196 6- Personel Avansları	0,00		
197 7- Sayım ve Tesellüm Noksanları	0,00		
198 8- Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar	0,00		
199 9- Diğer Dönen Varlıklar Karşılığı (-)	0,00		
1 DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	0,00	3 KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI	0,00

EK 2- Gelir Tablosu Örneği

		..... TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	
		AYRINTILI GELİR TABLOSU	
		01.01..... - 31.12.....	
		(TL)	
60	A BRÜT SATIŞLAR		0,00
600	1- Yurtiçi Satışlar	0,00	
601	2- Yurtdışı Satışlar	0,00	
602	3- Diğer Gelirler	0,00	
61	B SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)		0,00
610	1- Satıştan İadeler (-)	0,00	
611	2- Satış İskontoları (-)	0,00	
612	3- Diğer İndirimler (-)	0,00	
	C NET SATIŞLAR		0,00
62	D- SATIŞLARIN MALİYETİ (-)		0,00
620	1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)	0,00	
621	2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	0,00	
622	3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)	0,00	
623	4- Diğer Satışların Maliyeti (-)	0,00	
	BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI		0,00
63	E- FAALİYET GİDERLERİ (-)		0,00
630	1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0,00	
631	2- Pazarlama,Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	0,00	
632	3- Genel Yönetim Giderleri (-)	0,00	
	FAALİYET KARI VEYA ZARARI		0,00
64	F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR		0,00
640	1- İştiraklerden Temettü Gelirleri	0,00	
641	2- Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri	0,00	
642	3- Faiz Gelirleri	0,00	
643	4- Komisyon Gelirleri	0,00	
644	5- Konusu Kalmayan Karşılıklar	0,00	
645	6- Menkul Kıymet Satış Karları	0,00	
646	7- Kambiyo Karları	0,00	
647	8- Reeskont Faiz Gelirleri	0,00	
648	9- Enflasyon Düzeltmesi Karları	0,00	
649	10- Diğer Olağan Gelir ve Karlar	0,00	
65	G- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)		0,00
653	1- Komisyon Giderleri (-)	0,00	
654	2- Karşılık Giderleri (-)	0,00	
655	3- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)	0,00	
656	4- Kambiyo Zararları (-)	0,00	
657	5- Reeskont Faiz Giderleri (-)	0,00	
658	6- Enflasyon Düzeltmesi Zararı	0,00	
659	Diğer Olağan Gider ve Zararlar (-)	0,00	
66	H- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)		0,00
660	1- Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00	
661	2- Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	0,00	
	OLAĞAN KAR VEYA ZARAR		0,00
67	I- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR		0,00
671	1- Önceki Dönem Gelir ve Karları	0,00	
679	2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar	0,00	
68	J- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)		0,00
680	1- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	0,00	
681	2- Önceki Dönem Gider ve Zararlar (-)	0,00	
689	3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	0,00	
690	DÖNEM KARI VEYA ZARARI		0,00
691	K- DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞ.(-)		0,00
692	DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI		0,00

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Sami BAŞKAYA
Doğum Yeri - Tarihi	Şahinbey- 29.05.1990
Mezun Olduğu Lise	Gönül Polat Haksak Ticaret Meslek Lisesi
Lisans Diploması	Anadolu Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı
Tez Konusu	Halka Açık Şirketlerin Kâr Yönetimi Eğilimleri ve Kurumsal Yönetimin Etkisi
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
Stajlar	Gaziantep Amerikan Hastanesi Muhasebe
Çalıştığı Kurumlar	Gaziantep Üniversitesi- Antalya Büyük Şehir Belediyesi Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü
E-Posta	samibaskaya@gmail.com